

**STRATEGIA ROZWOJU
POWIATU LUBAŃSKIEGO**

LUBAŃ - wrzesień 1999 roku

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. DIAGNOZA STANU I TENDENCJI ROZWOJU POWIATU	6
2. STRATEGICZNE CELE ROZWOJU POWIATU LUBAŃSKIEGO DO ROKU 2010	60
2.1. Wizja rozwoju powiatu	60
2.2. Hierarchiczna struktura celów i zadań rozwoju powiatu	62
2.2.1. Istota celów strategicznych	62
2.2.2. Cele operacyjne i zadania strategiczne	64
3. ZAGADNIENIA REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU POWIATU LUBAŃSKIEGO	79
3.1. Organizacyjne aspekty realizacji strategii	79
3.2. Finansowe aspekty realizacji strategii	81
3.3. Monitoring wdrażania strategii	88
3.4. Projekty realizacyjne	96
Załącznik 1 - Lista liderów powiatowych uczestniczących w warsztatach strategicznych	
Załącznik 2 – Podstawowe informacje statystyczne o gminach powiatu lubańskiego	

WPROWADZENIE

Rosnąca świadomość konieczności wykorzystania możliwości rozwojowych powiatu oraz potrzeby celowego i skoordynowanego oddziaływania na gospodarkę subregionalną skłania władze samorządowe do opracowywania strategii rozwoju (programu strategicznego) swoich powiatów. Proces zarządzania powiatem, podobnie zresztą jak i gminą, musi bowiem mieć charakter aktywny i być nastawiony na kreowanie jego przyszłości, czyli winien być oparty na podejściu strategicznym. Nie może zaś odbywać się w wyniku przypadkowych, nie ukierunkowanych na realizację długofalowych celów - decyzji bieżących.

Strategię rozwoju powiatu można zatem zdefiniować jako koncepcję systemowego działania, polegającą na:

- Ø formułowaniu zbioru perspektywicznych celów rozwojowych i ich modyfikacji w zależności od zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych,
- Ø określaniu niezbędnych zasobów ludzkich, rzeczowych, finansowych i naturalnych, niezbędnych do realizacji przyjętych celów,
- Ø określaniu sposobów postępowania (reguł działania, dyrektyw) zapewniających realizację przyjętych perspektywicznych celów rozwojowych oraz optymalne wykorzystanie i rozmieszczenie przestrzenne zasobów, dla zapewnienia społeczności powiatowej optymalnych warunków egzystencji i rozwoju.

Ogólnie biorąc, strategia rozwoju powiatu powinna odpowiadać na pytanie: co musimy zrobić, aby funkcjonować i rozwijać się w przyszłości w celu optymalnego zaspokojenia zbiorowych potrzeb subregionalnej społeczności?

Należy zaznaczyć, iż strategia rozwoju powiatu nie jest w stanie zastąpić strategicznych programów rozwoju poszczególnych gmin. Wynika to w szczególności z wyraźnej odmienności zakresu zadań i kompetencji przypisanych władzom lokalnym i powiatowym. Władze powiatu lubańskiego jako podmiot opracowywanej strategii w zakresie swego działania mają bowiem szeroki wachlarz zadań publicznych o

ponadgminnym charakterze, w tym w zakresie: edukacji publicznej, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, transportu i dróg publicznych, kultury fizycznej i turystyki, zagospodarowania przestrzennego, gospodarki wodnej i ochrony środowiska, porządku publicznego, aktywizacji lokalnego rynku pracy oraz promocji powiatu.

Należy jednak zaznaczyć, iż jednostki szczebla powiatowego są w sensie funkcjonalnym systemami złożonymi, których zdolność samoregulacji jest stosunkowo niewielka. W warunkach gospodarki rynkowej rozwój każdego systemu terytorialnego tego szczebla, w tym i powiatu lubańskiego wymaga zatem odpowiedniej organizacji i zarządzania. Współczesnym podejściem systemowym w pełni odpowiadającym tymże wymaganiom jest planowanie strategiczne, które jest:

- Ø stabilną i realistyczną podstawą „myślenia o przyszłości powiatu”,
- Ø aktywnym procesem dostosowywania się powiatu do zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych,
- Ø kreatywnym procesem wyboru celów rozwojowych o dalekosiężnych skutkach,
- Ø procesem decyzyjnym w przeważającej mierze opartym na przewidywaniu przyszłej rzeczywistości, w której będzie działać powiat oraz wchodzące w jego skład gminy.

Sukces powiatu lubańskiego zależy więc w istotnym stopniu od sprawnego, skutecznego i efektywnego sterowania zasobami oraz procesami lokalnymi w celu osiągnięcia, w istniejących warunkach, optymalnych rezultatów.

Sformułowanie strategii powiatu wymagało zastosowania odpowiedniej procedury, użytecznej w sytuacji, gdy niezbędne staje się podjęcie istotnych, akceptowanych powszechnie, decyzji dotyczących całej powiatowej społeczności, poszczególnych grup społecznych, zawodowych, różnorodnych podmiotów gospodarczych i instytucji. Jedną z metod pozwalających na zespolenie poglądów i unifikację stawianych ocen jest tzw. “collaborative planning”, czyli proces grupowego planowania i określania zakresu procesów decyzyjnych przez przedstawicieli wszystkich stron zainteresowanych rozwojem określonej przestrzeni. Postrzegano zatem konieczność szerszej współpracy z przedstawicielami wszystkich środowisk

gospodarczych, społecznych, zawodowych, itd., zwanymi “liderami lokalnymi (powiatowymi)”. Współpraca ta zmierzała do połączenia umiejętności merytorycznych i metodycznych zespołu formułującego zapisy strategii oraz szczegółowej wiedzy o terenie i praktycznych doświadczeń mieszkańców wszystkich gmin powiatu oraz jego samorządowych władz.

Strategia zatem w znaczącej swej części budowana była na dwóch spotkaniach roboczych (warsztatach strategicznych), będących płaszczyzną wymiany poglądów, ujawniania konfliktów interesów, a nadto ustalenia wspólnej dla wszystkich grup mieszkańców powiatu wiązki zadań strategicznych, określenia hierarchii ich ważności i kolejności realizacji.

Prowadzenie kompleksowej procedury konstruowania „Strategii rozwoju powiatu lubańskiego” powierzone zostało dr. Markowi Obrębalskiemu - pracownikowi naukowemu jeleniogórskiego Wydziału Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.

1. DIAGNOZA STANU I TENDENCJI ROZWOJU POWIATU¹

OBSZAR I SIEĆ OSADNICZA

Z dniem 1 stycznia 1999 roku wprowadzono trójstopniowy podział administracyjny terytorium kraju, tworząc ponownie powiaty i nowy układ wojewódzki. Jednym z nowoutworzonych powiatów jest powiat lubański położony w zachodniej części województwa dolnośląskiego. **Powiat ten, pod względem administracyjnym, składa się z siedmiu gmin**, a mianowicie:

- Ø dwóch gmin miejskich (Lubań, Świeradów Zdrój),
- Ø jednej gminy miejsko-wiejskiej (Leśna),
- Ø czterech gmin wiejskich (Lubań, Olszyna, Platerówka, Siekierzyn).

Zasadniczy podział terytorialny, w tym i powiatu lubańskiego wspomagany jest na szczeblu lokalnym przez sołectwa. Ich liczba w poszczególnych gminach powiatu jest zróżnicowana i ściśle zależna od układu wiejskiej sieci osadniczej. Ogólnie biorąc, w gminach powiatu lubańskiego znajduje się 48 sołectw.

Sieć osadniczą powiatu lubańskiego tworzą trzy miasta (Lubań, Leśna, Świeradów Zdrój) oraz 54 wsie. Ogólna zaś powierzchnia powiatu wynosi niemal 428,2 km². Ośrodki miejskie zajmują łącznie 10,6% powierzchni powiatu, natomiast tereny wiejskie niemal 90% jego obszaru.

Istniejący kształt sieci osadniczej powiatu lubańskiego to wynik wielowiekowego procesu. Obok procesów koncentracji ludności i działalności produkcyjnej, na układ ten miały wpływ także decyzje administracyjne, dotyczące m.in. kreowania nowych i znoszenia schyłkowych miast, inkorporacji terenów wiejskich w obszar miast, a także warunki geograficzno - topograficzne, gospodarcze i społeczne. W XIII wieku miał miejsce bardzo ożywiony proces lokowania miast na

¹ Synteza opracowania Marka Obrębalskiego pt. „Strategia rozwoju powiatu lubańskiego – diagnoza prospektywna”, Lubań maj 1999 roku.

prawie niemieckim. Prawa miejskie otrzymał wówczas m.in.: Lubań (1253 rok). Leśna natomiast prawa takowe uzyskała przed 1329 rokiem i posiadała je do roku 1945. Ponownie miejscowość tę uznano za miasto w 1962 roku. Świeradów Zdrój uzyskał zaś prawa miejskie w 1945 roku.

STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Obszar powiatu lubańskiego częściowo przynależy do geograficznego makroregionu Sudetów Zachodnich (obejmując m.in. zbudowane z granitów Góry Izerskie), częściowo zaś do makroregionu Przedgórze Sudeckiego (którego fragmentem jest Pogórze Izerskie zbudowane z piaskowców kredowych, wapieni i bazaltów).

Z urozmaiconą budową geologiczną terenu powiatu lubańskiego wiąże się występowanie różnorodnych kopalin. Powiat ten jest terenem bogatym w złoża kruszywa naturalnego (żwiry, piaski, pospółka). Występują one przede wszystkim w rzecznych osadach wypełniających dolinę rzeki Kwisy. Jest to kruszywo o wysokich właściwościach użytkowych. Powiat należy także do znaczących producentów wysoko jakościowego kamienia drogowego oraz budowlanego (w tym głównie bazaltu). Natomiast wśród surowców dla ceramiki budowlanej na terenie powiatu znajdują się wysokiej jakości ily trzeciorzędowe (rejon Olszyny i złoża „Słowiany” – gmina wiejska Lubań).

Obszar powiatu lubańskiego prawie w całości leży w lewobrzeżnym dorzeczu Odry. Główną rzeką powiatu jest Kwisa. Wszystkie ciek wodne wraz z ich licznymi dopływami mają cechy rzek górskich. Taki charakter cieków wodnych powoduje bardzo nierównomierny w czasie przepływ wód. Również wody podziemne są mało stabilne. Z uwagi na istotne (choć systematycznie malejące) zanieczyszczenie wód powierzchniowych, podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę są zasoby wód podziemnych. Na czwartorzędowym poziomie wodonośnym bazuje większość ujęć wodnych zarówno komunalnych, indywidualnych jak i przemysłowych. Pozostałe poziomy wodonośne stanowią w zasadzie lokalne źródła zaopatrzenia w wodę ze względu na ograniczony obszar ich występowania.

Swoiste bogactwo powiatu lubańskiego stanowią zasoby podziemnych wód leczniczych i mineralnych. Stwarzają one dodatkowe (poza korzystnymi warunkami klimatycznymi) okoliczności sprzyjające rozwojowi lecznictwa uzdrowiskowego (rejon Czerniawy Zdroju - szczawy wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe żelaziste wody radoczyste, rejon Świeradowa Zdroju - szczawy radoczyste i szczawy wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe żelaziste, wody radoczyste oraz wody termalne).

Globalne zasoby wodne pokrywają istniejące potrzeby ludności i gospodarki w tym zakresie. Jednakże ich nierównomierne rozłożenie w czasie i przestrzeni oraz nieodpowiedni do potrzeb stan jakości wód, powodują trudności w zaopatrzeniu w wodę niektórych części powiatu.

Wody powierzchniowe w powiecie lubańskim narażone są na stałe zagrożenie zanieczyszczeniami pochodzącymi z różnych źródeł. Głównymi źródłami zanieczyszczającymi wody powierzchniowe są nie oczyszczane lub niedostatecznie oczyszczane ścieki przemysłowe oraz komunalne. Ogólnie biorąc, ilości odprowadzonych do wód powierzchniowych ścieków wykazują jednak tendencje spadkowe m.in. w wyniku zakończenia w ostatnich latach wielu inwestycji związanych z kanalizacją miast i wsi oraz budową wysokosprawnych oczyszczalni ścieków.

Stąd też m.in. w ostatnich latach obserwuje się niewielką, ale systematyczną poprawę wód rzeki Kwisa (zmniejsza się zanieczyszczenie substancjami organicznymi, poprawia się stan sanitarny rzeki). Rzeka swymi parametrami fizyczno-chemicznymi i hydrobiologicznymi odpowiada obecnie wodom II klasy czystości.

Na obszarze powiatu znajdują się dwa sztuczne zbiorniki retencyjne: Złotnicki i Leśniański na Kwisie. Zbiorniki te pełnią głównie funkcje rekreacyjne, energetyczne i przeciwpowodziowe.

Jakość powietrza atmosferycznego na obszarze powiatu lubańskiego ulega systematycznej poprawie. W latach 90-tych zarówno emisja pyłów, jak i zanieczyszczeń gazowych wyraźnie się zmniejszyła, co jest efektem m.in. podejmowanych przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie ochrony powietrza

atmosferycznego. Niemniej jednak nadal głównym źródłem zanieczyszczeń atmosfery w tym rejonie są zakłady produkcyjne zlokalizowane w sąsiednich powiatach (w tym w szczególności zgorzeleckim) oraz na terenie Niemiec i Czech.

Zróżnicowanie warunków geologicznych, rzeźby i klimatu powoduje, że na terenie powiatu lubańskiego wytworzyły się różnorodne gleby, z dominacją jednak gleb niższych klas bonitacyjnych. Występują tu bowiem głównie gleby bielcowe oraz brunatne. W dolinach Kwisy i jej dopływów występują zaś mady.

Gleby na terenie powiatu lubańskiego w dużej mierze mają charakter kwaśny naturalny zintensyfikowany przez rolnictwo i kwaśne opady atmosferyczne. Są ponadto istotnie narażone na zanieczyszczenia pyłowe (w tym związane z metalami ciężkimi). Gleby w powiecie ulegają także degradacji geomechanicznej. Dotyczy to zwłaszcza tych rejonów, w których prowadzona jest eksploatacja kopalin.

Istotnym elementem środowiska przyrodniczego powiatu są także znaczne tereny leśne o różnej kondycji biologicznej. Powiat lubański należy do rejonów województwa dolnośląskiego o przeciętnym poziomie lesistości (ponad 23% ogólnej powierzchni wobec 28,3% w skali województwa). Największy kompleks leśny położony jest w gminie Platerówka (o powierzchni ok. 1700 ha), a łączny obszar użytków leśnych w powiecie przekracza 9800 ha. Drzewostan lasów składa się natomiast głównie z drzew świerkowych i sosnowych, częściowo jest liściasty.

Stan zdrowotny drzewostanów od kilku lat utrzymuje się na niezadowalającym poziomie. Niszczenie lasów przez pyły i gazy wywołuje dotkliwe skutki. Następuje bowiem pogorszenie ich stanu sanitarnego (zmniejszenie odporności drzewostanów na destrukcyjne działania szkodników i chorób drzew), obniżenie ich produktywności, a przede wszystkim wywołuje to ograniczenie wypełniania przez tereny leśne istotnych funkcji pozaprodukcyjnych (w tym głównie rekreacyjno-wypoczynkowej). Ograniczenie zasięgu i stopnia zagrożenia ekologicznego lasów na terenie powiatu lubańskiego będą z pewnością długotrwałym procesem, wymagającym przy tym także skutecznej współpracy międzynarodowej.

Lasy na terenie powiatu lubańskiego wypełniają, poza funkcjami produkcyjnymi, również wiele istotnych zwłaszcza ze względów społecznych,

funkcji ochronnych. W strukturze funkcjonalnej lasów w tymże rejonie istotne miejsce zajmują lasy chroniące inne komponenty środowiska przyrodniczego. Do grupy tej należą w szczególności lasy w sąsiedztwie uzdrowisk chroniące walory lecznicze klimatu i surowców leczniczych (głównie zasobów wód mineralnych).

Istotnym elementem polityki ekologicznej jest należyte postrzeganie konieczności ochrony przyrody i krajobrazu. Podstawowymi formami ochrony przyrody na terenie powiatu lubańskiego są: obszar chronionego krajobrazu Karkonosze-Góry Izerskie oraz liczne pomniki przyrody. Postrzegana jest ponadto konieczność utworzenia Leśniańsko-Złotnickiego Parku Krajobrazowego (o powierzchni niemal 4 tys. ha) obejmującego środkową część biegu Kwisy.

UKŁAD ZAGOSPODAROWANIA

Układ zagospodarowania przestrzeni powiatu lubańskiego odzwierciedla przede wszystkim struktura użytkowania gruntów, którą w latach 1995-1998 przedstawia tablica 1.

Tablica 1

UŻYTKOWANIE GRUNTÓW W POWIECIE LUBAŃSKIM

Wyszczególnienie	1995		1998	
	w ha	struktura w %	w ha	struktura w %
Powierzchnia ogółem	42819	100,0	42819	100,0
Użytki rolne	27664	64,6	27689	64,7
Grunty orne	18107	42,3	18166	42,4
Sady	203	0,5	210	0,5
Łąki	5179	12,1	5147	12,0
Pastwiska	4175	9,7	4166	9,7
Lasy i grunty leśne	9939	23,2	9827	22,9
Pozostałe grunty i nieużytki	5216	12,2	5303	12,4

W strukturze użytkowania gruntów w powiecie lubańskim zaznacza się wysoki udział terenów użytkowanych rolniczo. Stanowią one 65,7% ogólnego obszaru powiatu (w województwie dolnośląskim - 58,6%, w Polsce – 59,0%). W strukturze użytków rolnych w powiecie w 1998 roku znaczące miejsce zajmują grunty orne (65,6% ogólnej powierzchni tychże użytków), mniejsze natomiast łąki (18,6%), pastwiska (15,0%) oraz sady (zaledwie 0,8%). W porównaniu ze stanem z 1995 roku obserwuje się zwiększenie powierzchni użytków rolnych o 25 ha. Także w strukturze tych użytków nastąpiły zmiany polegające na wzroście powierzchni gruntów ornych i sadów, a z drugiej strony na zmniejszeniu obszaru zajmowanego przez łąki i pastwiska.

W przestrzeni powiatu istotne miejsce zajmują ponadto tereny osiedlowe i komunikacyjne. Tereny osiedlowe w gminach powiatu obejmują ponad 1800 ha powierzchni. Stanowi to 4,2% ogólnego obszaru powiatu. Tereny te obejmują tereny przemysłowe, mieszkaniowe, tereny zabudowy o innym przeznaczeniu (zwłaszcza usługowym), tereny zieleni i tereny niezabudowane, lecz znajdujące się w strefie zainwestowania osiedlowego. Ich powierzchnia w analizowanym okresie wzrosła głównie w wyniku różnorodnej działalności inwestycyjnej. Znaczna część terenów osiedlowych w powiecie jest zabudowana (niemal 3/4 ich ogólnej powierzchni). Tereny komunikacyjne zajmują natomiast 4,3% obszaru powiatu lubańskiego.

Z gospodarczego punktu widzenia znaczącym elementem struktury użytkowania przestrzeni powiatu lubańskiego są tereny użytków kopalnych oraz grunty pod wodami. Użytki kopalne zajmują niemal 250 ha, natomiast grunty pod wodami – 720 ha (w tym niemal 250 ha w gminie Leśna). Grunty te stanowią wprawdzie jedynie 1,7% powierzchni powiatu, lecz zajmują istotne miejsce w subregionalnym ekosystemie i gospodarce (rybactwo, funkcje rekreacyjne).

Ponadto warto wskazać, iż w latach 1995-1998 zmniejszyła się powierzchnia nieużytków. Tendencję tę należy uznać za korzystną z uwagi na istotny wzrost wartości gruntów.

Pod względem struktury użytkowania przestrzeni gminy powiatu lubańskiego różnią się między sobą. Jeśli przykładowo użytki leśne zajmują

przeciętnie niespełna 23% powierzchni powiatu, to w gminie miejskiej Świeradów Zdrój lasy zajmują 39,8% jej obszaru, a w gminie Platerówka – 36,0%.

Ogólna ocena struktury wykorzystania przestrzeni sprowadza się do stwierdzenia, iż powiat lubański jest obszarem, w którym ziemia jest dobrem wyjątkowo rzadkim. O ile bowiem w Polsce na 1 mieszkańca przypada prawie 8100 m² powierzchni, to w powiecie lubańskim tylko niespełna 7100 m², czyli o 1000 m² mniej. W tymże zakresie ma miejsce zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi gminami powiatu. Niemniej jednak zarówno w aspektach ilościowych, jak i jakościowych niezbędne jest podejmowanie kompleksowych działań racjonalizujących dotychczasowe natężenie użytkowania gruntów w powiecie.

LUDNOŚĆ - STAN I STRUKTURA

Potencjał demograficzny powiatu oraz zmiany jego struktury - wywierają istotny wpływ na przebieg procesów społeczno-gospodarczych. Stymulują między innymi rozmiary potrzeb w zakresie infrastruktury społecznej, stopień aktywności zawodowej, a także współdecydują o dynamice przyszłościowego rozwoju określonego obszaru. Rozwój ludnościowy gmin powiatu lubańskiego w latach 1995-1998 przedstawia tablica 2.

Tablica 2

ROZWÓJ LUDNOŚCIOWY GMIN POWIATU LUBAŃSKIEGO W LATACH 1995-1998

Wyszczególnienie	31.12.1995	31.12.1998	Wsk. zmian 1998/1995
POWIAT ogółem	60394	60331	99,9
z tego:			
Lubań (M)	24441	24339	99,6
Świeradów Zdrój	4971	5034	101,3
Leśna	11128	11130	100,0
- miasto	4853	4828	99,5
Lubań (W)	6326	6415	101,4
Olszyna	7088	6985	98,5
Platerówka	1744	1754	100,6
Siekierczyn	4696	4674	99,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US w Jeleniej Górze.

W okresie od 1995 roku do końca 1998 r. ogólna liczba ludności w powiecie lubańskim zmniejszyła się o ponad 60 osób, tj. o niespełna 0,1%. Spadek zaludnienia w tymże okresie dotyczy gmin: Lubań (W), Świeradów Zdrój, Platerówka oraz Leśna. Liczba ludności zmniejszyła się zaś w mieście Lubań oraz w gminach wiejskich Olszyna (o 1,5%) i Siekierczyn. Największą pod względem zaludnienia, wśród gmin powiatu lubańskiego, jest gmina miejska Lubań (ponad 24,3 tys. ludności), najmniejszą zaś – gmina wiejska Platerówka licząca zaledwie niespełna 1,8 tys. osób. Udział ludności powiatu w ogólnej liczbie mieszkańców województwa dolnośląskiego w 1998 roku wynosił 2%.

W latach 1995-1998 zaznacza się nieznaczne zmniejszenie liczby zawieranych małżeństw oraz wyraźne zmniejszenie się liczby urodzeń i zgonów. Cechą układu ludnościowego powiatu lubańskiego w tym okresie było dodatnie saldo przyrostu naturalnego. Warto ponadto zauważyć, że w 1998 roku stopa przyrostu naturalnego w tymże powiecie była wyraźnie wyższa niż przeciętna w byłym już województwie jeleniogórskim, lecz niższa aniżeli w kraju (odpowiednio: +0,03; -0,53 i +0,5 na 1000 ludności). Wśród gmin powiatu lubańskiego wysokością przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 ludności wyróżnia się gmina wiejska Lubań (+2,96), a dodatnie saldo w tym zakresie dotyczyło ponadto miasta Lubań (+0,58). W pozostałych natomiast gminach obserwowana jest liczebna przewaga zgonów nad urodzeniami.

Ogólnie biorąc, utrzymywanie się dodatniego poziomu przyrostu naturalnego ludności w powiecie lubańskim (obecnie w dwóch gminach) jest jego wielce korzystną cechą demograficzną. Niekorzystnie jednak kształtuje się saldo ruchu wędrownego ludności. Przyjmuje ono nadal ujemne wartości we wszystkich gminach powiatu lubańskiego, choć sytuacja w tym zakresie uległa wyraźnej poprawie.

Postępuje ponadto starzenie się społeczności powiatu lubańskiego. Szczególnie zaś niepokoi tendencja przesuwania się grupy ludności w wieku przed- i produkcyjnym do grupy ludności w wieku poprodukcyjnym. Udział ludności powiatu w wieku poprodukcyjnym zwiększył się w latach 1995-1998 z 14,5% do 14,9%, podczas gdy w końcu 1998 roku przeciętnie w byłym województwie jeleniogórskim

udział tej grupy ludności był niewiele niższy (14,4%). Wskaźnik obciążenia demograficznego, będący syntetycznym miernikiem "kondycji demograficznej", ustalony jako stosunek liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym w powiecie lubańskim zmniejszył się przy tym z 73,2 w roku 1995 do 68,1 w roku 1998 i jest wyższy niż przeciętnie w województwie. Nie jest to korzystna cecha tegoż powiatu. W regionie jeleniogórskim bowiem wskaźnik ten kształtował się w tymże roku na poziomie 66,1. Struktura ludności według wieku wywiera bezpośredni wpływ na poziom aktywności zawodowej mieszkańców powiatu lubańskiego.

RYNEK PRACY

W latach 1995-1998 liczba pracujących w gminach powiatu lubańskiego w podmiotach gospodarczych objętych badaniami statystycznymi zmniejszyła się o 4,5% (o ponad 570 osób). Należy jednak wskazać, że poszczególne dziedziny zatrudnienia wykazywały w okresie tym zróżnicowaną dynamikę zmian.

Do dziedzin szczególnie dynamicznie rozwijających się pod względem liczby pracujących zaliczają się:

- Ø obsługa nieruchomości, wynajem i prowadzenie interesów (zwiększenie się zatrudnienia w badanym okresie o 37%),
- Ø budownictwo (wzrost liczby pracujących w latach 1995-1998 o niemal 1/3),
- Ø hotele i restauracje (wzrost o ponad 24%),
- Ø administracja publiczna (zwiększenie się zatrudnienia o 13,5%),
- Ø handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów oraz artykułów domowych i osobistych (wzrost liczby pracujących w badanym okresie o niemal 10%).

W okresie tym odnotowano także wzrost zatrudnienia w pośrednictwie finansowym oraz w edukacji. Nastąpiło ponadto zmniejszenie się poziomu zatrudnienia w podmiotach gospodarczych pozostałych sekcji EKD. Największy jednak spadek dotyczy działalności produkcyjnej (zmniejszenie się liczby pracujących o niemal 17%) oraz transportu i łączności.

Struktura pracujących w układzie rodzajów działalności wskazuje także na wyraźne zróżnicowanie dziedzin zatrudnienia w subregionie. Dane te potwierdzają jednak dominującą w powiecie lubańskim rolę działalności produkcyjnej. W podmiotach prowadzących tę działalność w 1998 roku zatrudnionych bowiem było 35,4% ogółu pracujących. Znaczącą rolę w strukturze lokalnego rynku pracy odgrywają ponadto ochrona zdrowia i opieka socjalna (13,7 % ogółu pracujących), edukacja (9,1%), transport, gospodarka magazynowa i łączność (7,9%), administracja publiczna i obrona narodowa (6,3%), handel (6,0%) oraz budownictwo (5,4%). Pozostałe dziedziny aktywności zawodowej ludności na terenie powiatu nie odgrywają większej roli.

Informacje te potwierdzają dominację funkcji produkcyjnej, uzdrowskiej, a także rolniczej w powiecie lubańskim. Według bowiem wyników Powszechnego Spisu Rolnego z czerwca 1996 roku w powiecie tym ponad 1100 osób w wieku 15 lat i więcej utrzymywało się wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym, a dalszych niemal 2500 osób utrzymywało się z tegoż źródła dodatkowo (w uzupełnieniu innego źródła utrzymania). Na uwagę zasługuje fakt, iż większe miejscowości wiejskie powiatu charakteryzuje polifunkcyjność i niepoślednia rola funkcji pozarolniczych. Ogólnie biorąc, powiat lubański charakteryzuje polifunkcyjność, co stanowi jego korzystną cechę ekonomiczną.

Bezrobocie to istotny problem w skali globalnej. Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Jeleniej Górze wykazują około 5600 zarejestrowanych bezrobotnych w latach 1995-1996. W latach następnych zaś liczba osób pozostających bez pracy wyraźnie się zmniejszyła (do 4561 w końcu grudnia 1998 roku). Są to jednak nadal liczby relatywnie wysokie, gdyż stopa bezrobocia liczona jako stosunek liczby bezrobotnych do ludności w wieku produkcyjnym wynosi w powiecie lubańskim 12,7%, podczas gdy w gminach województwa jeleniogórskiego jej poziom wynosi przeciętnie 15,6 % (w kraju w końcu roku 1998 - 10,4%).

Natężenie zjawiska bezrobocia jest jednak zróżnicowane w układzie gmin powiatu lubańskiego, co ukazuje tablica 3.

**ROZMIARY BEZROBOCIA W GMINACH POWIATU LUBAŃSKIEGO
W LATACH 1995-1998**

Wyszczególnienie	31.12.1995	31.12.1998	Wsk. zmian 1998/1995
POWIAT ogółem	5625	4561	81,1
z tego:			
Lubań (M)	2036	1559	76,6
Świeradów Zdrój	516	362	70,2
Leśna	1220	1007	82,5
Lubań (W)	681	579	85,0
Olszyna	660	561	85,0
Platerówka	149	120	80,5
Siekierczyn	363	373	102,8

Źródło: Materiały Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Jeleniej Górze.

W układzie gmin największą liczbę bezrobotnych w końcu 1998 roku zarejestrowano w Lubaniu (1559 osób) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Leśna (1007 osób), najmniejszą w Platerówce (120 osób). W porównaniu z 1995 rokiem liczba bezrobotnych zmniejszyła się przeciętnie o niemal 19%, lecz w największym stopniu dotyczyło to Świeradowa Zdroju (o prawie 30%), a wzrost w tym zakresie zanotowano w gminie Siekierczyn (o niespełna 3%).

W strukturze bezrobotnych, według stanu z końca 1998 roku, niewielki udział wykazuje bezrobocie wśród absolwentów szkół różnych szczebli (212 osób, tj. 4,6% ogólnej liczby bezrobotnych). W grupie tej przeważają wyraźnie absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (105 osób) oraz szkół policealnych i średnich zawodowych (85 osób).

Wśród bezrobotnych, co warto podkreślić, dominują osoby w wieku 18-24 lat, lecz znaczny jest także udział bezrobotnych w wieku 35-44 i 25-34 lat. Większość bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie lubańskim, według stanu z grudnia 1998 roku, posiada wykształcenie zasadnicze (ponad 42% ogólnej ich liczby) oraz

podstawowe (niemal 32%). W strukturze bezrobotnych według poziomu wykształcenia relatywnie korzystną cechą jest niewielka liczba osób z wykształceniem wyższym (jedynie 0,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych).

W grupie bezrobotnych relatywnie duży jest jednak udział osób pozostających bez prawa do zasiłku (w końcu 1998 roku jedynie niewiele ponad 30% zarejestrowanych bezrobotnych takie prawo posiadało). Wyznacza to oczywiście zakres zwiększonych zadań dla terenowych ośrodków opieki społecznej.

Jak dotychczas możliwości znalezienia pracy w powiecie są niewielkie (prawie 40% bezrobotnych pozostaje bez pracy dłużej niż rok). Jest to problem, który winien być rozwiązany w skali powiatu lubańskiego w możliwie najkrótszym terminie nie tylko poprzez organizowanie sezonowych robót publicznych i prac interwencyjnych.

STRUKTURA GOSPODARKI POWIATU

Gospodarka polska w latach 90-tych przechodzi głęboką restrukturyzację, czego przejawem jest m.in. zmiana struktury własnościowej i organizacyjno-prawnej podmiotów gospodarczych. Dla lat 1995 - 1998 zmiany te prezentuje tablica 4.

Tablica 4

PODMIOTY GOSPODARCZE ZAREJESTROWANE W SYSTEMIE REGON W POWIECIE LUBAŃSKIM

Lata	Ogółem	Sektor publiczny			Sektor prywatny		
		razem	w tym		razem	w tym	
			przedsiębiorstwa państwowe i komunalne	spółki prawa handlowego		spółki prawa handlowego	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
1995	2927	144	12	10	2783	100	2592
1998	4218	129	6	7	4089	128	3551

Lata 1995-1998 charakteryzują się w powiecie lubańskim **poważnym wzrostem przedsiębiorczości**. Odzwierciedleniem tego znacznego wzrostu

aktywności ekonomicznej lokalnej społeczności jest wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych o ponad 44%. O ile w końcu 1995 roku w gminach powiatu funkcjonowało 2927 podmiotów gospodarczych (w tym 144 przynależne do sektora publicznego), to w końcu grudnia 1998 roku było ich już 4218. Miernikiem przedsiębiorczości lokalnych społeczności w okresie transformacji gospodarki jest zwykle liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych przypadająca na każdy tysiąc ludności powiatu. W powiecie lubańskim poziom tegoż wskaźnika jest niewiele niższy od przeciętnego w byłym województwie jeleniogórskim i wynosi 70 (w regionie - 76).

Spośród jednostek gospodarczych zarejestrowanych w końcu 1998 roku w powiecie lubańskim, do sektora publicznego należało jedynie 129 jednostek, a niemal 4100 podmiotów – do sektora prywatnego (co stanowiło prawie 97% ogółu zarejestrowanych podmiotów gospodarczych). Sektor prywatny ma zatem dominującą rolę w gospodarce powiatu lubańskiego. Dominują w nim podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne. W 1998 roku ich udział wynosił 86,8% ogółu podmiotów tegoż sektora. Drugą pod względem liczebności formą organizacyjną w sektorze prywatnym były spółki prawa handlowego (3,1 % ogółu podmiotów gospodarczych tegoż sektora w powiecie). Na uwagę zasługuje ponadto funkcjonowanie 57 spółek z udziałem kapitału zagranicznego (w tym 30 w Lubaniu).

Największa koncentracja podmiotów gospodarczych dotyczy miasta Lubań. W końcu 1998 roku w mieście tym funkcjonowało ponad 2 tys. podmiotów, czyli ponad 48% ogółu jednostek prowadzących działalność na terenie powiatu. W trzech miastach powiatu znajduje się zaś łącznie niemal 73% ogółu podmiotów gospodarczych. Najmniejszą liczebnością jednostek gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON charakteryzuje się gmina Platerówka (w 1998 roku - 81 podmiotów).

Strukturę rodzajową działalności gospodarczej w powiecie lubańskim charakteryzuje dominacja jednostek gospodarczych funkcjonujących w sekcji G „Handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów oraz artykułów osobistego i domowego użytku”. Tym rodzajem działalności zajmowało się w 1998 roku 1649

jednostek, czyli ponad 39% ogółu zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. W tej sekcji występują prawie wyłącznie jednostki sektora prywatnego, przy czym zdecydowana większość podmiotów prowadzona jest przez osoby fizyczne.

Następne pod względem liczebności rodzaje aktywności gospodarczej to działalność produkcyjna (sekcja D) oraz budownictwo (sekcja F). Nieco mniejsze zaś zainteresowanie przedsiębiorców dotyczy obsługi nieruchomości, wynajmu i działalności związanej z prowadzeniem interesów (sekcja K). Niepoślednia jest ponadto liczebność podmiotów w sekcji I „Transport, gospodarka magazynowa i łączność”.

Biorąc pod uwagę rozwiniętą funkcję ochrony zdrowia oraz turystyczno-wypoczynkową jako wyspecjalizowane funkcje powiatu lubańskiego należy także zwrócić uwagę na jednostki zarejestrowane w sekcji N „Ochrona zdrowia i opieka socjalna” oraz w sekcji H „Hotele i restauracje”. W gminach powiatu lubańskiego w 1995 r. zarejestrowanych w tej sekcji było 87 jednostek, a w końcu 1998 roku o niemal 50 więcej (134, w tym 69 w Lubaniu). Rozmieszczenie przestrzenne jednostek gospodarczych zarejestrowanych w sekcji N „Ochrona zdrowia i opieka socjalna” i ich wyraźna koncentracja w miastach (Lubań, Leśna, Świeradów Zdrój) odzwierciedla układ wyspecjalizowanych funkcji powiatu. W sekcji tej rejestrowane są bowiem m.in. zakłady uzdrowiskowe oraz świadczące usługi z zakresu opieki zdrowotnej. W dziedzinie tej dominują podmioty sektora prywatnego (prawie 84% ogółu). Także wysoką dynamiką wzrostu ilościowego wyróżniają się jednostki prowadzące działalność w dziedzinie hotelarstwa i gastronomii (sekcja H). Skoro bowiem w 1995 roku w gminach powiatu lubańskiego w tejże dziedzinie funkcjonowały 122 jednostki, to w 1998 roku było ich 144 (zlokalizowane głównie w Lubaniu – 47 i w Świeradowie Zdroju – 46). Rozwój aktywności w tym zakresie związany jest niemal wyłącznie z jednostkami sektora prywatnego (142 spośród 144 zarejestrowanych w końcu 1998 roku).

Pozostałe dziedziny aktywności gospodarczej w powiecie lubańskim reprezentuje znacznie mniejsza liczba podmiotów prowadzących działalność.

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

Powiat lubański nie ma szczególnych predyspozycji do typowej specjalizacji rolniczej. Decydują o tym zarówno istniejące warunki naturalne (jakość gleb), po części klimatyczne, jak i struktura użytkowania gruntów.

Klimatycznie rejon powiatu wykazuje cechy klimatu przejściowego. Średnia roczna temperatura waha się w granicach 7–9° C. Średnie temperatury w okresie wegetacji sięgają zaś 15° C. Okres wegetacji trwa zaś od pierwszej dekady kwietnia do końca września, okres dojrzewania letniego trwa 50 - 65 dni. Suma rocznych opadów waha się w granicach 600 - 750 mm, z czego ok. 70 % przypada na okres wegetacyjny.

Pod względem rolniczym powiat lubański zaliczany jest do terenów rolniczo-paszowiskowych. Warunki glebowe charakteryzuje przewaga gleb bielcowych, głównie IV klasy bonitacyjnej. Pagórkowata i falista powierzchnia stwarza dodatkowe utrudnienia warunków upraw rolnych. Nachylenia stoków powodują bowiem powierzchniową erozję wodną i - jako skutek - wymywanie gruntów, a także trudności w mechanizacji upraw. Warunki klimatyczne oraz ukształtowanie terenu zmniejszają zatem rolniczą przydatność gruntów do niektórych upraw i preferują specjalizację paszową, łąkarstwo i hodowlę, a w mniejszym stopniu zbożową.

Ekonomiczne właściwości gospodarki rolnej w gminach powiatu wynikają po części z cech strukturalno-organizacyjnych. Przeważająca część gruntów to własność indywidualna rolników (ponad 16,7 tys. ha, czyli 60,3% powierzchni użytków rolnych). Ona zatem decyduje o kształcie rolnictwa w powiecie. Gospodarstwa te są jednak rozdrobnione, słabo wyposażone w środki produkcji, nastawione na wielokierunkowy, naturalny typ gospodarowania. W czerwcu 1996 roku (według wyników Powszechnego Spisu Rolnego) na terenie powiatu znajdowało się niemal 4500 indywidualnych gospodarstw i działek rolnych.

W strukturze indywidualnego rolnictwa w powiecie lubańskim dominują gospodarstwa o powierzchni do 1 ha (2582, co stanowi 57,6%). Gospodarstwa o powierzchni od 1,01 do 1,99 ha (692) stanowią 15,4% ogólnej liczby indywidualnych gospodarstw rolnych, 12,7% - o pow. 2,00 - 4,99 ha, 6,8% - o pow. 5,00 - 9,99 ha, a

indywidualne gospodarstwa rolne dysponujące użytkami rolnymi o powierzchni ponad 10 ha (333) stanowią 7,4% ogólnej ich liczby w powiecie. Gospodarstwa indywidualne o powierzchni większej aniżeli 10 ha użytków rolnych funkcjonują przede wszystkim w gminach wiejskich Lubań (94) i Siekierczyn (61) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Leśna (87). Przeciętna powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego w powiecie lubańskim wynosi 7,9 ha, podczas gdy przeciętnie w województwie dolnośląskim obejmuje ono 9,4 ha.

Zdecydowaną większość powierzchni zasiewów w rolnictwie indywidualnym w powiecie lubańskim przeznaczają się na zboża podstawowe (w tym głównie pszenicę uprawianą w szczególności w gminie Siekierczyn – 380 ha). Znaczne są ponadto zasiewy żyta (m.in. w części wiejskiej gminy Leśna) oraz jęczmienia (m.in. w gminie wiejskiej Lubań). Istotne miejsce w strukturze zasiewów zajmują także ziemniaki (1070 ha). Znikome są natomiast zasiewy roślin przemysłowych i pastewnych. Wśród nich na uwagę zasługują jedynie uprawy rzepaku i rzepiku zwłaszcza w gminach wiejskich Lubań i Siekierczyn. Plony uzyskiwane w gminach powiatu kształtują się na poziomie zapewniającym samozaopatrzenie się ludności rolniczej w zakresie podstawowych zbóż i ziemniaków oraz nieznaczny poziom sprzedaży.

Na wyniki gospodarowania w rolnictwie wpływa poważnie krytyczna pod względem opłacalności sytuacja ekonomiczna rolnictwa. Podobna sytuacja istniała w sadownictwie.

Zdecydowanie mniejszą rolę w gminach powiatu lubańskiego odgrywa produkcja zwierzęca. Relatywnie niski jest bowiem stan pogłowia bydła i trzody chlewnej. Według stanu w czerwcu 1996 roku, w powiecie hodowano (w zdecydowanie większej części w rolnictwie indywidualnym) ponad 5600 sztuk bydła, niemal 8400 sztuk trzody chlewnej, a także ponad 300 sztuk owiec. Hodowla nie jest zatem obecnie – ogólnie biorąc - znaczącym działem produkcji rolniczej powiatu, choć jej rola w części wiejskiej gminy Leśna oraz w gminie wiejskiej Lubań nie jest poślednia. Należy sądzić jednak, że przyczyną tego stanu rzeczy są aktualnie wyraźnie zróżnicowane warunki opłacalności poszczególnych dziedzin rolnictwa.

Oprócz indywidualnych gospodarstwach rolnych w gminie tej prowadzą działalność także gospodarstwa, które należą bądź uprzednio należały do sektora publicznego. Jak w całym kraju, tak i w tych podmiotach sytuacja ekonomiczna nie jest stabilna, a gospodarstwa te funkcjonują w ograniczonym zakresie w oczekiwaniu na generalne korzystne rozwiązania co do ich przyszłych losów. Stąd też wyniki produkcyjne i ekonomiczne nadal nie odzwierciedlają optymalnych możliwości, tj. przy wykorzystaniu posiadanych przez jednostki tegoż sektora rolnictwa gruntów i majątku.

Ze względu na znaczącą rolę terenów leśnych w układzie przestrzennego zagospodarowania, na terenie niektórych gmin powiatu prowadzona jest intensywna gospodarka leśna, a zwłaszcza pozyskanie drewna. Dotyczy to w szczególności gminy Leśna i miasta Świeradów Zdrój. Nadal stosunkowo niewielkie znaczenie dla gmin powiatu mają inne sposoby użytkowania lasów. Widoczne są jednak wyraźne możliwości ich wykorzystania dla celów turystycznych i wypoczynkowych. Obecnie do wypełniania tychże funkcji większość lasów na terenie powiatu lubańskiego nie jest odpowiednio zagospodarowana.

DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA I BUDOWNICTWO

W strukturze gospodarczej wielu miejscowości (miejskich i wiejskich) powiatu lubańskiego znaczną rolę odgrywa działalność produkcyjna i budowlana.

Jednostki prowadzące działalność produkcyjną (łącznie 491 podmiotów) zlokalizowane są głównie w Lubaniu oraz w gminie wiejskiej Olszyna. W pozostałych zaś gminach powiatu działalność w tym zakresie nie jest widoczna pod względem ilościowym. Produkcyjne podmioty gospodarcze w powiecie lubańskim wykazują istotne zróżnicowanie branżowe. Duże znaczenie w strukturze tejże działalności odgrywa przemysł włókienniczy (m.in. „Lubańska Bawełna” S.A., Zakłady Przemysłu Jedwabniczego „Dolwis” S.A. oraz Fabryka Tkanin Meblowych „Fatma” w Leśnej), produkcja maszyn i urządzeń (w tym: Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego S.A. w Lubaniu, ZEHS Lubań „Agromet” Sp. z o.o., „Baworowo” S.A. – Fabryka Części do Maszyn Włókienniczych i Odlewnia Metali – Leśna) oraz przemysł mineralny (Łużyckie Kopalnie Bazaltu, Kopalnia Surowców Skalnych – Zareba – gmina

Siekierczyn, Cegielnia w Kościelniku – gmina wiejska Lubań). Do znaczących zakładów produkcyjnych w gminach powiatu lubańskiego zaliczyć ponadto należy: Olszyńskie Fabryki Mebli oraz Fabrykę Tektury „Jałowiec”.

Budownictwem w powiecie lubańskim zajmuje się natomiast 485 podmiotów gospodarczych, w całości przynależnych do sektora publicznego. Podmioty prowadzące działalność budowlaną wykazują względną równomierność rozmieszczenia, choć największa ich koncentracja dotyczy Lubania (ponad 250 podmiotów zarejestrowanych w końcu 1998 roku). Wśród jednostek budowlanych funkcjonujących na terenie powiatu, zdecydowanie największa część zajmuje się lądowym budownictwem ogólnym. Są to głównie podmioty osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Budownictwo w gminach powiatu lubańskiego wykazuje korzystne tendencje rozwojowe, co potwierdza istotny wzrost liczby podmiotów funkcjonujących w tejże dziedzinie gospodarki w latach 1995-1998 (o ponad 200).

Ogólnie biorąc, zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych prowadzących działalność produkcyjną i budowlaną na terenie powiatu lubańskiego stanowią jednostki małe, tj. zatrudniające do 5 pracowników. Są to przy tym z reguły zakłady o wielobranżowym, nie tylko produkcyjnym profilu, najczęściej uzupełnianym o własną działalność handlową. Charakterystyczną właściwością funkcjonowania tych zakładów jest duża zmienność zakresu i profilu działalności, a także relatywnie krótki okres ich funkcjonowania, związany najczęściej z okresem zwolnień i ułatwień podatkowych.

Wydaje się, iż rolą władz powiatowych winno być inspirowanie działań ułatwiających podejmowanie i prowadzenie działalności produkcyjnej. Podmioty gospodarcze dążą bowiem do możliwie szerokiego wykorzystania tzw. efektów zewnętrznych, w tym m.in. instrumentów lokalnej polityki ekonomicznej (udogodnienia lokalizacyjne, czynsze, podatki i opłaty lokalne, preferencje dziedzicowe, itp.) do pobudzania własnej działalności, nastawionej często na kooperację także z pozostałymi dziedzinami subregionalnej gospodarki. Działania te, prowadzone wspólnie z władzami gmin wchodzących w skład powiatu, byłyby zatem

elementem „wewnętrznego” pobudzania koniunktury gospodarczej i stabilizacji działalności produkcyjnej i budowlanej realizowanej na terenie powiatu lubańskiego.

TURYSTYKA

Powiat lubański należy do najatrakcyjniejszych obszarów turystycznych województwa dolnośląskiego. Występuje tu bowiem bogactwo cech naturalnych oraz cech powstałych w wyniku działalności i aktywności człowieka umożliwiających uprawianie turystyki. Rozmieszczenie tychże walorów nie jest oczywiście równomierne. Stąd też wśród gmin o wysokiej randze walorach turystycznych wskazać należy miasto Świeradów Zdrój, a następnie miasto Lubań oraz gminę Leśna. Ponadto w pozostałych gminach tak obecnie jak i w przyszłości postrzegane są możliwości uprawiania różnych form turystyki. Góry i Przedgórze Izerskie to znakomite tereny do uprawiania **narciarstwa zjazdowego i biegowego.**

Na terenie powiatu lubańskiego można uprawiać m.in. sporty wodne, niektóre bowiem odcinki Kwisy pozwalają na uprawianie kajakarstwa (głównie górskiego), a zbiorniki wodne (Leśniański i Złotnicki) kreują walory dla wioślarstwa, żeglarstwa, windsurfingu i szeroko pojętej rekreacji nad wodą. Zbiorniki wodne i rzeki umożliwiają również wędkowanie.

Zróżnicowane ukształtowanie obszaru powiatu sprzyja także uprawianiu turystyki pieszej. Przez gminy powiatu przebiega wiele szlaków turystycznych o różnych stopniach trudności przejścia. Na trasach tychże szlaków znajduje się wiele interesujących obiektów kultury materialnej (m.in. średniowieczny Zamek Czocho, barokowy Pałac w Biedrzychowicach czy też renesansowy ratusz miejski w Lubaniu) oraz pomników przyrody (m.in. ponad 1000-letni cis o największym w Europie obwodzie – jedno z najstarszych drzew w Polsce).

Baza noclegowa stanowi podstawę turystyki pobytowej. Obiekty i miejsca noclegowe w gminach powiatu lubańskiego oraz ich wykorzystanie w latach 1995-1998 przedstawia tablica 5.

**OBIEKTY NOCLEGOWE TURYSTYKI
NA TERENIE POWIATU LUBAŃSKIEGO W LATACH 1995-1998^a**

Wyszczególnienie	Obiekty ogółem ^b	Miejsca noclegowe ^b			Korzystający z noclegów	
		ogółem	w tym cało- roczne	na 100 miesz- kańców	ogółem	w tym turyści zagraniczni
1994/1995	35	2266	1366	3,75	31269	3784
1997/1998	52	3729	2896	6,18	56485	4467
Wsk. zmian 1998/1995	148,6	164,6	212,0	164,8	180,6	118,0

^a W sezonach turystycznych obejmujących okresy od 1 X do 30 IX; ^b Stan w dniu 31 VII;

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze.

W latach 1995-1998 nastąpił rozwój bazy noclegowej na terenie powiatu lubańskiego. Bazę noclegową turystyki i wypoczynku w gminach tegoż powiatu stanowiły w 1998 roku 52 obiekty, podczas gdy w 1995 roku składała się ona z 35 obiektów. Obiekty te w końcu lipca 1998 roku dysponowały ponad 3,7 tys. miejsc noclegowych, w tym niemal 2,9 tys. dostępnych całorocznie.

Na obszarze powiatu koncentruje się ponad 6% obiektów i miejsc noclegowych województwa dolnośląskiego. Względna miara stosowana do oceny natężenia funkcji turystycznej, tzw. wskaźnik Deferta (liczba miejsc noclegowych na sto osób ludności stałej) osiąga dla całego województwa wartość 1,8, a przeciętnie w powiecie lubańskim wynosi prawie 6,2. Relatywnie niższy jest jednak wskaźnik intensywności ruchu turystycznego (tzw. wskaźnik Schneidera, czyli stosunek liczby osób korzystających z noclegów do liczby miejsc noclegowych). Przeciętnie w województwie dolnośląskim kształtuje się on na poziomie ponad 20, podczas gdy w powiecie wynosi niespełna 15,2.

Struktura rodzajowa obiektów noclegowych turystyki w powiecie lubańskim, według stanu w dniu 31 lipca 1998 roku, obejmowała m.in.:

- Ø pięć hoteli dysponujących 396 miejscami noclegowymi,
- Ø jeden motel (Lubań – 35 miejsc noclegowych),
- Ø osiem pensjonatów posiadających łącznie 473 miejsca,
- Ø trzynaście ośrodków wczasowych dysponujących łącznie 964 miejscami noclegowymi,
- Ø cztery zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych dysponujące łącznie 462 miejscami.

Poszczególne rodzaje obiektów noclegowych turystyki w gminach powiatu lubańskiego wykazują zróżnicowane zainteresowanie turystów (w tym cudzoziemców), stąd też stopień wykorzystania tychże obiektów różni się istotnie. Mimo ogólnych trudności w funkcjonowaniu obiektów turystycznych w wielu regionach kraju, w gminach powiatu lubańskiego zwiększyła się liczba korzystających z bazy noclegowej. W sezonie turystycznym 1997/1998 roku z miejsc noclegowych w obiektach turystycznych i wypoczynkowych powiatu korzystało niemal 56,5 tys. osób, czyli o ponad 25 tys. więcej aniżeli trzy lata wcześniej. Warto odnotować jednak, iż w coraz większym stopniu z miejsc noclegowych zlokalizowanych na terenie powiatu korzystają cudzoziemcy. Skoro bowiem w sezonie turystycznym 1994/1995 udział cudzoziemców wśród ogółu korzystających z noclegów w gminach powiatu wynosił niewiele ponad 12%, to w sezonie 1997/1998 stanowili oni jedynie niespełna 8%. Ich liczba w badanym okresie zwiększyła się jednak z 3,8 tys. do prawie 4,5 tys., czyli o 18% (przy ponad 80% wzroście ogólnej liczby korzystających z noclegów). Cudzoziemcy odwiedzający powiat lubański korzystają najczęściej z bazy hotelowej i pensjonatowej (głównie w Świeradowie Zdroju – niemal 70% ogólnej liczby turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej w gminach powiatu). W niewielkim natomiast stopniu korzystają z oferty noclegowej pozostałych obiektów turystycznych. Jest to niewątpliwie efektem zdecydowanie niższego, oferowanego turystom, standardu pobytu.

Rozmiary pobytowego ruchu turystycznego w gminach powiatu lubańskiego w relacji do zamieszkującej ludności określają z jednej strony intensywność tegoż

ruchu, z drugiej zaś stopień turystycznego obciążenia infrastruktury lokalnej. Natężenie ruchu turystycznego jest przy tym zróżnicowane przestrzennie i czasowo. Różny jest zatem stopień turystycznego obciążenia elementów infrastruktury paraturystycznej. Powstaje przy tym swoista rozbieżność między potencjalnymi a faktycznymi warunkami bytu ludności stałej. Rozbieżność ta pojawia się w szczególności w miesiącach letnich.

Rynkowe oddziaływanie w sferze turystyki wiąże się ściśle z systemem odpowiedniej informacji turystycznej. Warto przy tym wskazać, iż punkty informacji turystycznej w Świeradowie Zdroju i w Lubaniu funkcjonują w ramach Jeleniogórskiej Sieci Informacji Turystycznej. Wymianą i porządkowaniem danych o ofercie turystycznej zajmuje się system komputerowy połączony ogólnosiwiatową siecią Internet.

Turystyka jest z pewnością jedną z wiodących funkcji powiatu lubańskiego oraz szansą dalszego jego rozwoju. Istotnym wyspecjalizowanym elementem struktury funkcjonalnej tegoż subregionu jest także rozwinięte lecznictwo uzdrowiskowe o wielowiekowych tradycjach.

LECZNICTWO UZDROWISKOWE

Początki uzdrowiskowej funkcji Świeradowa Zdroju sięgają bowiem XVI-XVII wieku. W kolejnych stuleciach następuje systematyczny rozwój bazy uzdrowiskowej oraz rozszerzanie zakresu oferowanych kuracjom usług.

Potencjał lecznictwa uzdrowiskowego w mieście tworzą zarówno zasoby wód leczniczych, jak i infrastruktura świadczenia usług.

Ze względu na pierwszy z wymienionych elementów, Świeradów Zdrój (wraz z miejscowością Czerniawa) prezentuje się wielce atrakcyjnie. Lokalny górski klimat wraz z powietrzem nasyconym radonem oraz właściwości wód leczniczych sprzyjają leczeniu w świeradzkim uzdrowisku wielu schorzeń. Leczy się tu bowiem choroby narządów ruchu, pourazowe i reumatyczne, choroby neurologiczne, niedomagania układu krążenia oraz choroby kobiece, a także cukrzyca i paradontoza. Uzdrowisko w Czerniawie natomiast specjalizuje się w leczeniu chorób układu oddechowego u

dzieci. W kuracji wykorzystuje się wody lecznicze, borowiny ze złoża typu wysokiego „Izera-Skalno”, wodę mineralną. Przeprowadza się tu także liczne i różnorodne zabiegi, m.in. aerzoloterapię (leczenie inhalacjami, w tym radoczynnymi), hydroterapię, masaż leczniczy, światło-, elektro- i ciepłolecznictwo.

Baza infrastrukturalna decyduje natomiast o efektywnym wykorzystaniu wszystkich naturalnych zasobów uzdrowiska. O zmianach w stanie placówek lecznictwa uzdrowiskowego w Świeradowie Zdroju w latach 1995-1998 oraz ich funkcjonowaniu informuje tablica 6.

Tablica 6

**PLACÓWKI LECZNICTWA UZDROWISKOWEGO
W ŚWIERADOWIE ZDROJU W LATACH 1995-1998**

Wyszczególnienie	Placówki	Łóżka rzeczywiste	Leczeni (kuracjusze)	Osobodni leczenia	Kuracjusze lecznictwa ambulatoryjnego
1995	3	650	8182	232375	2260
OGÓŁEM -1998	3	700	16894	230495	2300
z tego:					
° Szpital uzdrowiskowy	1	450	8613	140319	2300
° Sanatorium uzdrowiskowe	1	220	7777	82553	-
° Sanatorium rehabilitacyjne	1	30	504	7623	-

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze.

W latach 1995-1998 w Świeradowie Zdroju funkcjonowały dwa zakłady lecznictwa uzdrowiskowego (szpital oraz sanatorium) oraz sanatorium rehabilitacyjne. Placówki te podległe są Ministerstwu Zdrowia i Opieki Socjalnej. W okresie tym zwiększyła się nieznacznie liczba łóżek w tychże placówkach (z 650 do 700), a podwojeniu uległa liczba korzystających z nich kuracjuszy (z niespełna 8,2 tys. do 16,9 tys.). Z lecznictwa ambulatoryjnego natomiast korzystają przede wszystkim turyści i wczasowicze przebywający czasowo w Świeradowie Zdroju, lecz także mieszkańcy miasta i sąsiednich gmin.

Ogólnie biorąc, w ostatnich latach ujawnia się stagnacja, a nawet regres ilościowej strony usług uzdrowiskowych (wyrażony m.in. zmniejszeniem się liczby osobodni leczenia), lecz mimo to Świeradów Zdrój jest nadal znaczącym ośrodkiem uzdrowiskowym województwa dolnośląskiego i jednym z większych tego typu ośrodków w kraju. Na uwagę zasługuje przy tym istotny wzrost liczby kuracjuszy ponoszących w pełni koszty pobytu i zabiegów leczniczych. W coraz większym stopniu z pełnopłatnych usług uzdrowiskowych korzystają cudzoziemcy. Te korzystne tendencje są niewątpliwie odzwierciedleniem funkcjonowania zasad gospodarki rynkowej w lecznictwie uzdrowiskowym.

Z uwagi na niezadowalający stan techniczny obiektów i urządzeń uzdrowiskowych, standard świadczeń jest relatywnie niski. Ponadto zdecydowanie wąski zakres usług oferują placówki o parauzdrowiskowym charakterze, w szczególności kulturalne i rozrywkowe.

Obserwowane zmiany w dziedzinie lecznictwa uzdrowiskowego w mieście są po części efektem pauperyzacji społeczeństwa, po części zaś wywołane są niezadowalającymi warunkami ekonomicznymi funkcjonowania gestorów bazy (wynikającymi głównie ze stosowanego systemu rozliczeń pobytu kuracjuszy).

Lecznictwo uzdrowiskowe należy, obok turystyki, do wyspecjalizowanych funkcji powiatu lubańskiego, które decydować winny o przyszłościowym jego kształcie gospodarczym.

INFRASTRUKTURA POWIATU

Gospodarka wodno-ściekowa

Miasta i większe miejscowości wiejskie powiatu lubańskiego zaopatrywane są w wodę poprzez sieć wodociągową. Źródłem zasilania tejże sieci są ujęcia wód podziemnych. Pozostałe natomiast wsie zaopatrywane są w wodę ze studni indywidualnych. Łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej w gminach wchodzących w skład powiatu w 1998 roku wynosiła niemal 170 km. Odsetek zaś ludności korzystającej z tej sieci w Lubaniu przekracza 93%, w Leśnej wynosi 85%, a w Świeradowie Zdroju jedynie $\frac{3}{4}$ ogółu ludności zapewniono dostęp do sieci

wodociągowej. Stan techniczny sieci wodociągowej w gminach powiatu stale się pogarsza. Dotyczy to zarówno sieci przesyłowej jak i rozdzielczej. Większość wodociągów pochodzi bowiem sprzed 1940 roku, a brak odpowiedniej dokumentacji (zwłaszcza dla terenów wiejskich) utrudnia znacznie prowadzenie rozległych prac remontowych i modernizacyjnych. Mimo tego jednak w ostatnich latach nastąpił rozwój i modernizacja infrastruktury wodociągowej, co niewątpliwie wpłynęło na poprawę jakości zaopatrzenia społeczności lokalnych w wodę.

Usługi kanalizacyjne w gminach powiatu lubańskiego świadczone są przy wykorzystaniu istniejących urządzeń sieciowych oraz transportu specjalnego do wywozu ścieków ze zbiorników przydomowych. Długość sieci kanalizacyjnej (ogólnospławnej i na ścieki gospodarcze) na terenie powiatu w 1998 roku wynosiła prawie 45 km. Z usług kanalizacyjnych w Lubaniu korzysta obecnie 82% mieszkańców, w Świeradowie Zdroju – ½ ludności, a w Leśnej – jedynie co piąty mieszkaniec ma zapewniony dostęp do sieci kanalizacyjnej. Na terenach wiejskich powiatu istnieją jedynie niewielkie odcinki sieci kanalizacyjnej (dotyczy to m.in. Olszyny i Siekierczyna).

Urządzeniami lokalnej infrastruktury technicznej o szczególnym znaczeniu z ekologicznego punktu widzenia są oczyszczalnie ścieków. Lubań posiada mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków o przepustowości 9.100 m³/d. Oczyszczalnia ta nie jest nadal w pełni dociążona. Stąd też w mieście od kilku lat realizowany jest program rozbudowy układu kolektorów i rozdzielczej sieci kanalizacyjnej (m.in. w rejonie Księgieńek i Kamiennej Góry). Przy oczyszczalni funkcjonuje zlewnia, do której dowozi się rocznie ok. 500 tys. m³ ścieków z terenu całego miasta. W Świeradowie Zdroju funkcjonuje zaś niewielka komunalna oczyszczalnia ścieków typu ZBW-BOS (o przepustowości 200 m³/d) oraz mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia osiedlowa (o przepustowości 70 m³/d). Należy wskazać, iż coraz więcej obiektów turystycznych i uzdrowiskowych w mieście posiada własne oczyszczalnie. Ponadto w pozostałych większych miejscowościach powiatu znajdują się lokalne oczyszczalnie ścieków (m.in. Leśna – komunalna oczyszczalnia biologiczna o przepustowości 3400 m³/d, Olszyna, gdzie ścieki bytowo-

gospodarze oczyszczane są w wysoko sprawnej oczyszczalni biologicznej typu Multiblok o przepustowości 300 m³/d). W gminach wiejskich Platerówka i Siekierzyn nie ma – jak dotychczas - oczyszczalni ścieków. Postrzegana jest możliwość kierowania ścieków z gminy Siekierzyn do oczyszczalni zlokalizowanej w Lubaniu. W miejscowościach wiejskich ścieki gromadzone są natomiast głównie w często nieszczelnych szambach. Brak jest przy tym technicznych możliwości ich oczyszczania, nawet mechanicznego.

Gospodarka odpadami

Usuwanie odpadów stałych wspólnie stanowi kłopotliwy problem w funkcjonowaniu gmin. Na terenie powiatu lubańskiego eksploatowane są trzy wysypiska odpadów, a mianowicie w Nawojowie Łużyckim (gmina wiejska Lubań), Kościelniku Górnym (gmina Leśna) oraz w Olszynie.

Odpady z terenu miasta Lubań, części gminy wiejskiej Lubań oraz z gmin wiejskich Platerówka i Siekierzyn wywożone są na wysypisko w Nawojowie Łużyckim. Wysypisko to zorganizowane jest w wyrobisku złóż kwarcytu o podłożu szczelnym (gliny). Jego powierzchnia wynosi niemal 3 ha, a pojemność 540 tys. m³. Wysypisko eksploatowane jest od 1979 roku, stąd też jest ono już praktycznie wyeksploatowane (corocznie składa się tu ponad 60 tys. m³ odpadów). Podjęta zatem została budowa nowego wysypiska (Centrum Utylizacji Odpadów Gmin Łużyckich – CUOGL) na terenie poeksploatacyjnym Łużyckich Kopalni Bazaltu (Księginki). Budowa tego wysypiska jest już zaawansowana. Lokalizacja i eksploatacja CUOGL nie wpłynie negatywnie na środowisko naturalne.

Z kolei, wysypisko zlokalizowane w Olszynie jest obiektem relatywnie nowym (oddanym do użytku w 1991 roku). Gromadzone są tu odpady (komunalne i przemysłowe) pochodzące z terenu gminy wiejskiej Olszyna. Wysypisko to zajmuje powierzchnię 1,5 ha, pojemność oceniana na 31 tys. m³ jest już na wyczerpaniu.

W 1998 roku wyłączono z eksploatacji wysypisko w Kościelniku Górnym (powierzchnia 0,7 ha). Teren tegoż wysypiska, na którym gromadzone były odpady z

miejsowości gminy Leśna jest obecnie rekultywowany. Podjęto zaś budowę nowego wysypiska w miejscowości Miłoszów.

Odpady z terenu Świeradowa Zdroju wywożone są zaś na oddane do eksploatacji na początku 1997 roku wysypisko w Karłowcu (gmina Mirsk).

Ogólnie biorąc, ilość odpadów stałych wywożonych na wysypiska systematycznie się zmniejsza. Należy spodziewać się, iż ta pozytywna tendencja nadal będzie utrzymana, ponieważ coraz więcej surowców znajdujących się w odpadach będzie wtórnie zagospodarowywanych. Zakres segregacji odpadów „u źródła” wraz z odzyskiwaniem surowców wtórnych ulega bowiem stałemu rozszerzaniu.

Racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi w gminach powiatu lubańskiego połączona z konsekwentną likwidacją tzw. „dzikich” wysypisk jest, co warto podkreślić, jednym z warunków ładu przestrzennego.

Elektroenergetyka

Gminy powiatu lubańskiego posiadają korzystne warunki zasilania w energię elektryczną. Obszar ten jest bowiem położony w bliskości względem głównych korytarzy zasilania w energię elektryczną (linia tranzytowa o napięciu 220 kV relacji elektrownia Turów - Mikołowa – Bartoszówka - południowe rejony Dolnego Śląska). Redukcja napięcia następuje w rozdzielniach, skąd wyprowadzone są tory sieciowe średnich napięć oraz do stacji transformatorowych, redukujących napięcie na niskie (380 V i 220 V). Uzupełnieniem systemu elektroenergetycznego zasilania powiatu są elektrownie wodne w Złotnikach Lubańskich i w Leśnej. Sieć rozdzielcza średniego i niskiego napięcia na obszarze miast, w przeważającej mierze jest siecią kablową podziemną, zaś na terenach wiejskich - napowietrzną. Niezbędna jest jednak wymiana (zwłaszcza na terenach wiejskich) sieci napowietrznych na sieci kablowe podziemne. Przepustowość linii elektroenergetycznych wysokich i średnich napięć nie stanowi żadnej przeszkody w rozbudowie układu sieciowego. Teren powiatu stanowi zatem atrakcyjne miejsce lokalizacji przemysłu, usług i osadnictwa.

Gazownictwo

Wiele miejscowości powiatu lubańskiego zaopatrywanych jest obecnie w gaz ziemny wysokometanowy z magistralnego gazociągu. Układ ten zapewnia wysoką pewność zasilania, a jego spięcie z niemiecką siecią gazowniczą pewność tę podnosi. W ostatnich latach następuje wyraźny rozwój układu gazowych sieci rozdzielczych (dotyczy to w szczególności Świeradowa Zdroju i gminy Leśna). W końcu 1998 roku długość tejże sieci na terenie miast powiatu przekracza 70 km, a z gazu sieciowego korzystało 95% ogółu ludności Lubania, niemal połowa mieszkańców Leśnej oraz ok. 40% ludności Świeradowa Zdroju. Prowadzona systematycznie od kilku lat rozbudowa i wymiana sieci przewodów gazowych umożliwia zaopatrzenie w gaz sieciowy kolejnych gospodarstw domowych w gminach powiatu lubańskiego. Wielu właścicieli domów jednorodzinnych dokonało przy tym modernizacji kotłowni na gazowe. Wykorzystywanie bowiem głównie węgla w tych celach jest jednym z istotniejszych źródeł zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego.

Znaczna część powiatu lubańskiego nie jest obecnie zaopatrywana w gaz sieciowy, choć jest to możliwe (przynajmniej w pewnym zakresie) w dającej się przewidzieć przyszłości. Koszt budowy sieci przesyłowych i rozdzielczych jest jednak bardzo wysoki. W układach zaś zużywających relatywnie małe ilości gazu okres zwrotu wyłożonego kapitału jest bardzo długi. Wynika z tego ważne dla polityki subregionalnej spostrzeżenie: powszechna gazyfikacja sieciowa większości jednostek osadniczych o niskiej intensywności zabudowy, niewielkiej liczbie odbiorców, nie znajduje uzasadnienia ekonomicznego.

Ciepłownictwo

Gospodarka cieplna na terenie gmin powiatu lubańskiego ma w dużym stopniu zdecentralizowany charakter. Oparta jest bowiem o kotłownie lokalne oraz paleniska indywidualne. Szczególnie istotnym przedsięwzięciem o ekologicznym wymiarze powinno być zatem systematyczne zastępowanie ogrzewania konwencjonalnego (węglowego) ogrzewaniem „czystym”. Wiąże się to także z perspektywami rozwoju ruchu turystycznego i lecznictwa uzdrowiskowego w powiecie.

W miastach możliwe jest stworzenie zintegrowanych układów ciepłowniczych w oparciu o źródło ciepła o większej mocy (przy jednoczesnym rozwoju sieci ciepłych). System taki funkcjonuje już w Lubaniu. Sieć centralnego ogrzewania w miastach została w ostatnich latach wyraźnie rozbudowana i obecnie jej długość sięga 25 km. Możliwości techniczne kotłowni miejskich pozwalają w większości przypadków na przyłączenie kolejnych odbiorców i likwidację dalszych, uciążliwych dla środowiska kotłowni lokalnych. Na terenach wiejskich natomiast w najbliższym okresie dominować nadal będą paleniska indywidualne, choć dla rejonów zwartej zabudowy rozważyć można budowę ekologicznych kotłowni lokalnych.

Sieć komunikacyjna

Czynnikiem integracji przestrzennej o znaczącej sile oddziaływania jest sieć komunikacyjna obejmująca połączenia i powiązania zarówno kolejowe, jak i drogowe. Węzłem transportowym o subregionalnym znaczeniu jest miasto Lubań; tutaj bowiem zachodzą dośrodkowo-odśrodkowe przemieszczenia osób, towarów, itp.

Przez teren powiatu lubańskiego przebiegają obecnie dwie linie kolejowe, a mianowicie: linia 252 – Lubań – Zgorzelec – Görlitz oraz linia 255 – Jelenia Góra – Lubań – Węgliniec. Warto nadmienić, iż jeszcze kilka lat temu Świeradów Zdrój posiadał bezpośrednie połączenia kolejowe z Gryfowem Śląskim (przez Mirsk). Lubań natomiast posiadał takowe połączenie także z Leśną. Wstrzymując jednak ruch na tychże liniach (likwidując możliwość kolejowych powiązań przestrzennych) Dolnośląska DOKP, nawet eksperymentalne, nie sprawdziła opłacalności uruchomienia autobusów szynowych. Propozycja zastosowania takiego rozwiązania wymaga nadal wnikliwego rozważenia wobec wskazanych linii kolejowych.

Dostępność kolejowego transportu osobowego na terenie powiatu lubańskiego warunkowana jest rozmieszczeniem punktów przystankowych. Aktualnie dotyczy ona jedynie czterech miejscowości powiatu, a mianowicie Lubania, Olszyny, Włosienia (gmina Platerówka) oraz Zaręby (gmina Siekierczyn). Mimo relatywnie niewielkich odległości dzielących te miejscowości liczba połączeń kolejowych jest mała. Lubań posiada obecnie także bezpośrednie połączenia kolejowe ze Szczecinem i Zieloną

Góraż, lecz od kilku lat pozbawiony został możliwości bezpośrednich połączeń międzynarodowych.

Lokalny transport kolejowy coraz silniej wypierany jest przez transport drogowy, jako bardziej elastyczny przestrzennie i konkurencyjny w rachunku kosztów. Sądzić jednak można, że znaczący dla mieszkańców powiatu transport osobowy utrzyma się nadal na liniach PKP relacji Jelenia Góra - Lubań - Węgliniec oraz relacji Lubań - Zgorzelec.

Transport drogowy natomiast wykorzystuje sieć dróg o różnym znaczeniu i parametrach technicznych. Układ drogowy tego subregionu powstawał stopniowo w miarę narastania potrzeb, uwarunkowanych względami gospodarczymi i społecznymi różnych okresów. Podstawową sieć drogową powiatu stanowią odcinki dróg krajowych. Są to m.in. następujące drogi: Zgorzelec - Lubań - Jelenia Góra, Lubań - Węgliniec - Żagań oraz Lubań - Leśna - Miłoszów.

Sieć drogową w gminach powiatu lubańskiego uzupełniają drogi lokalne, których długość wynosi 201 km. Stan nawierzchni tychże dróg jest jednak przeciętny, skoro bowiem jedynie ok. 29% posiada nawierzchnię twardą ulepszoną. Od kilku już lat prowadzone są rozległe prace modernizacyjne i naprawcze sieci ulicznej, dokonywane jest uzupełnianie i modernizacja ulicznych punktów świetlnych oraz porządkowane jest oznakowanie ulic. Nadal jednak niedostateczna jest segregacja ruchu tranzytowego i lokalnego, co wzmaga konieczność rozbudowy układu tras obwodowych.

Na obszarze powiatu zlokalizowane są dwa przejścia graniczne z Republiką Czeską, a mianowicie: Czerniawa Zdrój / Nove Mesto pod Smrkem (drogowe, autobusowe) oraz Miłoszów (gmina Leśna) / Srbska (piesze i rowerowe). Ponadto sezonowo funkcjonuje turystyczne przejście górskie na Smreku.

Potrzeby lokalnych przemieszczeń przestrzennych ludności zaspokaja Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej - spółka z o.o. w Lubaniu. Zapewnia ono sieć powiązań autobusowych między poszczególnymi gminami i miejscowościami powiatu oraz powiązania zewnętrzne (Wrocław, Zgorzelec, Bolesławiec, Jelenia Góra

i inne miasta). Pomimo narastającej konkurencji indywidualnego transportu osobowego, liczba połączeń publicznego transportu osobowego Lubania z otoczeniem jest imponująca. Podaż usług publicznych przewoźników osób, tworzy zatem dobre warunki do dużej ruchliwości przestrzennej mieszkańców gmin, motywowanych wahadłowymi dojazdami do pracy, nauki, handlu oraz w celach konsumpcyjnych.

Ogólnie biorąc, rozwinięta sieć komunikacyjna oraz węzłowe położenie Lubania, stwarzają dogodne warunki do rozwoju silnych międzygminnych powiązań gospodarczych, społecznych oraz instytucjonalnych.

Łączność

Telekomunikacja jest współcześnie jednym z bardziej istotnych czynników rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego. W latach 1995-1998 liczba abonentów telefonicznych na terenie powiatu zwiększyła się z 6759 do ponad 10,1 tys., czyli o niemal 50%. Na tle województwa dolnośląskiego wskaźnik upowszechnienia telefonów, liczony jako liczba abonentów przypadających na 1000 osób jest dla powiatu lubańskiego niekorzystny. W województwie w 1998 r. wskaźnik ten wynosił ponad 205, zaś przeciętnie w gminach powiatu - 167.

W zakresie tym ma miejsce jednak istotne międzygminne zróżnicowanie. Zdecydowanie najwyższą dostępnością telefonii przewodowej wyróżniają się miasta Lubań (268 abonentów telefonicznych na 1000 ludności) oraz Świeradów Zdrój (247), najniższą natomiast gminy wiejskie: Platerówka (jedynie 55 abonentów na 1000 mieszkańców) i Siekierzyn (62). Warto wskazać przy tym, iż w 1994 roku Lubań uzyskał automatyczne połączenia z wieloma miastami kraju i świata poprzez sieć światłowodową.

Rozwijającym się systemom telefonii komórkowej sprzyja natomiast sieć przekaźników zlokalizowanych na terenie powiatu lubańskiego (Lubań, Świeradów Zdrój, Nowa Karczma – gmina Siekierzyn). Sieć ta umożliwia pokrycie niemal całego obszaru powiatu zasięgiem dostępnych systemów telefonii komórkowej.

Zróznicowana jest także sytuacja w dziedzinie dostępności do placówek usług pocztowych i telekomunikacyjnych. Na terenie powiatu w końcu 1998 roku funkcjonowało 15 placówek świadczących usługi w tym zakresie (w roku 1995 było ich 14). Ich rozmieszczenie jest na ogół zgodne z rejonami koncentracji ludności. Wskazać jednak należy, iż na terenie gminy wiejskiej Lubań nie funkcjonuje ani jedna placówka usług pocztowych czy też telekomunikacyjnych.

Mieszkalnictwo

Stan zabudowy mieszkaniowej, jej wyposażenie w instalacje techniczno-sanitarne oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego i infrastruktury komunalnej wyznaczają bezpośrednio poziom warunków zamieszkiwania ludności, pośrednio stwarzają jednak istotne możliwości dla lokalnego rozwoju gospodarczego.

Zasoby mieszkaniowe w gminach powiatu lubańskiego w końcu 1997 roku liczyły prawie 67,4 tys. izb o łącznej powierzchni niemal 1178,5 tys. m². Przyrost substancji mieszkaniowej w latach 1995-1997 był niewielki (o 0,3%). W okresie tym oddano bowiem do użytku 94 mieszkania, w tym 53 w Lubaniu. W 1998 roku natomiast przekazano do użytkowania 44 mieszkania o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej niemal 4 tys. m². W roku tym szczególna aktywność w zakresie budownictwa mieszkaniowego obserwowana była na terenie gminy Olszyna (oddano do użytku 19 mieszkań, a budowę 9 kolejnych rozpoczęto). W 1998 roku w gminach powiatu lubańskiego rozpoczęto ogółem 29 mieszkań (w tym 13 w Lubaniu).

Warunki mieszkaniowe w istotny sposób stymulują wzrost poziomu życia, lecz w analizowanym okresie nie nastąpiła wyraźnie odczuwalna poprawa w tym zakresie. Wartości podstawowych wskaźników oceny sytuacji mieszkaniowej oscylują jednak wokół przeciętnych dla województwa jeleniogórskiego. W 1997 roku na osobę przypadało 19,5 m² powierzchni użytkowej mieszkania, a na każdą z izb mieszkalnych - 0,90 osoby (w województwie odpowiednio: 19,6 m² i 0,90). W zakresie tym mają jednak miejsce międzygminne różnice. Skoro bowiem na osobę w Lubaniu przypada niewiele ponad 18 m², to w gminie Platerówka – ponad 24 m².

W gminach powiatu lubańskiego dominuje stara zabudowa mieszkaniowa. Niektóre, zwłaszcza śródmiejskie, rejony miast powiatu mają zatem zabytkowy

charakter i są przedmiotem turystycznej penetracji. Wiek zabudowy ma jednak niewątpliwy wpływ na stan techniczny budynków mieszkalnych. Pomimo rozległych prac remontowych i modernizacyjnych stan techniczny budynków i lokali mieszkalnych, nadal daleki jest od oczekiwań mieszkańców. W gminach tegoż powiatu, jak i wielu innych gminach regionu jeleniogórskiego, nie wykonuje się bowiem remontów i modernizacji starej substancji mieszkaniowej w odpowiednim zakresie.

Oświata i wychowanie

Rozwój wszystkich działów gospodarki lokalnej, tak sfery materialnej jak i niematerialnej związany jest ściśle z postępowaniem w dziedzinie oświaty i wychowania.

Ważnym ogniwem w procesie edukacji są placówki wychowania przedszkolnego. Ich rozwój w gminach powiatu lubańskiego w latach 1995-1998 przedstawia tablica 7.

Tablica 7

PLACÓWKI WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO W GMINACH POWIATU LUBAŃSKIEGO W LATACH 1995 - 1998

Wyszczególnienie	1995	1998	wsk. Zmian 1998/1995
Przedszkola			
- liczba placówek	10	10	100,0
- miejsca	1221	1224	100,2
- dzieci	1243	1157	93,1
- oddziały	55	52	94,5
- nauczyciele pełnozatrudnieni	90	87	96,7
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych			
- liczba placówek	16	16	100,0
- dzieci	244	260	106,6
- oddziały	16	18	112,5
- nauczyciele pełnozatrudnieni	17	18	105,9

Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na:			
- 1 oddział	20,9	20,2	96,7
- 1 nauczyciela	13,9	13,5	97,1

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze.

Tendencją, podobną do regionalnej w badanym okresie, jest zmniejszanie się liczby dzieci korzystających z ich przedszkolnym w powiecie lubańskim. Jest to rezultatem spadku ogólnej liczby dzieci w wieku 3-6 lat. W roku 1995 opieką w 10 przedszkolach i w 16 oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych objętych było 1487 dzieci, a w roku 1998 ich liczba wyniosła 1417, czyli o 4,7% mniej.

Nie uległy jednak wyraźniejszym zmianom warunki opieki nad dziećmi, na które w pewnym stopniu wpływa liczebność poszczególnych oddziałów (grup). W powiecie lubańskim sytuacja w tym względzie przedstawia się na poziomie zbliżonym do charakteryzującego województwo jeleniogórskie (w 1998 roku każdy z oddziałów w placówkach wychowania przedszkolnego liczył przeciętnie 20 dzieci, a w skali województwa niespełna 22 dzieci). Na każdego z nauczycieli wychowania przedszkolnego w powiecie lubańskim oraz w regionie jeleniogórskim przypada zaś ok. 13 dzieci.

W 1998 roku (tak jak w 1995 roku) sieć placówek wychowania przedszkolnego w gminach powiatu tworzyło 10 przedszkoli (z tego 7 w miastach oraz 3 w miejscowościach wiejskich) oraz 16 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (z tego jeden w Świeradowie Zdroju, a pozostałe na terenach wiejskich).

Działalność opiekuńczo-wychowawczą dla dzieci do lat trzech w 1998 roku prowadziły natomiast dwa żłobki (w Świeradowie Zdroju i w Olszynie) oraz trzy oddziały żłobkowe (w Lubaniu i dwa w gminie miejsko-wiejskiej Leśna). Placówki te dysponują łącznie 82 miejscami, z których w 1998 roku korzystało 108 dzieci. Liczba korzystających z usług placówek tego typu w ostatnich latach wykazuje w gminach powiatu lubańskiego względną stabilizację, mimo zmniejszenia się liczby dzieci w

wieku 0-2 lat. Stabilizacja zainteresowania usługami tych placówek jest wypadkową oddziaływania wielu czynników natury ekonomicznej i społecznej.

W zakresie szkolnictwa podstawowego na terenie powiatu lubańskiego nastąpiły wielokierunkowe zmiany, które dla lat 1995-1998 zestawiono w tablicy 8.

Tablica 8

**SZKOLNICTWO PODSTAWOWE W GMINACH POWIATU LUBAŃSKIEGO
W LATACH 1995 - 1998**

Wyszczególnienie	1995	1998	wsk. Zmian 1998/1995
Szkoły podstawowe			
- placówki ogółem	31	30	96,8
- uczniowie	7923	7107	89,7
- oddziały	355	338	95,2
- pomieszczenia do nauczania	370	367	99,2
- nauczyciele pełnozatrudnieni	487	474	97,3
Uczniowie szkół podstawowych na:			
- 1 oddział	22,3	21,0	94,2
- 1 pełnozatrudnionego nauczyciela	16,3	15,0	92,0
Wskaźnik zmienności nauczania	0,96	0,92	95,8

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze.

Sieć szkolnictwa podstawowego w powiecie lubańskim na początku roku szkolnego 1998/1999 tworzyło 30 placówek, z czego 9 w miastach, a 21 w miejscowościach wiejskich. Wszystkie szkoły podstawowe w gminach tegoż powiatu pozostają w gestii władz lokalnych.

W latach 1995-1998 zmniejszyła się o ponad 10% liczba uczniów szkół podstawowych (z 7923 do 7107, czyli o ponad 800), a także oddziałów (klas) szkolnych, liczba pomieszczeń do nauczania oraz liczba pełnozatrudnionych nauczycieli (o 13). Zakres tych zmian był jednak w gminach powiatu zróżnicowany.

Ogólnie jednak biorąc, spowodowały one spadek liczby uczniów przypadających na każdego pełnozatrudnionego nauczyciela (z 16,3 do 15,0) i przeciętnej liczebności oddziałów szkolnych (z 22,3 do 21,0). Należy przy tym wskazać, iż przeciętne wskaźniki obrazujące ilościowe relacje uczniów do oddziałów i nauczycieli w szkołach podstawowych są nadal bardziej korzystne w powiecie lubańskim (odpowiednio: 16 i 22 uczniów) aniżeli w regionie jeleniogórskim. Wskaźnik zmienności nauczania ustalony jako stosunek liczbowy oddziałów szkolnych i pomieszczeń do nauczania w powiecie przybiera wartość 0,92 (w byłym województwie jeleniogórskim – 0,93).

Placówki wychowania przedszkolnego oraz szkolnictwa podstawowego są elementami infrastruktury o wyraźnie lokalnym zasięgu obsługi. **Elementem oświaty nadającym kilku miejscowości powiatu ponadlokalną rangę jest natomiast szkolnictwo ponadpodstawowe.** Sieć tegoż szkolnictwa w powiecie tworzą licea ogólnokształcące oraz placówki szkolnictwa zawodowego. Lubień, co warto podkreślić, jest znaczącym ośrodkiem szkolnictwa ponadpodstawowego w zachodniej części województwa dolnośląskiego. Szkolnictwo ponadpodstawowe w powiecie lubańskim w roku szkolnym 1998/1999 przedstawia tablica 9.

Na terenie powiatu lubańskiego w roku szkolnym 1998/1999 funkcjonowało tylko jedno liceum ogólnokształcące dla młodzieży oraz jedna placówka tego typu dla dorosłych (pracujących). Placówki te zlokalizowane są w Lubaniu. Liceum ogólnokształcące dysponuje 22 pomieszczeniami do nauczania (w tym salą gimnastyczną), a w 17 oddziałach dla młodzieży (klasach) kształci się we wskazanym roku szkolnym 544 uczniów.

Szczególne znaczenie m.in. ze względu na rozległe powiązania z potrzebami lokalnego rynku pracy posiada w powiecie lubańskim szkolnictwo zawodowe. Podstawową sieć szkolnictwa zawodowego dla młodzieży w powiecie tworzą obecnie 4 zasadnicze szkoły zawodowe (35 oddziałów; 987 uczniów) oraz 8 szkół średnich technicznych i zawodowych (67 oddziałów; 1876 uczniów).

W powiecie lubańskim istnieją znaczne możliwości wyboru kierunku i specjalności kształcenia zawodowego. Młodzież kształci się m.in. w następujących zespołach szkół zawodowych:

- ◇ Zespole Szkół Ekonomicznych w Lubaniu,
- ◇ Zespole Szkół Zawodowych im. Kombatantów Ziemi Lubańskiej w Lubaniu,
- ◇ Zespole Szkół Zawodowych nr 2 w Lubaniu,
- ◇ Zespole Szkół Żywnienia i Przemysłu Spożywczego w Biedrzychowicach (gmina Olszyna),
- ◇ Zespole Szkół Rolniczych we Włosieniu (gmina Platerówka).

Ponadto ważną instytucją edukacyjną jest Szkoła Muzyczna I stopnia w Lubaniu (rozpoczęła swoją działalność 1 lutego 1992 roku). W szkole tej naukę pobiera ponad 90 uczniów.

Tablica 9

**SZKOLNICTWO PONADPODSTAWOWE DLA MŁODZIEŻY
W POWIECIE LUBAŃSKIM W ROKU SZKOLNYM 1998/1999**

Wyszczególnienie	Typ szkoły	Placówki	Oddziały	Pomieszczenia do nauczania	Nauczyciele pełnozatrudnieni	Uczniowie
POWIAT OGÓŁEM		14	119	114	164	3500
Lubań		10	95	89	128	2874
	Liceum ogólnokształcące	1	17	22	28	544
	Szkoły artystyczne I-stopnia	1	-	13	9	93
	Średnie techniczne i zawodowe	6	53	54	69	1499
	Zasadnicze zawodowe	2	25	-	22	738
Gmina Olszyna		2	13	17	16	327
	Średnie techniczne i zawodowe	1	10	13	16	255

	Zasadnicze zawodowe	1	3	4	-	72
Gmina Platerówka		2	11	8	20	299
	Średnie techniczne i zawodowe	1	4	2	2	122
	Zasadnicze zawodowe	1	7	6	18	177

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze.

Łącznie do szkół ponadpodstawowych (ogólnokształcących i zawodowych) zlokalizowanych w miejscowościach powiatu lubańskiego uczęszcza 3,5 tys. uczniów. Stan techniczny budynków szkolnych nie jest na ogół zadowalający i nie stwarza należytych warunków kształcenia. Obiekty te wymagają znaczących prac remontowych i modernizacyjnych.

Niezwykle ważne, ze społecznego punktu widzenia, miejsce w układzie oświatowym powiatu odgrywają placówki szkolnictwa specjalnego. Należą do nich: Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Lubaniu oraz Zespół Szkół Specjalnych w Smolniku (gmina Leśna). Ośrodek w Lubaniu prowadzi nauczanie podstawowe dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym i znacznym (łącznie ok. 90 uczniów). W placówce w Smolniku natomiast prowadzi się nauczanie w zakresie szkoły podstawowej oraz zasadniczej zawodowej (ogółem ok. 70 uczniów). Zajęcia dydaktyczne odbywają się w niewielkich (liczących przeciętnie 10-12 osób) oddziałach (grupach). Ogólnie biorąc, baza szkolnictwa specjalnego w powiecie dostosowana jest do potrzeb i wymagań dzieci i młodzieży.

Placówką wykraczającą przestrzennym zasięgiem swego działania poza granice powiatu lubańskiego jest Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna mieszcząca się w Lubaniu. Placówka ta udziela dzieciom i młodzieży, rodzicom i nauczycielom specjalistycznej pomocy. Prowadzi bowiem szeroką działalność diagnostyczną, terapeutyczną (prowadzi m.in. zajęcia kompensacyjno-korekcyjne), doradczą (w tym m.in. w zakresie pomocy uczniom w wyborze kierunku kształcenia i zawodu) oraz profilaktyczną.

Kultura i rekreacja

Działalność placówek kultury zmierzać winna do jak najszerszego zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej. Istotnym zagadnieniem jest więc racjonalne rozmieszczenie tych placówek w przestrzeni, zapewniające określony, możliwie najwyższy, poziom dostępności ich usług. Warto w tym miejscu wskazać, iż rozmieszczenie placówek tego rodzaju na terenie powiatu jest na ogół równomierne.

Podstawową ich sieć w gminach powiatu tworzą domy i ośrodki kultury. Instytucje te prowadzą działalność środowiskową, polegającą na organizowaniu różnego rodzaju zajęć kulturalno-wychowawczych i rozrywkowych oraz działalność poradniczą.

Istotną rolę w upowszechnianiu kultury przypisać należy także bibliotekom publicznym. Ich stan w gminach wchodzących w skład powiatu lubańskiego w latach 1995-1998 przedstawia tablica 10.

Tablica 10

PLACÓWKI BIBLIOTECZNE ^{a/} W GMINACH POWIATU LUBAŃSKIEGO W LATACH 1995 - 1998

Wyszczególnienie	1995	1998	wsk. zmian 1998/1995
- biblioteki publiczne	12	11	91,7
- filie	9	9	100,0
- księgozbiór w tys. wol.	286,4	285,9	99,8
- czytelnicy	12206	11817	96,8
- wypożyczenia w tys. wol.	222,9	244,2	109,6
- księgozbiór w wol. na 1000 ludności	4742	4739	99,9
- czytelnicy na 1000 ludności	202	196	97,0
- wypożyczenia w wol. na:			
1 mieszkańca	3,7	4,0	108,1
1 czytelnika	18,3	20,7	113,1

^{a/} dane nie obejmują bibliotek szkolnych.

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze.

Sieć placówek bibliotecznych w powiecie lubańskim w końcu 1998 roku tworzyło 11 bibliotek publicznych oraz 9 filii.

W latach 1995-1998 zmniejszył się księgozbiór placówek bibliotecznych w gminach powiatu lubańskiego (jedynie o 0,2%) oraz liczba czytelników (o ponad 3%), lecz nastąpił wzrost liczby wypożyczeń (o niemal 10%). Ogólnie zatem biorąc, postępuje wzrost aktywności czytelniczej społeczności lokalnych. Na każdego mieszkańca powiatu w 1998 roku przypadały cztery woluminy wypożyczone w bibliotekach publicznych, podczas gdy w województwie jeleniogórskim nieco więcej (5,2 wol.). Relatywnie wyższa jest jednak dostępność księgozbiorów dla ludności powiatu (ok. 4740 wol. na 1000 mieszkańców wobec 4256 wol. w regionie). Czytelnicy mają przy tym możliwość korzystania z woluminów placówek bibliotecznych na miejscu. Do ich dyspozycji przygotowano bowiem ponad 150 miejsc w czytelnich. Ta forma kontaktu z księgozbiorem bibliotek publicznych w ostatnich latach odgrywa coraz większą rolę w zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, a wyraźny wzrost liczby wypożyczonych czasopism wykazuje, coraz większy wpływ sytuacji materialnej ludności na powszechność i zakres uczestnictwa w życiu kulturalnym.

Ogólny obraz działalności bibliotek publicznych w gminach powiatu jest jednak zróżnicowany. Największą z placówek jest Miejska Biblioteka Publiczna w Lubaniu dysponująca niemal stutysięcznym księgozbiorem, a nadto liczącym ponad 1 tys. zbiorów czasopism. W 1998 roku ze zbiorów tych korzystało ponad 3,7 tys. czytelników. Istotnym elementem sieci bibliotecznej w Lubaniu jest ponadto Biblioteka Pedagogiczna, która udostępnia posiadane zbiory nie tylko nauczycielom. Najmniejszą, pod względem wielkości księgozbioru, placówką biblioteczną w powiecie jest filia w Czerniawie (3,5 tys. wol., ok. 2,3 tys. wypożyczeń rocznie).

Ogólnie biorąc, czytelnictwo nadal pozostaje jednym z najważniejszych elementów zainteresowań kulturalnych lokalnej społeczności i warte jest dalszego wsparcia.

Niekorzystne tendencje obserwowane są natomiast w zakresie usług placówek kinematografii. Następuje bowiem wyraźny spadek zainteresowania kinowymi projekcjami filmowymi, co związane jest z dynamicznym upowszechnianiem odbioru programów telewizji satelitarnej i projekcji wideo. Należy przy tym wskazać, iż w 1990 roku na terenie obecnego powiatu lubańskiego działalność prowadziły cztery kina stałe (w Lubaniu oraz w Świeradowie Zdroju, Leśnej i w Olszynie) dysponujące łącznie ponad 1350 miejscami. Funkcjonujące zaś nadal (jako jedyne w powiecie) kino „Wawel” w Lubaniu dysponuje 459 miejscami na widowni, a od września 1995 roku przystosowane jest do projekcji w stereofonicznej wersji dźwiękowej. W ciągu 1998 roku prezentowane przez tę placówkę (także w innych miejscowościach) seanse filmowe obejrzało ponad 20,6 tys. widzów, podczas gdy w 1995 roku prawie 29 tys. widzów (czyli o niemal 30% mniej). Ogólna dostępność usług w tym zakresie w powiecie lubańskim jest relatywnie wysoka (na 1000 ludności powiatu przypada niemal 8 miejsc na widowni kin stałych, podczas gdy przeciętnie w skali kraju jedynie 5). Warto jednak dodać, iż zaspokojenie potrzeby obejrzenia projekcji filmowej w kinie przez ludność z okolicznych gmin łączy się z koniecznością dojazdu.

Dużą rolę w krzewieniu kultury subregionu oraz poszczególnych jego gmin odgrywają zlokalizowane w powiecie muzea, a mianowicie: Muzeum Regionalne w Lubaniu oraz Muzeum Sztuki Reduktywnej w Świeradowie Zdroju. Podstawowym zadaniem Muzeum Regionalnego jest gromadzenie i udostępnianie dóbr kultury dotyczących historii regionu i historii osadnictwa wojskowego. Placówka ta posiada ponad 2,7 tys. eksponatów, a jej zbiory w 1998 roku zwiedziło niemal 4,7 tys. osób (znaczną ich część stanowiła młodzież szkolna). Świeradowskie Muzeum Sztuki Reduktywnej natomiast posiada stałe zbiory sztuki współczesnej i ludowej (w tym ukazujące historię miasta), które w ciągu 1998 roku obejrzało niemal 2 tys. zwiedzających, głównie turystów i kuracjuszy.

Istotną rolę w życiu kulturalnym gmin powiatu lubańskiego odgrywają także lokalne środki masowego przekazu. W Lubaniu działają dwie telewizje lokalne: Studio "S" i prywatna Telewizja Kablowa "Komsat" oraz ukazuje się miesięcznik "Przegląd Lubański" i dwutygodnik samorządowy "Ziemia Lubańska".

Ponadto ukazują się „Notatnik Świeradowski”, „Gazeta Siekierczyńska” oraz „Kurier Leśniański” (nieregularnie). Środki te stanowią istotne kanały komunikacji lokalnych społeczności.

Do obiektów, których znaczenie społeczne stale wzrasta zaliczane są także elementy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Służą one zarówno sportowi wyczynowemu, jak i szeroko rozumianej rekreacji. Na terenie powiatu znajdują się m.in.: kilka stadionów (w Lubaniu, w Leśnej, w Olszynie), boiska sportowe w większości miejscowości powiatu, hale sportowe (w tym przede wszystkim w Lubaniu przy ul. Różanej), pływalnie (w tym otwarta w Lubaniu na Kamiennej Górze), a także zespoły kortów tenisowych. Obiekty te znajdują się w zróżnicowanym stanie technicznym. W ostatnich latach część z nich poddana została gruntownym pracom remontowym i modernizacyjnym. Wskazać ponadto należy, iż obecnie trwa realizacja przedsięwzięcia inwestycyjnego, którego efektem będzie oczekiwana przez lokalną społeczność kryta pływalnia w Lubaniu.

Do grupy istotnych elementów tejże infrastruktury zaliczają się także zlokalizowane na terenie powiatu lubańskiego ośrodki rekreacyjne (wypoczynku świąteczno-niedzielnego), w tym m.in. ośrodek wypoczynkowy „Rajsko” w Bożkowicach nad zbiornikiem Leśniańskim (gmina Olszyna).

Ogólnie biorąc, w gminach powiatu lubańskiego widoczne jest stopniowe odchodzenie od domocentrycznego stylu życia ludności. Mieszkanie staje się w mniejszym, aniżeli kilka lat wcześniej, stopniu miejscem wspólnej konsumpcji kulturalnej, rozrywki i rekreacji. Fakt ten winien być uwzględniony przy konstrukcji programu rozwoju subregionalnego w tym zakresie. Pozostaje bowiem do rozwiązania problem dalszej, lecz w zdecydowanie większym zakresie, organizacji i promocji form zbiorowych usług kulturalnych, które miałyby znaczną moc przyciągania lokalnej społeczności.

Ochrona zdrowia

Ze społecznego punktu widzenia szczególnym znaczeniem wśród placówek infrastruktury wyróżniają się instytucje ochrony zdrowia. Potrzeby zdrowotne

lokalnych społeczności mogą być bowiem zaspokojone niemal wyłącznie przez sprawnie funkcjonującą służbę zdrowia.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna w gminach powiatu lubańskiego realizowana jest przez 17 zakładów. Placówki lecznictwa ambulatoryjnego podlegają głównie Ministerstwu Zdrowia i Opieki Społecznej. Ponadto istotnymi elementami sieci tychże placówek są przychodnia rejonowa PKP oraz przychodnie i gabinety prywatne. Działalność zakładów podstawowej opieki zdrowotnej w powiecie lubańskim w 1998 roku przedstawia tablica 11.

Tablica 11

**DZIAŁALNOŚĆ ZAKŁADÓW PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ
W GMINACH POWIATU LUBAŃSKIEGO W 1998 ROKU**

Wyszczególnienie	Placówki	Porady lekarskie
Ogółem	17	268103
a. przychodnie rejonowe MZiOS	5	195121
b. ośrodki zdrowia (gminne i wiejskie)	6	56789
c. punkty lekarskie (poradnie wiejskie)	5	
d. przychodnie rejonowe kolejowej służby zdrowia	1	16193

Źródło: Materiały gestorów opieki zdrowotnej.

Ogólnie biorąc, w 1998 roku w ramach podstawowej opieki zdrowotnej sprawowanej przez placówki ambulatoryjnej służby zdrowia w gminach powiatu lubańskiego udzielono łącznie ponad 268 tys. porad lekarskich. Każdemu zatem mieszkańcowi powiatu w placówkach tejże opieki zdrowotnej (przyjmując umownie, iż z ich usług korzysta wyłącznie miejscowa ludność) udziela się średniorocznie ponad czterech porad lekarskich.

Rozmieszczenie przestrzenne placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w powiecie lubańskim nie jest równomierne. Odpowiada jednak rozmieszczeniu ludności, a co za tym także ilościowej stronie potrzeb. Widoczna jest zatem ich koncentracja w Lubaniu. W 1998 roku w trzech lubańskich przychodniach rejonowych

(MZiOS) udzielono 141,4 tys. porad lekarskich (co stanowiło niemal 53% ogólnej ich liczby we wszystkich placówkach ambulatoryjnych w gminach powiatu). W Lubaniu ponadto funkcjonuje przychodnia rejonowa kolejowej służby zdrowia, która obejmuje swoją opieką ponad 4 tys. osób z rejonu Lubania, Leśnej, Zawidowa, Olszyny, Bogatyni i Zgorzelca. Poradnie specjalistyczne natomiast przyjmują pacjentów także z Węglińca, Zgorzelca, Bogatyni i Gryfowa Śląskiego.

Relatywnie niska dostępność usług zdrowotnych dotyczy zaś zwłaszcza ludności wiejskiej powiatu (przykładowo mieszkańcy gminy wiejskiej Lubań korzystają z opieki zdrowotnej w mieście).

Elementem infrastruktury ochrony zdrowia o ponadlokalnym zasięgu obsługi jest natomiast szpital ogólny w Lubaniu (w końcu 1998 roku - 330 łóżek). Szpital ten wykazuje znaczne obciążenie, co w konsekwencji wywiera wpływ na jakość opieki szpitalnej i warunki pobytu chorych. W roku 1998 w szpitalu ogólnym w Lubaniu przebywało ponad 9,6 tys. chorych. Każdy zaś z pacjentów szpitalnych przebywał w nich w tymże roku średnio ok. 8 dni. Relatywnie krótki okres pobytu chorych w lubańskim szpitalu wiązać można m.in. z większymi możliwościami szybkiego diagnozowania stanu zdrowia pacjentów wynikającymi przede wszystkim z systematycznego doposażania obiektu w nowoczesny sprzęt i aparaturę medyczną.

W kompleksowej opiece zdrowotnej istotną rolę odgrywa dział pomocy doraźnej w Lubaniu. Placówka ta świadczy usługi w nagłych zachorowaniach i wypadkach, oferując pomoc medyczną również w ambulatorium i realizując przewozy chorych do placówek lecznictwa specjalistycznego. Dział ten w 1998 roku dysponował 6 karetkami sanitarnymi (w tym trzema do przewozu chorych) i zrealizował niemal 5 tys. wyjazdów do zachorowań, ponad 800 wyjazdów do wypadków, a prawie 18 tys. osób udzielono pomocy medycznej (m.in. w ambulatorium – dla 12 tys. osób).

Dostępność, zakres i jakość usług otwartej i zamkniętej opieki zdrowotnej pozostaje w ścisłym związku z liczebnością i kwalifikacjami personelu służby zdrowia. Zmiany w tym zakresie w latach 1995-1998 w gminach powiatu lubańskiego przedstawia tablica 12.

W badanym okresie zwiększyła się liczba lekarzy, liczba dentystów oraz pielęgniarek. W 1998 roku we wszystkich zakładach służby zdrowia udzielających świadczeń leczniczych ludności w gminach powiatu lubańskiego zatrudnionych było niemal 100 lekarzy, ponad 20 stomatologów i 340 pielęgniarek. Dostępność personelu lekarskiego, dentystów i pomocniczego personelu medycznego jest w powiecie lubańskim – ogólnie biorąc – niewiele niższa aniżeli przeciętnie w skali województwa jeleniogórskiego. O ile bowiem na każdego lekarza w powiecie w 1998 roku przypadało ponad 610 mieszkańców, na dentystę ponad 2740, a na pielęgniarkę niemal 180 osób, to ogólnowojevodzkie wskaźniki wyniosły odpowiednio: 600, 2600 i 150. Nie świadczy to bynajmniej o relatywnie korzystniejszych warunkach bytu lokalnych społeczności w tym zakresie. Personel służby zdrowia zatrudniony jest, co należy podkreślić, głównie w miastach powiatu (np. ponad 70% ogólnej liczby lekarzy w powiecie związanych jest miejscem pracy z Lubaniem). Stąd też jego dostępność dla ludności miejscowości wiejskich jest wysoce utrudniona (wymaga dojazdów).

Tablica 12

**PERSONEL SŁUŻBY ZDROWIA I JEGO DOSTĘPNOŚĆ W GMINACH
POWIATU LUBAŃSKIEGO W LATACH 1995 - 1998**

Wyszczególnienie	1995	1998	wsk. zmian 1998/1995
Lekarze	81	98	121,0
Dentyści	21	22	104,8
Pielęgniarki	328	340	103,7
Liczba ludności na:			
- lekarza	746	616	82,6
- dentystę	2876	2742	95,3
- pielęgniarkę	184	177	96,2

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze.

W gminach powiatu lubańskiego funkcjonuje również 11 aptek obsługujących przeciętnie po prawie 5,5 tys. mieszkańców, podczas gdy na placówkę tego rodzaju w regionie przypada ponad 6 tys. ludności. Wskazuje to na relatywnie wyższą dostępność usług świadczonych przez apteki dla społeczności powiatu

lubańskiego. W strukturze placówek aptecznych znajdują się obecnie wyłącznie apteki prywatne. Należy również zaznaczyć, iż w latach 1995-1998 liczba placówek tego typu na terenie powiatu zwiększyła się (w roku 1995 było ich 7). Rozmieszczenie aptek w przestrzeni powiatu jest w zasadzie równomierne, choć wyróżnia się ich koncentracja w miastach (9 spośród 11 funkcjonujących w końcu 1998 roku, w tym 7 w Lubaniu). Na terenach wiejskich powiatu działalność prowadzą bowiem jedynie dwie placówki apteczne (w Olszynie i w Siekierczynie).

Nie ulega jednak wątpliwości, iż kształtując lokalną sieć placówek ochrony zdrowia należy brać pod uwagę nie tylko poziom dostępności jej usług, lecz także ich jakość, częstotliwość i powszechność zgłaszanych potrzeb oraz względy ekonomiczne. O ile bowiem wzrost częstotliwości i powszechności korzystania z usług oraz wyższa ich dostępność wskazują na potrzebę bardziej równomiernego rozmieszczenia placówek w tym zakresie, to z drugiej strony, względy ekonomiczne i jakość świadczeń przemawiają za optymalną ich koncentracją w największej miejscowości powiatu, tj. w Lubaniu.

Opieka społeczna

Instytucje pomocy społecznej mają za zadanie udzielanie wsparcia ze środków publicznych osobom i gospodarstwom domowym, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Jednostkami budżetowymi realizującymi zadania własne i zlecone przez administrację rządową w zakresie pomocy społecznej są terenowe (miejskie, gminne) ośrodki pomocy społecznej.

W 1998 roku pomocą społeczną objętych było prawie 4200 mieszkańców gmin powiatu lubańskiego (w 1995 roku było ich 4338). Wydaje się, iż niewielki spadek liczby korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ostatnich latach nie może być uznany jako wynik oddziaływania korzystnych zmian gospodarczych i społecznych w gminach powiatu. Wzrastają przy tym koszty świadczeń oraz zmienia się ich struktura rodzajowa. W początku lat 90-tych najliczniejsze były świadczenia jednorazowe. Ich liczba wykazuje jednak tendencję spadkową na korzyść wzrostu liczby zasiłków okresowych i stałych.

Najczęstszym powodem korzystania z różnych form tej pomocy jest bezrobocie, niepełność rodziny, wielodzietność, potrzeba ochrony macierzyństwa, upośledzenie fizyczne lub umysłowe, długotrwała choroba, alkoholizm oraz klęski żywiołowe.

Do zadań pomocy środowiskowej należy m.in. zapobieganie izolacji starszych osób. Pomoc tę realizuje na terenie Lubania Dom Dziennego Pobytu (przy ul. Mickiewicza), będący jednostką organizacyjną MOPS. Dom ten dysponuje 20 miejscami. Osoby wymagające zaś całodobowej pomocy kierowane są do Domów Pomocy Społecznej zlokalizowanych poza granicami powiatu lubańskiego. Potrzeba zorganizowania placówki tego typu na tym terenie wyraźnie jest odczuwana (m.in. wobec postępującego procesu starzenia się lokalnych społeczności).

MOCNE I SŁABE STRONY ORAZ SZANSE I ZAGROŻENIA POWIATU - analiza strategiczna

W ujęciu globalnym analiza strategiczna powiatu obejmuje rozpoznanie jego sił i słabości, czyli mocnych i słabych stron (analiza wewnętrzna) oraz wynikających ze stanu obecnego i przyszłych zmian otoczenia jego szans i zagrożeń (analiza zewnętrzna). Prezentowana w tej części opracowania procedura SWOT jest syntezą, przedstawionego wcześniej, opisu stanu i tendencji rozwojowych gmin wchodzących w skład powiatu lubańskiego, a nadto uwzględnia ustalenia poczynione przez zespół „liderów powiatu” na warsztatach strategicznych.

Uwarunkowania zewnętrzne stwarzają wiele szans bądź zagrożeń rozwoju powiatu lubańskiego. Ich prezentacji dokonano w tablicy 13.

Szanse i zagrożenia rozwoju subregionalnego (powiatowego) mają w zasadzie charakter uniwersalny. Jednak sukcesy w kreowaniu i dynamizowaniu tegoż rozwoju zależą w dużej mierze od aktywności władzy powiatowej i władz poszczególnych gmin oraz zaangażowania lokalnych społeczności, skierowanej na wykorzystanie

tychże szans rozwoju lokalnego i ograniczenie wpływu zewnętrznych – wobec powiatu – zagrożeń.

Tablica 13

**SZANSE I ZAGROŻENIA ROZWOJU POWIATU LUBAŃSKIEGO
WYNIKAJĄCE Z OTOCZENIA**

S z a n s e r o z w o j u	Z a g r o ż e n i a r o z w o j u
<i>Wynikające z położenia powiatu w regionie dolnośląskim</i>	
[+] Położenie w regionie o wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej;	[-] Zaawansowana degradacja regionalnego ekosystemu;
[+] Zróżnicowany funkcjonalnie region silnie zintegrowany z sąsiednimi krajami (m.in. komunikacyjnie);	[-] Brak bliskości przestrzennej z regionalnym (dolnośląskim) centrum dyspozycyjno-decyzyjnym;
[+] Atrakcyjne ukształtowanie przestrzeni i walory turystyczne ekosystemu w bezpośrednim otoczeniu powiatu;	[-] Rozwój przez konkurencyjne otoczenie podobnych zakresowo produktów turystycznych;
[+] Korzystne – ekonomiczne, polityczne i przestrzenne – warunki dla przygranicznej wymiany dóbr i usług;	[-] Położenie w regionie wymagającym wielokierunkowej restrukturyzacji gospodarczej;
[+] Zaawansowane procesy euroregionalizacji;	
[+] Położenie przygraniczne;	
<i>Wynikające z „makroekonomicznego” otoczenia powiatu</i>	

Szanse rozwoju	Zagrożenia rozwoju
[+] Klimat społeczny sprzyjający rozwojowi terytorialnej samorządności; [+] Wdrożona reforma administracji publicznej (trójszczeblowość samorządu terytorialnego: gmina-powiat-województwo); [+] Relatywnie wysoka dynamika wzrostu gospodarczego; [+] Postępujący proces integracji z Unią Europejską; [+] Znaczący i systematyczny wzrost wydatków konsumpcyjnych społeczeństwa, w tym na turystykę i rekreację; [+] Rosnące zainteresowanie władz i społeczeństwa poprawą stanu środowiska przyrodniczego (rozwój ruchu ekologicznego); [+] Dynamiczny rozwój indywidualnej motoryzacji; [+] Rosnący poziom świadomości społecznej funkcjonowania w konkurencyjnym otoczeniu;	[-] Nadmierna centralizacja budżetu państwa; [-] Wysoki poziom niesamodzielności finansowej powiatowych jednostek samorządu terytorialnego; [-] Bariera kapitałowa rozwoju małych i średnich podmiotów gospodarczych; [-] Utrzymująca się wysoka stopa inflacji; [-] Brak sprecyzowanej, społecznie akceptowanej polityki rozwoju obszarów wiejskich; [-] Duża konkurencyjność zagranicznej oferty usług turystycznych i uzdrowiskowych; [-] Niestabilna polityka gospodarcza i fiskalna państwa; [-] Nasilenie problemów polskiego rolnictwa;

Dla celów analitycznych wyróżniono następujące grupy wewnętrznych potencjałów rozwojowych powiatu lubańskiego:

- Ø potencjał środowiska (wynikający z położenia powiatu i lokalnego ekosystemu);
- Ø potencjał demograficzny;
- Ø potencjał gospodarki powiatu;
- Ø potencjał infrastruktury technicznej,
- Ø potencjał infrastruktury społecznej.

Zakres wewnętrznej analizy strategicznej powiatu wyznaczony jest zatem przez układ i stan podstawowych jej zasobów przyrodniczych, kadrowych, majątkowych i finansowych. Każda z wymienionych grup zasobów powiatu lubańskiego poddana została porównaniu z warunkami tkwiącymi w konkurencyjnym otoczeniu, za które uznano trzy sąsiednie powiaty, a mianowicie: bolesławiecki, lwówecki i zgorzelecki.

Słabości i atuty wymienionych potencjałów powiatu lubańskiego zestawiono zaś w tabelicy 14.

Tablica 14

**SŁABE I MOCNE STRONY WEWNĘTRZNYCH POTENCJAŁÓW
POWIATU LUBAŃSKIEGO**

A. Potencjał środowiska
<p><i>MOCNE STRONY</i></p> <p>[+] Atrakcyjny układ środowiska naturalnego;</p> <p>[+] Korzystne warunki bioklimatyczne (lecnicze właściwości klimatu);</p> <p>[+] Znaczne zasoby wód podziemnych o wysokiej jakości (w tym wód leczniczych i mineralnych);</p> <p>[+] Zbiorniki wodne Leśniański i Złotnicki);</p> <p>[+] Atrakcyjne elementy środowiska przyrodniczego (w tym obszar chronionego krajobrazu Karkonosze – Góry Izerskie oraz liczne pomniki przyrody);</p> <p>[+] Przygraniczne położenie;</p> <p>[+] Wysoki udział użytków rolnych;</p>
A. Potencjał środowiska (c.d.)
<p>[+] Znaczny areal terenów leśnych;</p> <p>[+] Zasoby surowców mineralnych (występowanie różnorodnych kopalin);</p> <p><i>SŁABE STRONY</i></p> <p>[-] Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (zwłaszcza rzeki Kwisy);</p> <p>[-] Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego;</p> <p>[-] Nieodpowiednio uregulowane stosunki wodne w dorzeczu Kwisy (okresowe występowanie stanów powodziowych);</p> <p>[-] Gleby o niskiej wartości bonitacyjnej;</p> <p>[-] Nieodpowiedni stan zdrowotny drzewostanów leśnych;</p>
B. Potencjał demograficzny
<p><i>MOCNE STRONY</i></p> <p>[+] Stabilizacja demograficzna;</p> <p>[+] Koncentracja ludności w Lubaniu (w świetle „prawa skali”)</p>

- [+] Dodatnie saldo przyrostu naturalnego;
- [+] Korzystna tendencja wzrostu rozmiarów zasobów siły roboczej (wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym)
- [+] Korzystne tendencje zmniejszania się stopy rejestrowanego bezrobocia;

S Ł A B E S T R O N Y

- [-] Postępujące wyraźnie starzenie się lokalnych społeczności;
- [-] Wysoki poziom bezrobocia;
- [-] Niewielkie możliwości znalezienia pracy;
- [-] Nieodpowiednia struktura podaży i popytu na lokalnym rynku pracy;

C. Potencjał gospodarki powiatu

M O C N E S T R O N Y

- [+] Polifunkcyjny charakter powiatu;
- [+] Wysoki stopień prywatyzacji gospodarki;
- [+] Przedsiębiorczość lokalnych społeczności;
- [+] Wysoka dostępność komunikacyjna;
- [+] Tradycje handlowe;

C. Potencjał gospodarki powiatu (c.d.)

- [+] Bliskość chłonnych rynków zbytu, w tym czeskiego i niemieckiego;
- [+] Wysoki stopień oparcia gospodarki na wykorzystaniu lokalnych zasobów;
- [+] Zróżnicowanie branżowe działalności produkcyjnej;
- [+] Niewykorzystane obiekty infrastruktury produkcyjnej;
- [+] Rozwinięta infrastruktura turystyczna;
- [+] Możliwości uprawiania różnych form turystyki (w tym agroturystyki);
- [+] Korzystne tendencje rozwojowe turystyki i wypoczynku;
- [+] Potencjał lecznictwa uzdrowiskowego o wielowiekowych tradycjach;

S Ł A B E S T R O N Y

- [-] Brak długofalowej strategii rozwoju gospodarczego;
- [-] Niedobór infrastruktury otoczenia biznesu, w tym w zakresie obsługi bankowej i ubezpieczeniowej;
- [-] Ograniczona dostępność kredytów dla małych podmiotów gospodarczych;

- [-] Mała aktywność promocji gospodarczych walorów powiatu;
- [-] Brak odpowiednich terenów na duże inwestycje produkcyjne i usługowe;
- [-] Zróżnicowanie rozwoju sieci placówek handlowych i usługowych;
- [-] Niewielkie lokalne możliwości w zakresie przechowywania produktów rolnych, warzyw i owoców oraz ich przetwórstwa;
- [-] Niska wartość bonitacyjna użytków rolnych;
- [-] Rozdrobnienie agrarne indywidualnych gospodarstw rolnych;
- [-] Regres dużych (byłych państwowych) podmiotów gospodarczych;
- [-] Brak znaczącego, lokalnego kapitału inwestycyjnego;
- [-] Niski poziom nowoczesności urządzeń i technologii w lokalnych podmiotach gospodarczych.

D. Potencjał infrastruktury technicznej

MOCNE STRONY

- [+] Wysoka pewność zasilania elektroenergetycznego;
- [+] Możliwości rozszerzenia sieciowej gazyfikacji miejscowości powiatu;
- [+] Rozwój ekologicznych źródeł ogrzewania;
- [+] Rezerwy przepustowości komunalnych oczyszczalni ścieków;

D. Potencjał infrastruktury technicznej (c.d.)

- [+] Wysoka dostępność komunikacyjna powiatu (rozwinięty układ połączeń kolejowych i drogowych);
- [+] Drogowe przejścia graniczne;
- [+] Bliskość przestrzenna wobec autostrady A-4;
- [+] Wyraźny postęp w zakresie telefonii przewodowej;
- [+] Możliwości wieloletniego zorganizowanego gromadzenia odpadów stałych;

SŁABE STRONY

- [-] Niekompletne wyposażenie (głównie terenów wiejskich) w sieć wodociągową i kanalizacyjną;
- [-] Dominacja zdecentralizowanego systemu ogrzewnictwa lokalnego,
- [-] Nieeksploatowane połączenia kolejowe;
- [-] Wyraźnie ograniczona dostępność przestrzenna transportu kolejowego;
- [-] Niefunkcjonalny i w złym stanie technicznym układ dróg publicznych;

[-] Relatywnie niski poziom dostępności telefonii przewodowej (zwłaszcza na terenach wiejskich);

E. Potencjał infrastruktury społecznej

MOCNE STRONY

- [+] Zadowalający poziom organizacji i funkcjonowania wychowania przedszkolnego i szkolnictwa podstawowego;
- [+] Różnorodna oferta programowa placówek kulturalnych;
- [+] Wysoka dostępność księgozbiorów bibliotek publicznych;
- [+] Rozwinięte szkolnictwo ponadpodstawowe;
- [+] Lecznictwo zamknięte (szpital ogólny o szerokim zakresie i wysokim standardzie usług);
- [+] Relatywnie wysoka dostępność personelu służby zdrowia;
- [+] Aktywność lokalnych mediów;

SŁABE STRONY

- [-] Ograniczony zakres usług świadczonych przez placówki infrastruktury społecznej na wsi oraz zróżnicowana ich dostępność przestrzenna;
- [-] Niedobór placówek kulturalnych i rekreacyjnych;
- [-] Brak atrakcyjnej oferty placówek kultury adresowanej do mieszkańców, turystów i kuracjuszy;

E. Potencjał infrastruktury społecznej

- [-] Brak zakładu stacjonarnej pomocy społecznej;
- [-] Ograniczony zakres oraz niezadowalający stan infrastruktury ochrony zdrowia na wsi;
- [-] Niska dostępność personelu służby zdrowia na terenach wiejskich;
- [-] Znaczna skala potrzeb w zakresie pomocy społecznej.

Ogólnie biorąc, prezentowane słabe i mocne strony powiatu lubańskiego ukształtowały się w następstwie różnorodnych prawidłowości lub nieprawidłowości rozwoju poszczególnych elementów lokalnej struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Z jednej strony przeprowadzona diagnoza prospektywna, rozległa lista silnych stron potencjałów powiatu lubańskiego oraz szanse wynikające z sytuacji

w jego otoczeniu, a z drugiej analiza słabości i postrzeganych zagrożeń pozwalają wskazać następujące podstawowe kierunki dalszego rozwoju powiatu:

- Ø stworzenie subregionalnego systemu wspierania rozwoju gospodarczego,
- Ø przygotowanie i wdrożenie kompleksowego programu gospodarczej restrukturyzacji terenów wiejskich i rolnictwa,
- Ø stworzenie nowych miejsc pracy w pozarolniczych, głównie usługowych, dziedzinach lokalnej gospodarki,
- Ø wszechstronny rozwój turystyki (w tym agroturystyki) oraz lecznictwa uzdrowiskowego,
- Ø rozwój obiektów infrastruktury paraturystycznej (handel, gastronomia, punkty usługowe, stacje benzynowe, itp.),
- Ø konsekwentne prowadzenie proekologicznej orientacji rozwoju powiatu,
- Ø rewitalizacja zabytkowej zabudowy,
- Ø modernizacja układu komunikacyjnego,
- Ø rozwój sieci połączeń telekomunikacyjnych,
- Ø uzupełnienie i modernizacja lokalnej infrastruktury technicznej,
- Ø podjęcie zintegrowanych działań marketingowych, w tym zwłaszcza w zakresie promocji powiatu.

2. STRATEGICZNE CELE ROZWOJU POWIATU LUBAŃSKIEGO DO ROKU 2010

2.1. Wizja rozwoju powiatu

Wizja powiatu lubańskiego, zdaniem uczestników warsztatów strategicznych, winna być wyrazem aspiracji społecznych i odpowiadać twórczym wyobrażeniom przyszłości określającym: rangę i atrakcyjność powiatu, efekty wykorzystania jego atutów i szans rozwojowych oraz eliminacji lub znaczącego ograniczenia zakresu problemów i siły zagrożeń.

Aktywne uczestnictwo licznych przedstawicieli różnych grup wspólnoty powiatu lubańskiego w warsztatach strategicznych oraz przeprowadzona przez nich głęboka analiza stanu istniejącego, silnych i słabych stron układu lokalnego oraz jego szans i zagrożeń rozwojowych pozwoliły na sprecyzowanie wizji przyszłości powiatu.

Dzięki konsekwentnemu ograniczaniu słabości i niedociągnięć rozwojowych oraz eliminowaniu potencjalnych zagrożeń, przy jednoczesnym wykorzystaniu wszystkich atutów i szans rozwoju tego terenu, istnieją realne szanse na urzeczywistnienie w perspektywie II dekady XXI wieku następującej wizji rozwoju:

A. Powiat lubański będzie atrakcyjnym subregionem o funkcjach turystyczno-wypoczynkowych i uzdrowiskowych. Rejonami wysokiej aktywności turystycznej będą tereny nad zbiornikami Leśniańskim i Złotnickim oraz miasto Świeradów Zdrój, a nadto na terenach wiejskich funkcjonować będzie sieć gospodarstw agroturystycznych. Rozwojowi uzdrowiskowej funkcji Świeradowa Zdroju (m.in. w oparciu o wody termalne) towarzyszyć będzie wysoki standard oferowanych usług uzdrowiskowych, postrzegany nie tylko przez kuracjuszy z innych rejonów kraju, lecz także państw Unii Europejskiej.

B. *Atrakcyjny - w swej różnorodności – będzie rynek pracy w powiecie lubańskim, oferujący nowe formy zatrudnienia powstałe dzięki rozwojowi sektora usług, wspieraniu małej i średniej przedsiębiorczości w produkcji przemysłowej oraz handlu. Materialne warunki bytu wspólnoty powiatowej ulegną zdecydowanej poprawie dzięki stworzeniu nowych miejsc pracy i wyraźnemu ograniczeniu zjawiska bezrobocia. Pozytywnym zmianom na rynku pracy będzie sprzyjać odpowiedni – zgodny z jego potrzebami - rozwój szkolnictwa zawodowego.*

C. *Lubań będzie znaczącym w regionalnej skali ośrodkiem wysokiej aktywności kulturalnej i edukacyjnej. Rozwojowi miast oraz ośrodków gminnych w tym zakresie sprzyjać będzie realizacja subregionalnej polityki w dziedzinie szkolnictwa i kultury, a w tym wdrażanie kompleksowych rozwiązań programowych i proaktywnych instrumentów m.in. w sferze działań marketingowych.*

D. *Powiat lubański, dzięki konsekwentnej realizacji polityki ekorozwoju, będzie rejonem o wysokiej jakości wszystkich komponentów środowiska przyrodniczego. Między innymi, dzięki prawidłowo prowadzonej gospodarce leśnej, odrodzone będą lasy izerskie, a znaczny areal użytków leśnych obejmować będzie zalesione uprzednio słabe rolniczo grunty („granica polno-leśna”). Wysoka jakość środowiska, rewitalizacja istniejącej zabytkowej zabudowy i założeń parkowych, poprawa ład przestrzennego i estetyki (m.in. dzięki prowadzeniu spójnej polityki w zakresie gospodarki odpadami, ich całkowitej segregacji, itd.), wykorzystywanie różnorodnych, niekonwencjonalnych źródeł energii, uporządkowana gospodarka wodno-ściekowa oraz kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe dorzecza Kwisy stanowiąc będą istotne impulsy rozwoju wielorakich aktywności gospodarczych, w tym funkcji uzdrowiskowej i turystyczno-wypoczynkowej. Bezpieczeństwo ekologiczne powiatu zapewnione będzie dzięki sprawnym organizacyjnie i nowocześnie wyposażonym służbom.*

E. Przestrzennej i funkcjonalnej integracji gmin powiatu lubańskiego, wynikającej ze zróżnicowanego potencjału społeczno-gospodarczego, sprzyjać będzie nowoczesna sieć dróg publicznych, „przyjazna” środowisku i ludności organizacja ruchu drogowego (obwodnice, wyłączenie z ruchu centralnych rejonów miast) oraz nowoczesny system telekomunikacji.

F. Standard warunków zamieszkiwania i obsługi ludności gmin powiatu lubańskiego ulegnie zdecydowanej poprawie, a dzięki wzmocnieniu polifunkcyjnego charakteru subregionalnej gospodarki stworzone zostaną stabilne podstawy ekonomiczne by poprawa ta następowała systematycznie. Infrastrukturalne warunki bytu lokalnych społeczności cechować będzie wysoka powszechność korzystania z sieci wodociągowej, kanalizacji, gazowe, itd., a także dostępność usług społecznych.

Przedstawiona w punktach A - F ogólna wizja stanu powiatu lubańskiego w końcu pierwszej dekady XXI wieku odpowiada w pełni określonej przez zespół lokalnych liderów MISJI, która zawiera się w następującym stwierdzeniu:

WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA WSPÓLNOTY POWIATOWEJ

Oznacza to, iż wyznacznikiem wszystkich działań podejmowanych przez władze powiatu będzie poprawa jakości życia mieszkańców gmin wchodzących w jego skład.

2.2. Hierarchiczna struktura celów i zadań rozwoju powiatu

2.2.1. Istota celów strategicznych

W wyniku analizy szans rozwoju powiatu oraz problemów i zagrożeń rozwojowych sformułowanych w wyniku rozległych konsultacji i dyskusji w środowiskach lokalnych, m.in. przez “liderów lokalnych” podczas warsztatów

strategicznych, określono iż nadrzędnym (wobec innych) celem rozwoju powiatu lubańskiego jest:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZO – SPOŁECZNY

Ideą koncepcji zrównoważonego (harmonijnego) rozwoju powiatu jest eliminacja dysproporcji rozwojowych w jego życiu gospodarczym i społecznym oraz tworzenie warunków zaspokojenia bieżących potrzeb bez konieczności ograniczenia możliwości działania przyszłych pokoleń. Koncepcja ta uwzględnia także wiodącą rolę ekorozwoju zakładającego prowadzenie wszelkiej działalności gospodarczej w harmonii z lokalnym ekosystemem.

Nadrzędnemu celowi określönemu jako zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy powiatu podporządkowana została wiązka celów strategicznych rozwoju powiatu lubańskiego w perspektywie końca II dekady XXI wieku.

W wyniku rozległej dyskusji i analizy określonych uprzednio problemów i zagrożeń rozwojowych oraz atutów i szans tego subregionu, uczestnicy warsztatów strategicznych sformułowali następujące cele strategiczne rozwoju powiatu lubańskiego:

1. wysoki poziom warunków życia mieszkańców,
2. dobry wizerunek powiatu,
3. wzrost aktywności gospodarczej,
4. rozwój funkcji turystycznej i uzdrowiskowej,
5. wysoka jakość środowiska naturalnego,
6. wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich.

Celom strategicznym podporządkowane są tzw. “cele operacyjne” a tym ostatnim tzw. “bieżące zadania strategiczne”. Strategia rozwoju powiatu lubańskiego zawiera bowiem hierarchiczną strukturę celów i wynikających z nich zadań.

2.2.2. Cele operacyjne i zadania strategiczne

Zadania strategiczne stanowią podstawę “piramidy” w hierarchicznej strukturze celów rozwoju powiatu; ogniwem pośrednim są bowiem cele operacyjne, zaś “wierzchołkiem” cele strategiczne. Każde z przedstawionych i zaakceptowanych przez uczestników warsztatów zadań strategicznych jest zatem bezpośrednio ukierunkowane na realizację celów operacyjnych, a pośrednio - celów strategicznych. Analizę celów operacyjnych i zestawienie odpowiadających im zadań strategicznych przedstawia tablica 15.

Istotnym do rozwiązania zagadnieniem jest niewątpliwie określenie wagi i stopnia pilności poszczególnych zadań strategicznych. W tymże celu ogół zaprezentowanych zadań podzielono na trzy grupy, a mianowicie:

- A. zadania, których wykonanie lub rozpoczęcie nastąpić winno w latach 1999-2002 (zadania wysoce pilne - priorytetowe),
- B. zadania, których realizacja lub rozpoczęcie nastąpić winno w latach 2003-2006 (zadania pilne - istotne),
- C. zadania, których realizacja lub rozpoczęcie nastąpić winno w latach 2007-2010 (2015) - (zadania mniej istotne).

Tablica 15

CELE OPERACYJNE I ZADANIA STRATEGICZNE ROZWOJU POWIATU LUBAŃSKIEGO

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRA-CUJĄCE	ŹRÓDŁA FINAN-SOWANIA ZADANIA
1. Powszechność korzystania z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej i telefonii przewodowej	Sporządzenie inwentaryzacji infrastruktury technicznej i opracowanie programu jej rozwoju	A	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Dotacje, środki własne

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRAKUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
2. Rozwój budownictwa mieszkaniowego	Opracowanie programu wspierania budownictwa w powiecie	A	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Dotacje, środki własne
3. Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych	Utworzenie Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego	A-B	Starostwo Powiatowe we współpracy z ZOZ	
	Utworzenie Domu Pomocy Społecznej	A-B	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Starostwo Powiatowe	Dotacje, środki budżetu Wojewody
4. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom i turystom	Opracowanie i wdrożenie programu „Bezpieczny Powiat”	A	Komenda Powiatowa Policji	Środki własne
5. Poszerzenie oferty kulturalnej dla mieszkańców i turystów	Utworzenie Powiatowego Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji	A	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Środki własne
	Aktywizacja środowisk wiejskich i miejskich w zakresie kultury	A - C		
	Organizacja imprez ogólnopolskich	A - C	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Budżety powiatu i gmin, środki sponsorów
	Włączenie się do europejskich programów współpracy kulturalnej	A - C	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	
	Stworzenie systemu finansowania przedsięwzięć kulturalnych (niekomercyjnych) umożliwiającego korzystanie z niego przez różne podmioty	B	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Środki własne

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRA-CUJĄCE	ŹRÓDŁA FINAN-SOWANIA ZADANIA
6. Ograniczenie poziomu bezrobocia	Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości przy PUP	A	Powiatowy Urząd Pracy, Starostwo Powiatowe	
	Uruchomienie banku informacji o wolnych miejscach pracy	A	Powiatowy Urząd Pracy, Starostwo Powiatowe	
	Tworzenie pozarolniczych miejsc pracy na terenach wiejskich (w tym dla odchodzących z rolnictwa)	A-C	Inwestorzy, Powiatowy Urząd Pracy, Starostwo Powiatowe,	Środki inwestorów, środki Programu SAPARD
7. Stworzenie powiatowego systemu promocji i przepływu informacji	Udział w zewnętrznych imprezach (w tym targach) promujących powiat	A-C	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Środki własne, fundacje
	Konkurs na logo powiatu i powszechne jego stosowanie	A	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Środki własne, fundacje
	Utworzenie Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu (LARP)	A	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Środki własne, fundacje
	Wspieranie imprez kulturalnych i sportowych	A-C	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Środki własne, fundacje
	Popularyzacja wiedzy o powiecie (w mediach lokalnych, w placówkach kultury i instytucjach społecznych)	A-C	Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji	Środki własne, fundacje
	Coroczny plebiscyt „Człowiek	A-C	Media lokalne	Środki własne, fundacje

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRAKUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
	Powiatu Lubańskiego”			
	Wydawanie katalogów gospodarczych i turystycznych	A-C	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami, Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji	Środki sponsorów
	Utworzenie powiatowego radia	A-C	Media lokalne	Środki sponsorów
	Objęcie telewizją lokalną oraz TV „5” – Wrocław całego powiatu	A	Starostwo Powiatowe we współpracy z TVP i lokalnymi mediami	
	Program edukacji w zakresie patriotyzmu lokalnego „Mała ojczyzna”	A-C	Szkoły różnych szczebli, współpraca z Dolnośląskim Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym	Środki własne, fundacje
	Utworzenie Klubu Przyjaciół Ziemi Lubańskiej	A	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Środki własne, fundacje
8. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych	Likwidacja barier architektonicznych	A-C	Starostwo Powiatowe, gminy	Dotacje, PFRON
9. Rozwój infrastruktury na wsi	Pozyskanie środków pomocowych Programu SAPARD	A	Starostwo Powiatowe - Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska we współpracy z WODR i Sejmikiem Samorządowym	Budżety powiatu i gmin

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRA-CUJĄCE	ŹRÓDŁA FINAN-SOWANIA ZADANIA
	Wspieranie gmin Platerówka i Siekierczyn w realizacji Master Planu Ochrony zlewni Czerwonej Wody jako elementu programu „Czysta Nysa”			
	Szeroka informacja o możliwościach korzystania z odpowiednich środków pomocowych	A-C	Starostwo Powiatowe - Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska	Środki własne
10. Dynamiczny rozwój oświaty na wsi	Rozszerzenie oferty kształcenia o kierunkach hotelarskich i usługowych	A	Szkoły ponadpodstawowe powiatu we współpracy z Kuratorium Oświaty	Budżet powiatu
	Wprowadzenie specjalności „usługi bytowe dla ludności”	A	Szkoły ponadpodstawowe powiatu we współpracy z Kuratorium Oświaty	Budżet powiatu
11. „Odnowa wsi”	Powiatowy konkurs na najlepszą zagrodę na wsi	A	WODR, szkoły wiejskie, Starostwo Powiatowe	Środki pomocowe, SAPARD
	Opracowanie programu dla terenów wiejskich „Odnowa wsi”	A	Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska, Rada Powiatu	Środki pomocowe, SAPARD
	Utworzenie Forum Liderów Wiejskich	A	WODR, gminy, Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska	-
12. Poprawa warunków gospodarowania w	Stworzenie warunków hodowli bydła	B - C	WODR, Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony	Środki pomocowe, SAPARD

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRAKUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
rolnictwie	mięsnego (na terenach podgórskich)		Środowiska, instytucje specjalistyczne	
	Opracowanie strategii rozwoju usług i przetwórstwa płodów rolnych na wsi	A	Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska, instytucje specjalistyczne	Środki pomocowe, SAPARD
	Zainicjowanie tworzenia grup producenckich	A	WODR, Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska	Środki pomocowe, SAPARD
	Diagnozowanie rynku producentów ekologicznej żywności	A	WODR, Izba Rolnicza, Stowarzyszenie Producentów Ekologicznych	Środki pomocowe, SAPARD
	Opracowanie i wdrożenie koncepcji rozwoju produkcji żywności ekologicznej	B	WODR	Środki pomocowe, SAPARD
13. Atrakcyjna polityka wobec inwestorów	Utworzenie forum współpracy powiatu i gmin w celu prowadzenia polityki podatkowej	A	Starosta Lubański we współpracy z gminami	-
	Opracowanie i wdrożenie programu przyciągania inwestorów	A	Starostwo Powiatowe we współpracy z gminami	Budżet powiatu, środki pomocowe
14. Zmiana struktury kształcenia ponadgimnazjalnego	Opracowanie i wdrożenie programu dostosowania kształcenia do potrzeb rynku	A - B	Starostwo Powiatowe – Wydział Infrastruktury Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, szkoły	Środki własne
	Utworzenie liceum i studium pomaturalnego,	B-C	Starostwo Powiatowe	środki budżetu Wojewody i

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRA-CUJĄCE	ŹRÓDŁA FINAN-SOWANIA ZADANIA
	m.in. o profilu informatycznym			MEN
15. Rozwój sektora małej przedsiębiorczości i usług	Utworzenie forum gospodarczego małej przedsiębiorczości	A	Starosta Lubański, przedsiębiorcy, Izba Rzemieślnicza, banki, instytucje finansowe	-
	Utworzenie powiatowego lobby producentów	A	Starosta Lubański, przedsiębiorcy, Izba Rzemieślnicza	Środki pomocowe, SAPARD
	Utworzenie funduszu gwarancyjnego dla sektora małej przedsiębiorczości	B	Banki, instytucje finansowe	Środki własne, środki pomocowe
	Opracowanie i wdrażanie programów reorientacji zawodowej	A-B	Powiatowy Urząd Pracy, szkoły	Środki własne, środki pomocowe
16. Dostosowanie układu komunikacyjnego do funkcji tranzytowej	Budowa sieci parkingów i zatok postojowych	A - B	Gminy, Powiatowy Zarząd Dróg	Budżety gmin i powiatu
	Modernizacja dróg wojewódzkich i krajowych	A - C	Wojewódzki Zarząd Dróg, Generalna Dyrekcja Dróg – Oddział Południowo-Zachodni we Wrocławiu	Budżet sejmiku województwa dolnośląskiego, budżet państwa, PHARE CBC, inne środki pomocowe
	Modernizacja dróg powiatowych	A-C	Powiatowy Zarząd Dróg	Budżet powiatu

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRAKUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
	Modernizacja drogi nr 297 Lubań – Godzieszów (MOP) Element osi komunikacyjnej powiatu: Miłoszów – Leśna – Lubań – Godzieszów - Węgliniec	A - C	Dolnośląski Zarząd Dróg Wojewódzkich, Generalna Dyrekcja Dróg – Oddział Południowo-Zachodni we Wrocławiu, Powiatowy Zarząd Dróg w Lubaniu	Budżet sejmiku województwa dolnośląskiego, budżet państwa, PHARE CBC, inne środki pomocowe
17. Wzrost dostępności komunikacyjnej miejscowości turystycznych i uzdrowiskowych	Podniesienie standardu dróg o znaczeniu turystycznym (Leśna – Złoty Potok, Leśna – Biedrzychowice, Pobiedna – Świeradów Zdrój)	A	Powiatowy Zarząd Dróg	Budżet powiatu
	Rozwój sieci lokalnych połączeń kolejowych (w tym odtworzenie linii Świeradów Zdr.- Gryfów Śl. i Leśna-Lubań (autobus szynowy)	B-C	Związek Gmin „Kwisa”, DOKP, gminy, sąsiednie powiaty	Budżety powiatów i gmin, PKP, fundusze pomocowe
	Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych (w tym powiązanie z istniejącym układem, budowa ścieżki rowerowej relacji: Złotniki-Czocha-Leśna-Biedrzychowice oraz pieszo-rowerowej kładki Stankowice-Bożkowice) oraz pętli Lubań – Wesolówka –	A-B	Gminy, Starostwo Powiatowe	Fundusz PHARE CBC, budżety gmin i powiatu, środki sponsorów,

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRA-CUJĄCE	ŹRÓDŁA FINAN-SOWANIA ZADANIA
	Zareęba – Włosień – Lubań			
	System informacyjny przy drogach powiatu (oznakowanie dróg, tablice informacyjne – piktogramy przy drogach, mapy-plansze)	A	Powiatowy Zarząd Dróg, inwestorzy	Budżet powiatu, środki inwestorów
18. Wzrost atrakcyjności usług turystycznych i uzdrowiskowych poprzez promocję i marketing	Opracowanie kompleksowego programu promocji i marketingu usług turystycznych i uzdrowiskowych	A	Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji we współpracy z gminami i zainteresowanymi podmiotami turystycznymi	Środki budżetów powiatu i gmin oraz podmiotów gospodarki turystycznej
	Opracowanie katalogu sal konferencyjnych w powiecie	A	Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji	Budżety gmin i powiatu, środki zainteresowanych podmiotów
	Inwentaryzacja zabytków w powiecie oraz opracowanie ich katalogu	A	Konserwator Zabytków, Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji	Środki budżetów gmin i powiatu
	Opracowanie mapy ścieżek rowerowych	A	Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji	Budżety gmin i powiatu, środki zainteresowanych podmiotów
	Opracowanie mapy i katalogu gospodarstw agroturystycznych	A	Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji	Budżety gmin i powiatu, środki zainteresowanych podmiotów
	Organizacja wspólnych polsko-niemiecko-czeskich imprez (promocja w	A-C	Euroregion „Nysa”, Związek Gmin „Kwisa”, gminy, Starostwo Powiatowe	Fundusze pomocowe

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRAKUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
	kraju i zagranicą)			
	Wydawanie powiatowego informatora turystyczno-kulturalnego (wielojęzycznego)	A	Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji	Budżety gmin i powiatu, środki zainteresowanych podmiotów
19. Rozwój infrastruktury i zakresu usług dla turystów i kuracjuszy	Stworzenie lobby produktu turystycznego	A	Starostwo Powiatowe we współpracy z podmiotami gospodarki turystycznej	-
	Opracowanie strategicznego planu rozwoju infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej	A	Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji we współpracy z gminami i zainteresowanymi podmiotami turystycznymi	Środki budżetów powiatu i gmin oraz podmiotów gospodarki turystycznej
	Odnowa istniejących i wyznaczenie nowych szlaków turystycznych	A-C	PTTK	Budżety gmin i powiatu
	Rozwój bazy turystyczno-wypoczynkowej przy zbiornikach „Leśniańskim” i „Złotnickim”	A-C	Gminy, inwestorzy	Środki inwestorów
	Organizacja sieci agroturystyki na terenie powiatu	A-C	Stowarzyszenia, inwestorzy	Środki zainteresowanych podmiotów
	Tworzenie muzeów pamiątek historycznych z okresu przedwojennego	A	Zainteresowane podmioty	Środki zainteresowanych podmiotów
	Rozwój turystyki schroniskowej w oparciu o gospodarstwa wiejskie (sieć sezonowych, tanich schronisk	A-C	Zainteresowane podmioty	Środki prywatnych inwestorów

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRA-CUJĄCE	ŹRÓDŁA FINAN-SOWANIA ZADANIA
	młodzieżowych, promocja)			
20. Rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej (w tym sportów zimowych)	Wyznaczenie i utrzymanie tras biegowych w Górach Izerskich i w okolicach Olszyny	A-C	Gminy	Środki inwestorów
	Budowa wyciągów narciarskich (wraz z infrastrukturą towarzyszącą)	A-C	Gminy	Środki inwestorów
	Dośnieżanie stoków	A-C	Gminy	Środki inwestorów
	Wyznaczenie tras saneczkowych (promocja)	A-C	Gminy	Środki inwestorów
21. Wykorzystanie zasobów wód termalnych	Przeprowadzenie badań wód termalnych	A-C	Gminy	Budżety gmin, FOŚiGW, fundusze pomocowe
	Budowa kompleksu basenów rehabilitacyjno-rekreacyjnych na bazie wód termalnych	B-C	Gminy, zainteresowane podmioty	Środki inwestorów
22. Likwidacja zagrożeń ekologicznych i wykorzystywanie alternatywnych źródeł pozyskiwania energii	Inwentaryzacja zagrożeń ekologicznych	A	WIOŚ, Starostwo Powiatowe - Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska	
	Ograniczenie emisji i immisji pyłów i gazów (program)	A	Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska, podmioty	Fundusze pomocowe, środki własne podmiotów gospodarczych

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRA-CUJĄCE	ŹRÓDŁA FINAN-SOWANIA ZADANIA
			gospodarcze	
	Stworzenie systemu ulg dla korzystających z alternatywnych źródeł energii	A	Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Środki budżetów państwa, powiatu i gmin, FOŚiGW
	Wykorzystanie zasobów wód termalnych do ogrzewania strefy uzdrowiskowej	B-C	Miasto Świeradów Zdrój i sąsiednie gminy	Fundusze pomocowe
	Budowa elektrowni wiatrznych	A-C	Inwestorzy	Kredyty, fundusze pomocowe
	Odtworzenie i budowa elektrowni wodnych	A-C	Inwestorzy	Kredyty, fundusze pomocowe
	Rozwój rolnictwa „energetycznego”	A - C	Gospodarstwa rolne	Fundusze pomocowe (m.in. programu SAPARD)
	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej	A-C	Gminy	Budżety gmin, FOŚiGW, fundusze pomocowe
	Budowa oczyszczalni ścieków w Świeradowie Zdroju	A	Miasto Świeradów Zdrój	Budżet miasta, FOŚiGW, fundusze pomocowe
23. Podnoszenie świadomości i kultury ekologicznej społeczeństwa	Utworzenie Powiatowego Centrum Edukacji Ekologicznej	A	Rada Powiatu, gminy	FOŚiGW, fundusze pomocowe
	Organizacja	A	Powiatowe Centrum	PHARE,

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRA-CUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
	impres edukacyjnych w zakresie racjonalnego żywienia i zdrowego stylu życia		Edukacji Ekologicznej	FOŚiGW, budżety gmin i powiatu
	Szkolne ostoje przyrody	A-C	Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej	Budżety gmin i powiatu
	Organizacja imprez ekologicznych	A-C	Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej, „Agenda 21”	Fundusze celowe i pomocowe
	Kształtowanie kultury ekologicznej poprzez opracowanie stosownych szkolnych programów edukacyjnych	A	Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej, „Agenda 21”	FOŚiGW, fundusze pomocowe
24. Spójna polityka w gospodarce odpadami (głównie w zakresie składowania i utylizacji)	Opracowanie i wdrożenie systemu gospodarowania odpadami („Powiatowe Prawo Śmieciowe”)	A	Starostwo Powiatowe - Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska, organizacje ekologiczne	FOŚiGW, fundusze pomocowe
	Budowa Centrum Utylizacji Odpadów Gmin Łużyckich	A	Zainteresowane gminy	PHARE, budżety gmin, FOŚiGW
25. Skuteczna ochrona lasów i zwiększenie lesistości powiatu	Odnowienie wylesionych powierzchni i zalesienie słabych gruntów rolnych	A-C	Starostwo Powiatowe - Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska, nadleśnictwa	Fundusze pomocowe (SAPARD), budżet państwa
	Zmiana struktury drzewostanów	A-C	Starostwo Powiatowe - Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska.	Fundusze pomocowe (SAPARD), budżet

CEL OPERACYJNY	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A – LATA 1999-2002 B – LATA 2003-2006 C – LATA 2007-2010	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRA-CUJĄCE	ŹRÓDŁA FINAN-SOWANIA ZADANIA
			nadleśnictwa	państwa
	Walka z nielegalną wycinką i kłusownictwem	A-C	Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska, nadleśnictwa	Fundusze pomocowe, budżet państwa
	Inwentaryzacja terenów pod zalesienie	A-C	Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska, nadleśnictwa	

Wymienione cele operacyjne rozwoju powiatu stanowią swego rodzaju scenariusz realizacji wyznaczonych celów strategicznych. Definiują one bowiem elementy składowe zawierające się w syntetycznej formule celów strategicznych. Cele operacyjne w różnym jednak zakresie odnoszą się do celów strategicznych. Relacje między celami operacyjnymi a celami strategicznymi przedstawiono w tablicy 16.

Tablica 16

CELE STRATEGICZNE A CELE OPERACYJNE ROZWOJU POWIATU LUBAŃSKIEGO

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE (numery)
1. wysoki poziom warunków życia mieszkańców	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 14, 22,
2. dobry wizerunek powiatu	4, 7, 8, 13, 16, 18,
3. wzrost aktywności gospodarczej	6, 12, 13, 14, 15,
4. rozwój funkcji turystycznej i uzdrowiskowej	4, 5, 17, 18, 19, 20, 21,
5. wysoka jakość środowiska naturalnego	1, 21, 22, 23, 24, 25, 26,
6. wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich	1, 9, 10, 11, 12, 15,

Zadania strategiczne rozwoju powiatu lubańskiego wskazane przez zespół „liderów powiatowych” podczas warsztatów strategicznych różnią się złożonością programową, cyklem ich realizacji oraz wysokością niezbędnych nakładów finansowych. Stąd też niezbędny staje się wybór grupy zadań, których realizacja nastąpić winna w pierwszej kolejności. Podstawowym kryterium w tym względzie jest siła wpływu efektów realizacji zadania na bezpośrednie i pośrednie otoczenie gospodarcze i społeczne, czyli zdolność do emanowania impulsów rozwojowych. Logiczna sekwencja zdarzeń uwzględniająca tzw. „efekt domina” oznacza, że w pierwszej kolejności realizowane powinny być zadania strategiczne, które „uruchamiają” lub tworzą warunki do „uruchomienia” zadań „drugiej kolejności”, te zaś umożliwią realizację zadań „trzeciej kolejności”, itd.

Studia badawcze prowadzone nad gospodarką powiatu lubańskiego, a także liczne opinie i sugestie zespołu „liderów powiatu” zgłaszane podczas warsztatów strategicznych pozwalają na identyfikację zbioru następujących zadań strategicznych (przedsięwzięć), których realizacja w okresie najbliższych 3 lat (1999-2002) uruchamiać będzie „efekt domina” w procesie rozwoju powiatu lubańskiego, a tym samym jest warunkiem osiągnięcia założonych strategicznych celów rozwoju subregionalnego:

1. Utworzenie Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu,
2. Opracowanie i wdrożenie strategii rozwoju obszarów wiejskich (zwłaszcza usług i przetwórstwa płodów rolnych na wsi),
3. Opracowanie i wdrożenie programu przyciągania inwestorów,
4. Opracowanie i wdrażanie programu dostosowania kształcenia do potrzeb rynku,
5. Utworzenie funduszu gwarancyjnego dla sektora małej przedsiębiorczości,
6. Utworzenie Powiatowego Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji,
7. Rozwój sieci lokalnych połączeń kolejowych (w tym odtworzenie linii relacji: Świeradów Zdrój – Gryfów Śląski oraz Lubań – Leśna),

8. Modernizacja drogi Lubań – Godzieszów (MOP),
9. Podniesienie standardu dróg o znaczeniu turystycznym (w powiązaniu z modernizacją dróg wojewódzkich i krajowych),
10. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych,
11. Rozwój bazy turystyczno-wypoczynkowej przy zbiornikach „Leśniańskim” i „Złotnickim”,
12. Przeprowadzenie badań zasobów wód termalnych,
13. Ograniczenie emisji i immisji pyłów i gazów (program),
14. Opracowanie i wdrożenie systemu gospodarowania odpadami,
15. Opracowanie i wdrożenie programu „Bezpieczny Powiat”.

3. ZAGADNIENIA REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU POWIATU LUBAŃSKIEGO

3.1. Organizacyjne aspekty realizacji strategii

Efektywna realizacja celów i zadań strategicznych jest ściśle związana z określeniem szczegółowej procedury efektywnego postępowania różnych podmiotów powiatowych, w tym i władz samorządowych.

Z tychże względów konieczne stanie się utworzenie w Starostwie Powiatowym wyodrębnionej organizacyjnie grupy pracowników samorządowych jako **Zespołu ds. Koordynacji Wdrażania Strategii**. Zespół ten tworzyć winny osoby biorące udział w pracach kilkusobowego zespołu merytorycznego do przygotowania strategii rozwoju powiatu lubańskiego.

Do zadań tegoż Zespołu należeć będzie, w szczególności:

- ⇒ przygotowanie propozycji optymalnego sposobu wdrożenia oraz ich przedkładanie do zatwierdzenia przez Zarząd Powiatu,
- ⇒ określanie, analizowanie i ocena uwarunkowań realizacyjnych (w tym warunków zewnętrznych, identyfikacja podmiotów współdziałających, wielkość niezbędnych środków finansowych i technicznych, harmonogram),
- ⇒ aplikowanie określonych zadań strategicznych do „Strategii województwa dolnośląskiego”,
- ⇒ nawiązanie i utrzymywanie kontaktów z podmiotami współpracującymi (w tym uzgadnianie form i zakresu współpracy),
- ⇒ organizowanie i prowadzenie odpowiednich działań promocyjnych (w tym przygotowanie odpowiednich materiałów promujących Strategię),
- ⇒ obserwacja i monitoring procesu wdrażania ustaleń Strategii,
- ⇒ prowadzenie dokumentacji wdrażania Strategii,

⇒ informowanie Rady Powiatu i Zarządu Powiatu (a za pośrednictwem tych organów także lokalnych społeczności) o stanie realizacji wdrażanych zadań, ewentualnych problemach realizacyjnych.

Zespół, ze względu na ważność powierzonych zadań, powinien być służbowo podporządkowany Staroście Powiatowemu. Osoby pracujące w Zespole powinny posiadać wysokie kwalifikacje, a przede wszystkim wykazywać się możliwie szeroką znajomością problematyki powiatu, planowania strategicznego, warunków realizacji poszczególnych zadań, funkcjonowania struktur samorządowych, a także wiedzą o zasadach współpracy z różnorodnymi podmiotami (w tym z organizacjami pozarządowymi).

Dla skutecznego i sprawnego wdrażania projektów Zespół prowadzić będzie współpracę z różnymi partnerami. Z jednej bowiem strony konieczne jest efektywne współdziałanie z powiatowymi jednostkami organizacyjnymi, z odpowiednimi wydziałami Starostwa Powiatowego oraz powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami, a z drugiej – z podmiotami pozasamorządowymi (instytucjami, podmiotami gospodarczymi, osobami fizycznymi) funkcjonującymi na terenie powiatu. Szczególnie istotna będzie również współpraca Zespołu z odpowiednimi merytorycznie komisjami Rady Powiatu Lubańskiego. Dla usprawnienia prac Zespołu konieczne jest wdrożenie regulacji ułatwiających współpracę pracowników Zespołu z wydziałami Starostwa Powiatowego, powiatowymi jednostkami organizacyjnymi oraz innymi instytucjami o zasięgu powiatowym. W sprawach tych Zarząd Powiatu podejmie stosowną uchwałę, określającą zakres niezbędnej i koniecznej współpracy między różnymi jednostkami organizacyjnymi dla efektywnego wdrażania ustaleń Strategii. W pracy swej Zespół posilkować się może opiniami i sugestiami ekspertów (doradców). O potrzebie korzystania z pomocy eksperckiej decydować winien Zarząd Powiatu.

Zakres podmiotów współdziałających w celu kompleksowego wdrażania strategicznych ustaleń wynikać będzie bezpośrednio z zawartości merytorycznej poszczególnych celów i zadań strategicznych. Dla każdego bowiem z zadań strategicznych przewidzianych do wdrożenia w określonym okresie, Zespół winien

sporządzić szczegółowe projekty realizacyjne, zawierające m.in. zasady zarządzania i realizacji projektu, jego harmonogram i budżet projektu oraz wskazanie podmiotów i instytucji wspierających projekt.

3.2. Finansowe aspekty realizacji strategii

Efektywne wdrażanie ustaleń Strategii Rozwoju Powiatu Lubańskiego wymaga silnego zintegrowania strony rzeczowej poszczególnych zadań strategicznych z finansowymi możliwościami ich realizacji. Rozwiązaniem w tym zakresie nie może być jedynie coroczne przeznaczanie określonej części dochodów budżetu powiatu na zadania wynikające z przyjętej Strategii.

Realizację celów i zadań strategicznych, bezpośrednio lub pośrednio, wspierać może finansowo wiele instytucji i programów pomocowych. Należy tu wskazać m.in.:

- ⇒ PHARE 2 (Cross Border Cooperation),
- ⇒ fundusze programów przedakcesyjnych (w tym ISPA i SAPARD),
- ⇒ Fundację – Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej,
- ⇒ fundusze celowe (np. EKOFUNDUSZ, NFOŚiGW),
- ⇒ banki (w tym Bank Ochrony Środowiska poprzez udzielanie odpowiednich pożyczek i kredytów),
- ⇒ Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej,
- ⇒ Fundację Rozwoju Komunalnego,
- ⇒ Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej,
- ⇒ sponsorów sektora prywatnego i publicznego.

Szczególnie ważnym źródłem finansowania zadań strategicznych określonych w „Strategii rozwoju powiatu lubańskiego” są fundusze programów przedakcesyjnych, a mianowicie:

Ø Program PHARE 2,

Ø Program ISPA,

Ø Program SAPARD.

Program PHARE² 2 jest znaczącą formą pomocy Unii Europejskiej na rzecz dalszej transformacji gospodarczej krajów środkowoeuropejskich. Program ten wspierać będzie transfer wiedzy m.in. z instytucji regionalnych i lokalnych, o tym jak optymalnie wdrażać dorobek Wspólnoty Europejskiej. Środki z tegoż funduszu mają być także przeznaczane na inwestycje służące przygotowaniu Polski do przyjmowania wsparcia z unijnych funduszy strukturalnych i wdrażania standardów UE w wielu dziedzinach.

Celem natomiast programu ISPA jest pomoc w przygotowaniu krajów kandydujących do Unii Europejskiej, szczególnie poprzez wspieranie przedsięwzięć w sferze spójności (kohezji) ekonomicznej i społecznej, a zwłaszcza w zakresie:

Ø Ochrony środowiska,

Ø Infrastruktury transportowej.

Przedsięwzięcia we wskazanym zakresie muszą jednak być odpowiedniej wielkości, by mieć znaczący wpływ na skuteczność ochrony środowiska lub poprawę transportowych powiązań infrastrukturalnych. Ogólny koszt każdego przedsięwzięcia nie może w zasadzie wynieść mniej niż 5 mln euro. Udział ISPA w dofinansowaniu projektów (zadań strategicznych) może natomiast wynieść do 75% planowanych nakładów na ich realizację. Beneficjentami tychże środków nie mogą jednak być przedsiębiorstwa prywatne. Pomoc UE w ramach ISPA może przyjąć jedną z następujących form: bezpośrednia pomoc bezzwrotna, pomoc zwrotna, dofinansowanie spłat odsetek kredytu, fundusz gwarancyjny, udział kapitałowy lub inną formę pomocy finansowej. Projekty, które miałyby być wsparte przez UE, przyjmowane są przez Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej (w przypadku inwestycji transportowych) oraz Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów

² Poland and Hungary: Assistance in Restructuring Economies.

Naturalnych i Leśnictwa, a także Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (odnośnie przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska).

Program SAPARD, z kolei, jest instrumentem wsparcia dla rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich zaproponowanym od 2000 roku (na okres 7 lat) krajom (w tym Polsce) starającym się o członkostwo w Unii Europejskiej. Program ten ukierunkowany jest bowiem na spójną politykę strukturalną rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa. **Ogólnie biorąc, celami priorytetowymi programu są:**

Ø *Poprawa warunków życia i pracy mieszkańców wsi, poprzez:*

- Poprawę sytuacji dochodowej rolników, zapewniającej pracującym w nowoczesnych konkurencyjnych gospodarstwach parytet dochodów w stosunku do ludności pozarolniczej,
- Rozbudowę infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich,
- Poprawę infrastruktury społecznej na wsi,
- Tworzenie warunków dla rozwoju pozarolniczej i rolniczej działalności gospodarczej na terenach wiejskich,

Ø *Zwiększenie konkurencyjności polskiego rolnictwa, poprzez:*

- Poprawę jakości produkcji rolniczej,
- Modernizację gospodarstw rolnych,
- Wzmocnienie roli rolników na rynku produktów rolnych,
- Wdrażanie postępu biologicznego,
- Poprawę struktury obszarowej gospodarstw,

Ø *Ochrona środowiska naturalnego wraz z wiejskim dziedzictwem kulturowym, poprzez:*

- Ograniczenie szkodliwego wpływu rolnictwa na środowisko naturalne oraz ochronę terenów rolniczych przed negatywnymi skutkami oddziaływania przemysłu,
- Upowszechnianie metod produkcji rolniczej przyjaznych dla środowiska,

- Zagospodarowanie gruntów marginalnych, w tym zalesianie słabych gruntów rolnych,
- Działalność szkoleniową i pokazową,
- Ochronę i promocję twórczości ludowej oraz obrzędów kultywowanych w danym regionie.

Instrumentami realizującymi wskazane priorytety wdrażania programu SAPARD są natomiast:

Ø W zakresie poprawy warunków życia i pracy:

- Rozwój infrastruktury technicznej (poprawa sieci wodociągowych, gospodarka odpadami stałymi, telefonizacja, gazyfikacja wsi, alternatywne źródła energii w stosunku do węgla i gazu, wiejskie sieci elektroenergetyczne, sieci dróg lokalnych),
- Poprawa infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich (działania na rzecz poprawy stanu oświaty na wsi, aktywizacja lokalnych środowisk, działania na rzecz poprawy ochrony zdrowia ludności),
- Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej (kredyty preferencyjne, współudział w finansowaniu, ulgi podatkowe),

Ø W zakresie zwiększania konkurencji rolnictwa:

- Poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych (kredyty preferencyjne na zakup ziemi, scalenia i wymiana gruntów, program osadnictwa rolniczego na gruntach Skarbu Państwa, zamiana nieruchomości, itp.),
- Wzmocnienie roli rolników na rynku produktów rolnych (wspieranie grup producentów rolnych, odbudowa i rozwój spółdzielczości rolniczej, wspieranie infrastruktury rynku rolnego, wspieranie systemów zbierania, przetwarzania i upowszechniania informacji rynkowej, wspieranie organizacji zajmujących się promocją produktów rolno-spożywczych, wspieranie usług doradczych, finansowych i zarządczych służących poprawie pozycji producentów rolnych na rynku produktów rolnych),

Ø *W zakresie ochrony zasobów i środowiska naturalnego wraz z wiejskim dziedzictwem kulturowym* (wspieranie inwestycji służących ochronie środowiska, dotacje dla rolników stosujących ekologiczne metody produkcji rolniczej, dotacje dla rolników zalesiających grunty rolne, dofinansowanie działalności szkoleniowej i pokazowej).

Ogólnie zatem biorąc, ze środków tegoż programu finansowane mogą być działania w zakresie:

- Ø Inwestycji w gospodarstwach rolnych,
- Ø Poprawy przetwórstwa i marketingu produktów rolnych,
- Ø Wdrażania metod i technologii produkcji rolniczej służących ochronie środowiska oraz ochronie krajobrazu wiejskiego,
- Ø Rozwoju i dywersyfikacji działalności gospodarczej zapewniającej alternatywne źródła dochodu,
- Ø Tworzenie grup producenckich,
- Ø Renowacji i rozwoju wsi (odnowy wsi) oraz ochrony i konserwacji jej dorobku kulturowego,
- Ø Poprawy struktury gruntów oraz re parcelacji,
- Ø Poprawy szkolnictwa zawodowego (systemu szkoleń zawodowych),
- Ø Rozwoju i poprawy infrastruktury wiejskiej,
- Ø Zarządzania zasobami wodnymi,
- Ø Leśnictwa, w tym zalesiania, przetwórstwa i marketingu drewna.

Na ogół środki programu SAPARD będą mogły pokryć do 75% ogólnej sumy wydatków na określone przedsięwzięcie. Przygotowaniami do uruchomienia tego programu w Polsce zajmuje się Departament Pomocy Przedakcesyjnej i Funduszy Strukturalnych w Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

Wydaje się, iż podstawowym warunkiem odpowiedniego wykorzystania możliwości wynikających z przed-, a tym bardziej z poakcesyjnej współpracy Polski z

Unią Europejską w sferze rozwoju regionalnego (w tym powiatowego) jest umiejętność strategicznego planowania. We współczesnym świecie pozyskanie, a następnie wydatkowanie środków z jakichkolwiek programów UE uwarunkowane jest sporządzeniem i posiadaniem przejrzystych dokumentów (w tym strategii rozwoju subregionalnego) prezentujących nie tylko cel, lecz także sposób dokonania wydatków i tworzących podstawy do obiektywnej oceny efektów poszczególnych przedsięwzięć.

Wsparcie finansowe dla realizacji zadań strategicznych projektowanych w powiecie lubańskim może być nadto uzyskane w **Fundacji – Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej** (Counterpart Fund). Środki Funduszu przeznaczane są na dotowanie rozwoju infrastruktury wiejskiej (budowy wiejskich ośrodków zdrowia, składowisk odpadów) oraz kredytów preferencyjnych na rolnictwo, telefonizację, gazyfikację, oświatę, doradztwo rolnicze i drogi na wsi.

EKOFUNDUSZ natomiast ukierunkowany jest na finansowe wspieranie szczególnie ważnych przedsięwzięć dla ochrony środowiska. **Środki EKOFUNDUSZU mogą być przeznaczane na przedsięwzięcia mieszczące się m.in. w następujących dziedzinach:**

Ø Zmniejszenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi w szczególności poprzez:

- Zmniejszanie ilości spalane go węgla przez działania związane z oszczędnością energii, wykorzystaniem energii „odpadowej” i z zamianą węgla na gaz w systemach ciepłowniczych,
- Gospodarcze wykorzystanie odnawialnych, czystych ekologicznie źródeł energii (energia geotermalna, energia wiatru, wody, itp.),

Ø Ograniczenie transgranicznego przepływu zanieczyszczeń atmosfery,

Ø Zachowanie różnorodności przyrodniczej, zwłaszcza poprzez proekologiczną gospodarkę leśną.

Istnieją także możliwości dofinansowania niektórych z wymienionych uprzednio zadań strategicznych rozwoju powiatu lubańskiego ze środków **Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**. Z funduszu tego

finansowane są bowiem m.in. zadania o charakterze regionalnym i dotyczące obszarów szczególnej ochrony środowiska.

Poważnym źródłem finansowania niektórych zadań strategicznych ujętych w ramach „Strategii rozwoju powiatu lubańskiego” mogą być także **preferencyjne kredyty udzielane przez Bank Ochrony Środowiska**. Kredyty te mogą być przeznaczane na ochronę wód i gospodarkę wodną (budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji, budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody, modernizacja technologii mających na celu ograniczenie zużycia wody i zmniejszenie ilości odprowadzanych ścieków, inwestycje przeciwpowodziowe), ochronę atmosfery (budowę i modernizację instalacji ograniczających emisję zanieczyszczeń do powietrza, budowę i instalację odnawialnych źródeł energii – małe elektrownie wodne, siłownie wiatrowe kolektory słoneczne) oraz na ochronę powierzchni ziemi (budowę wysypisk odpadów stałych oraz zakładów ich przetwarzania i utylizacji, rekultywację terenów zdegradowanych).

Istotnym źródłem wspierania finansowego realizacji „Strategii rozwoju powiatu lubańskiego” mogą być także **środki Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej**. Środki Fundacji przeznaczone mogą być bowiem m.in. na:

- Ø Wymianę młodzieży oraz budowę schronisk i miejsc spotkań młodzieży,
- Ø Projekty w dziedzinie ochrony środowiska, transportu, telekomunikacji oraz inne inwestycje infrastrukturalne,
- Ø Restaurowanie i zachowanie pomników kultury o historycznym znaczeniu oraz tworzenie, utrzymanie i rozbudowa miejsc pamięci.

Wskazać należy przy tym, iż w realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych o komercyjnym charakterze (m.in. w sferze produkcji i handlu) środki publiczne (budżetu państwa, województwa, powiatu, gmin) traktowane winny być jako uzupełniające. Przedsięwzięcia te powinny bowiem być finansowane przede wszystkim przez potencjalnych i rzeczywistych użytkowników (konsumentów). Władze powiatowe powinny zaś przejawiać aktywność w tworzeniu warunków do uruchomienia kapitałów z funduszy podmiotów gospodarczych, instytucji

pozarządowych i społeczeństwa. Ukierunkowanie strumienia tychże środków zależy będzie od przyjętej do realizacji hierarchii zadań strategicznych.

3.3. Monitoring wdrażania strategii

Kompleksowe, a przy tym efektywne kontrolowanie procesu wdrażania strategii rozwoju powiatu lubańskiego jest odpowiedzialnym i ważnym zadaniem. Wymaga zatem niezwykle starannego przygotowania metodycznego. Propozycją w tym względzie jest systematyczny monitoring jako metoda ciągłej oceny procesu wdrażania Strategii poprzez stałą obserwację, prezentację i prowadzenie analiz uzyskiwanych wyników. **Monitoring prowadzony będzie przez Zarząd Powiatu, głównie w oparciu o informacje przygotowywane i przedkładane przez Zespół ds. Koordynacji Wdrażania Strategii.** Niezmiernie ważnym źródłem informacji w tym względzie będą wyniki prowadzonych cyklicznie badań lokalnej opinii publicznej (longitudalnych badań ankietowych). Zarząd, dla uzyskania obiektywnego obrazu zakresu wdrażania zadań strategicznych i ich rezultatów, powinien uwzględniać także opinie przedstawiane przez poszczególne wydziały Starostwa Powiatowego, powiatowe jednostki organizacyjne oraz powiatowe służby, inspekcje i straże.

Monitoringowe funkcje realizowane będą także przez Radę Powiatu. Rada oceniać będzie bowiem okresowo (co najmniej raz w roku) bieżący stan i efekty realizacji Strategii, a ponadto skuteczność poczynań wdrożeniowych Zarządu Powiatu. Na bieżąco prowadzona będzie zatem weryfikacja ustaleń Strategii, a w razie potrzeby także ich aktualizacja. W związku z tym Rada Powiatu otrzymywać będzie okresowo odpowiednio przygotowane przez Zarząd Powiatu raporty.

Szczególnie istotne będzie szerokie informowanie lokalnych społeczności o przebiegu realizacji Strategii. W tymże celu winny być wykorzystane wszelkie dostępne środki komunikacji społecznej (w tym spotkania z mieszkańcami, publikacje w lokalnej prasie, audycje w lokalnych rozgłoszeniach radiowych i telewizyjnych).

Efekty realizacji poszczególnych celów i zadań strategicznych nie zawsze mogą się w pełni ujawnić w krótkim okresie. Do pomiaru skuteczności i efektywności

projektu przyjęto zespół mierników, których poziom i korzystne tendencje uznawane będą za bezpośrednie czy też pośrednie skutki realizacji Strategii. Mierniki oceny stopnia realizacji poszczególnych celów operacyjnych (pośrednio także celów strategicznych) określonych w „Strategii rozwoju powiatu lubańskiego” przedstawiono w tablicy 17.

Tablica 17

**MIERNIKI OCENY REALIZACJI CELÓW OPERACYJNYCH
ROZWOJU POWIATU LUBAŃSKIEGO**

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
1. Powszechność korzystania z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej i telefonii przewodowej	⇒ wzrost stopnia powszechności korzystania z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w miastach powiatu do 100% w roku 2010	Urząd Statystyczny
	⇒ dwukrotny wzrost liczby gospodarstw domowych na wsi korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost stopnia powszechności korzystania z sieci gazowej w miastach powiatu do 75% (w Lubaniu do 100%) w roku 2010	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost liczby abonentów telefonii przewodowej do 400 na 1000 ludności w 2010 roku	Urząd Statystyczny
2. Rozwój budownictwa mieszkaniowego	⇒ oddanie do użytku co najmniej 500 mieszkań w okresie do 2010 roku	Urzędy miast i gmin, Starostwo Powiatowe

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
	⇒ pełne uzbrojenie i przekazanie inwestorom co najmniej 500 działek budowlanych pod budownictwo mieszkaniowe do 2010 roku	Urzędy miast i gmin, Starostwo Powiatowe
3. Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych	⇒ zmniejszenie wskaźnika umieralności niemowląt o 20%	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost zadowolenia mieszkańców z jakości usług medycznych i pomocy społecznej	badania ankietowe
4. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom i turystom	⇒ zmniejszenie liczby popełnianych przestępstw kryminalnych o ¼ do roku 2010	Komenda Powiatowa Policji, Prokuratura Powiatowa
	⇒ wzrost stopnia wykrywalności przestępstw do 75% w roku 2010	Komenda Powiatowa Policji, Prokuratura Powiatowa
	⇒ spadek liczby pożarów w powiecie o 50% do 2010 roku	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
5. Poszerzenie oferty kulturalnej dla mieszkańców i turystów	⇒ Wzrost liczby wypożyczeń w bibliotekach publicznych o 20%	Urząd Statystyczny
	⇒ Wzrost liczby uczestników zajęć prowadzonych przez ośrodki i domy kultury w powiecie o 40%	Urząd Statystyczny, Starostwo Powiatowe – Wydział Infrastruktury Społecznej

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
	⇒ wzrost liczby zwiedzających muzea o 20%	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost liczby widzów w kinach stałych o 30%	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost zadowolenia mieszkańców i turystów z jakości oferty kulturalnej	badania ankietowe
6. Ograniczenie poziomu bezrobocia	⇒ spadek bezrobocia do poziomu nie przekraczającego 7% do 2010 roku (bezrobotni określani według obecnie obowiązujących zasad ustawowych),	Powiatowy Urząd Pracy
7. Stworzenie powiatowego systemu promocji i przepływu informacji	⇒ Zadowolenie mieszkańców z systemu lokalnego informowania	badania ankietowe
8. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych	⇒ Systematyczny wzrost nakładów na likwidację barier architektonicznych	Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
	⇒ Systematyczne zmniejszanie się liczby zarejestrowanych bezrobotnych – osób niepełnosprawnych	Powiatowy Urząd Pracy
9. Rozwój infrastruktury na wsi	⇒ Systematyczna poprawa poziomu zestawu wskaźników obrazujących poziom dostępności urządzeń i instytucji infrastrukturalnych między miastami a terenami wiejskimi powiatu	Urząd Statystyczny

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
10. Dynamiczny rozwój oświaty na wsi	⇒ Wzrost stopnia podejmowania nauki w szkołach średnich (ogólnokształcących i zawodowych) przez absolwentów gimnazjów do 80% w okresie do 2010 r.	szkoły ponadpodstawowe, Urząd Statystyczny
	⇒ Wszyscy nauczyciele szkół wiejskich posiadają wyższe wykształcenie i przygotowanie pedagogiczne w 2010 roku	Urzędy gmin, szkoły ponadpodstawowe, Urząd Statystyczny
11. „Odnowa wsi”	⇒ pozytywne opinie mieszkańców o wyglądzie miejscowości wiejskich i warunkach życia w środowisku wiejskim powiatu (min. 50% respondentów)	Starostwo Powiatowe badania ankietowe
12. Poprawa warunków gospodarowania w rolnictwie	⇒ Systematyczna poprawa struktury agrarnej rolnictwa indywidualnego	Urząd Statystyczny, Izba Rolnicza
	⇒ Wzrost pogłowia bydła i trzody chlewnej o 20% do roku 2010	Urząd Statystyczny, Izba Rolnicza
13. Atrakcyjna polityka wobec inwestorów	⇒ Wzrost liczby podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego o 30% do roku 2010	Urząd Statystyczny

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
14. Zmiana struktury kształcenia ponadgimnazjalnego	⇒ Absolwenci szkół ponadpodstawowych otrzymują propozycje odpowiedniej pracy (brak zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów szkół w 2010 roku)	Kurator Oświaty Powiatowy Urząd Pracy Urząd Statystyczny
15. Rozwój sektora małej przedsiębiorczości i usług	⇒ wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w sekcji D (działalność produkcyjna) o co najmniej 10% w okresie do 2010 roku	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług rynkowych o 20% w okresie do 2010 roku	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług nierynkowych o 20% w okresie do 2010 roku	Urząd Statystyczny
16. Dostosowanie układu komunikacyjnego do funkcji tranzytowej	⇒ skrócenie przeciętnego czasu przejazdu środkami komunikacji indywidualnej między ośrodkami gminnymi powiatu co najmniej o 15%	Starostwo Powiatowe - Wydział Komunikacji i Drogownictwa
	⇒ uzyskanie (wznowienie) międzynarodowych połączeń kolejowych Lubania w okresie do 2010 r.	PKP

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
	⇒ stały wzrost wydatków budżetu powiatu na remonty i modernizacje dróg	Starostwo Powiatowe, Powiatowy Zarząd Dróg
17. Wzrost dostępności komunikacyjnej miejscowości turystycznych i uzdrowiskowych	⇒ Systematyczny wzrost liczby miejsc parkingowych w miejscowościach turystycznych i uzdrowiskowych powiatu	Starostwo Powiatowe – Wydział Komunikacji i Drogownictwa
	⇒ Restytucja połączeń kolejowych Świeradowa Zdroju i Leśnej z otoczeniem w okresie do 2010 roku	PKP
18. Wzrost atrakcyjności usług turystycznych i uzdrowiskowych poprzez promocję i marketing	⇒ Wzrost zadowolenia turystów i kuracjuszy z jakości usług turystycznych i uzdrowiskowych	longitudalne badania ankietowe
19. Rozwój infrastruktury i zakresu usług dla turystów i kuracjuszy	⇒ Wzrost liczby osobo-noclegów w obiektach turystycznych i wypoczynkowych o 50% w latach 1999 – 2010	Urząd Statystyczny
	⇒ Wzrost liczby kuracjuszy	Uzdrowisko „Świeradów-Czerniawa” Sp. z o.o. Urząd Statystyczny
20. Rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej (w tym sportów zimowych)	⇒ Wzrost długości wyciągów narciarskich i tras zjazdowych	Starostwo Powiatowe – Wydział Infrastruktury Społecznej, Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
	⇒ wzrost długości tras dla narciarstwa biegowego,	Starostwo Powiatowe – Wydział Infrastruktury Społecznej, Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji
21. Wykorzystanie zasobów wód termalnych	⇒ wzrost liczby obiektów użyteczności publicznej i mieszkań ogrzewanych wodami geotermalnymi	Starostwo Powiatowe
22. Likwidacja zagrożeń ekologicznych i wykorzystywanie alternatywnych źródeł pozyskiwania energii	⇒ Osiągnięcie I klasy czystości rzek płynących przez powiat	Urząd Statystyczny, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
	⇒ Zmniejszenie stężenia pyłów i gazów w powietrzu atmosferycznym o 30%	Urząd Statystyczny, Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska
	⇒ wzrost liczby obiektów użyteczności publicznej i mieszkań ogrzewanych „niekonwencjonalnie”	Starostwo Powiatowe
23. Podnoszenie świadomości i kultury ekologicznej społeczeństwa	⇒ wzrost poziomu świadomości podejmowania przedsięwzięć ekologicznych	Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej, Badania ankietowe
24. Spójna polityka w gospodarce odpadami (głównie w zakresie składowania i utylizacji)	⇒ zmniejszenie liczby „dzikich” wysypisk odpadów	Gminy, Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska
	⇒ systematyczny	Gminy,

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
	wzrost ilości odpadów przetworzonych w Centrum Utylizacji Odpadów Gmin Łużyckich	Starostwo Powiatowe – Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska
25. Skuteczna ochrona lasów i zwiększenie lesistości powiatu	⇒ wzrost stopnia zalesienia powiatu do 25% ogólnej powierzchni powiatu	Powiatowe Biuro Geodezji, Kartografii i Ewidencji Gruntów

Wskazany zestaw mierników będzie istotnym narzędziem systematycznego monitorowania i oceny zmian następujących w układzie powiatowym w skutek podejmowania przedsięwzięć ujętych w ramach „Strategii rozwoju powiatu lubańskiego”.

3.4. Projekty realizacyjne

Odpowiednia realizacja celów strategicznych i operacyjnych wymaga właściwego podejścia do tzw. bieżących zadań strategicznych, które sformułowane są w postaci projektów przedsięwzięć gospodarczych, społecznych, przestrzennych, ekologicznych.

Dla wybranych uprzednio zadań, których realizacja w okresie najbliższych 3 lat (1999-2002) uruchamiać będzie „efekt domina” w procesie rozwoju powiatu lubańskiego konieczne staje się opracowanie tzw. projektów realizacyjnych (w formie pełnej bądź skróconej, metrykalnej) zawierających m.in.: cel i opis projektu, odniesienie do celów strategicznych, zasady zarządzania projektem (sposób realizacji projektu), harmonogram realizacji, ogólny budżet i źródła finansowania projektu oraz spodziewane skutki jego realizacji.

Metryki projektów realizacyjnych sporządzone zostały dla następującej grupy zadań strategicznych:

1. Utworzenie Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu,
2. Opracowanie i wdrożenie strategii rozwoju obszarów wiejskich (zwłaszcza usług i przetwórstwa płodów rolnych na wsi),
3. Opracowanie i wdrożenie programu przyciągania inwestorów,
4. Opracowanie i wdrażanie programu dostosowania kształcenia do potrzeb rynku,
5. Utworzenie funduszu gwarancyjnego dla sektora małej przedsiębiorczości,
6. Utworzenie Powiatowego Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji,
7. Rozwój sieci lokalnych połączeń kolejowych (w tym odtworzenie linii relacji: Świeradów Zdrój – Gryfów Śląski oraz Lubań – Leśna),
8. Modernizacja drogi Lubań – Godziszów (MOP) (jako elementu osi komunikacyjnej powiatu: Miłoszów – Leśna – Lubań – Węgliniec),
9. Podniesienie standardu dróg o znaczeniu turystycznym (w powiązaniu z modernizacją dróg wojewódzkich i krajowych),
10. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych,
11. Rozwój bazy turystyczno-wypoczynkowej przy zbiornikach „Leśniańskim” i „Złotnickim”,
12. Przeprowadzenie badań zasobów wód termalnych,
13. Ograniczenie emisji i immisji pyłów i gazów (program),
14. Opracowanie i wdrożenie systemu gospodarowania odpadami,
15. Opracowanie i wdrożenie programu „Bezpieczny Powiat”.

**METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 1 pt. „UTWORZENIE LUBAŃSKIEJ AGENCJI ROZWOJU
POWIATU”**

1. OPIS ZADANIA

Doświadczenia krajów Unii Europejskiej wykazują obiektywną konieczność powoływania do życia instytucji, ukierunkowanych w swej działalności na wspieranie rozwoju lokalnego i subregionalnego. Instytucje te, z jednej strony, stanowią uzupełnienie instrumentów interwencjonizmu samorządowego, z drugiej natomiast, absorbują lokalny potencjał rozwojowy. Organizacyjne skupienie sił rozwojowych, a następnie ich efektywne wykorzystanie prowadzi do uzyskania efektów o charakterze synergicznym i mnożnikowym w skali gospodarki lokalnej i powiatowej.

Rozwój przedsiębiorczości w gminach powiatu lubańskiego wymaga instytucjonalnego wsparcia. Obserwowane są bowiem znaczne rozmiary bezrobocia, niewielkie możliwości znalezienia atrakcyjnej pracy oraz niestabilność ekonomiczna wielu znaczących podmiotów gospodarczych sektora publicznego i prywatnego. Stąd też niezbędne jest utworzenie instytucji pomocowej dla lokalnego biznesu (Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu). W wyniku jej funkcjonowania nastąpi podniesienie poziomu edukacji ekonomicznej i wiedzy o przedsiębiorczości oraz zwiększenie możliwości zatrudnienia w sektorze prywatnym m.in. poprzez stworzenie istotnych możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców, a także uzyskiwania nowych umiejętności i zawodów odpowiednio do rozmiarów i struktury popytu na rynku pracy (reorientacja zawodowa).

W Lubaniu funkcjonuje obecnie Agencja Rozwoju Miasta. Postrzegana jest zatem możliwość rozszerzenia jej działalności i organizacyjne przekształcenie. Konieczna jest jednak zgoda i zatwierdzenie tegoż przedsięwzięcia przez Radę

Miejską w Lubaniu.

Instytucja taka (poza realizacją funkcji edukacyjnej) powinna także zapewnić możliwości uzyskania kompleksowej i profesjonalnej informacji z zakresu lokalnych uwarunkowań prowadzenia działalności gospodarczej (funkcja informacyjna), a także co najważniejsze ułatwić dostęp do zewnętrznych źródeł zasilania finansowego (funkcja finansowa). Wskazane funkcje, uzupełnione zostaną o sferę działań promocyjno-koordynacyjnych. Funkcje te może realizować semipubliczna instytucja rozwoju, której forma organizacyjno-prawna wymaga międzygminnych uzgodnień. Propozycją w tym względzie może być porozumienie komunalne (międzygminne), fundacja lub spółka akcyjna z udziałem kapitału powiatu, poszczególnych gmin oraz podmiotów gospodarczych sektora prywatnego i publicznego. Fundacja tworzy szczególnie sprzyjające ramy prawne dla funkcjonowania takiej instytucji. Ustawa o fundacjach dopuszcza możliwość jej współtworzenia przez osoby prawne mające swoje siedziby w Polsce lub za granicą oraz osoby fizyczne niezależnie od ich obywatelstwa i miejsca zamieszkania.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Zadanie to jest ukierunkowane na pośrednią realizację wielu celów strategicznych rozwoju powiatu lubańskiego. Agencja bowiem, dzięki pełnieniu przewidywanych dlań funkcji służyć będzie zarówno poprawie warunków życia mieszkańców, jak i wzrostowi szeroko rozumianej aktywności gospodarczej oraz wielofunkcyjnemu rozwojowi terenów wiejskich.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- podjęcie (z inicjatywy władz powiatu) uzgodnień dotyczących formy organizacyjno-prawnej projektowanej Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu (przede wszystkim z władzami Miasta Lubania),

- opracowanie programu działania Agencji, obejmującego poradnictwo dla osób chcących rozpocząć samodzielną działalność gospodarczą, organizowanie kursów i szkoleń z zakresu aspektów organizacyjno-prawnych, ekonomicznych i finansowych działań gospodarczych, prowadzenie Klubu Gospodarczego będącego płaszczyzną spotkań i wymiany doświadczeń związanych z szeroko rozumianą przedsiębiorczością, pomoc w inicjowaniu współpracy gospodarczej, w tym współpracy przygranicznej,
- wydzielenie lokalowe i wyposażenie Agencji w niezbędny sprzęt biurowy (w tym informatyczny) i materiały dydaktyczne,
- zatrudnienie etatowych pracowników Agencji o odpowiednich, do zakresu przewidywanych zadań, kwalifikacjach,
- nawiązanie i utrwalanie współpracy z zespołem wysokokwalifikowanych doradców, konsultantów i szkoleniowców,
- systematyczna promocja możliwości usługowych Agencji ukierunkowana głównie na bezrobotnych, chcących rozpocząć samodzielną działalność gospodarczą,
- przygotowanie programu edukacji ekonomicznej i reorientacji zawodowej dostosowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy, i objęcie nim bezrobotnych, zainteresowanych uczniów szkół ponadpodstawowych oraz innych grup chętnych,
- współpraca Agencji z Powiatowym Urzędem Pracy oraz miejscowymi zakładami pracy, zarówno sektora publicznego jak i prywatnego,
- stworzenie skomputeryzowanej bazy danych o ofertach inwestycyjnych powiatu oraz o subregionalnym rynku pracy, świadczącej usługi informacyjne dla zainteresowanych inwestorów, pracodawców i bezrobotnych,

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

- utworzenie Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu przewiduje się w pierwszym półroczu 2000 roku,
- w II półroczu 2000 roku rozpocznie się działalność merytoryczna Agencji,

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Zarząd Powiatu Lubańskiego,
- Zarządy poszczególnych gmin powiatu lubańskiego,
- Powiatowy Urząd Pracy w Lubaniu,
- Lokalne stowarzyszenia podmiotów gospodarczych,
- Podmioty gospodarcze sektora publicznego i prywatnego,

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- ograniczenie rozmiarów bezrobocia,
- pozytywne zmiany świadomości społecznej w dziedzinie przedsiębiorczości,
- wzrost poziomu teoretycznej i praktycznej wiedzy ekonomicznej wśród mieszkańców powiatu,
- dostosowanie umiejętności i kwalifikacji zawodowych mieszkańców do zapotrzebowania zgłaszanego przez lokalny rynek pracy,
- wzrost liczby osób fizycznych (mieszkańców gmin powiatu) prowadzących działalność gospodarczą,
- zmiany w strukturze gospodarki subregionu,
- wzrost aktywności gospodarczej w gminach powiatu,

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- środki budżetów powiatu i gmin,
- środki innych udziałowców (podmioty gospodarcze, instytucje),
- środki programów pomocowych (m.in. Programu SAPARD).

Koszty działalności bieżącej Agencji (organizacji kursów i szkoleń, prowadzenia bazy informatycznej, itp.) uzależnione będą od skali i intensywności prowadzonych działań.

**PROJEKT REALIZACYJNY ZADANIA STRATEGICZNEGO
NR 2 pt. „OPRACOWANIE I WDROŻENIE STRATEGII ROZWOJU
OBSZARÓW WIEJSKICH”**

1. CEL I OPIS ZADANIA

Obszary wiejskie powiatu lubańskiego wymagają wielokierunkowych przemian. Wiele niedomagań tychże obszarów oraz zamieszkujących je społeczności ma swoje źródła w przyczynach obiektywnych (niezależnych od lokalnej polityki gospodarczej). Niektóre jednak z nich mogą być zlikwidowane bądź poważnie ograniczone w wyniku podjęcia kompleksowych i długofalowych działań. Zespół tychże przedsięwzięć (zadań operacyjnych) winien przybrać postać programu strategicznego. Uwzględniać on winien w szczególności uwarunkowania rozwojowe wsi oraz wskazywać kierunki niezbędnych przedsięwzięć organizacyjnych, gospodarczych, inwestycyjnych, itp.

Podstawowymi zadaniami operacyjnymi w ramach opracowania i wdrożenia strategii rozwoju obszarów wiejskich powiatu lubańskiego są:

- Utworzenie w ramach Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu – Ośrodka Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich (funkcje edukacyjne, integracyjne, pomocowe),
- Powołanie „Lubańskiego Rynku Rolnego” - powiatowej giełdy (ryнку) produktów rolnych wraz z zakładem przetwórstwa,
- Zainicjowanie tworzenia rolniczych grup producenckich,
- Wspieranie przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę struktury obszarowej rolnictwa indywidualnego (w tym scalania i wymiany gruntów),
- Tworzenie warunków dla rozwoju pozarolniczej i rolniczej działalności

gospodarczej na obszarach wiejskich,

- Szeroka promocja dostępnych form preferencji dla obszarów wiejskich (w tym tworzonych przez programy pomocowe, m.in. SAPARD oraz tworzony fundusz gwarancyjny dla sektora małej przedsiębiorczości),
- Eliminacja braków i niedociągnięć infrastrukturalnego zagospodarowania (technicznego i społecznego) na terenach wiejskich,
- Reorientacja szkolnictwa zawodowego na wsi.

Doświadczenia krajów Unii Europejskiej wskazują, że w gospodarce rynkowej siła i skuteczność przełamania barier rozwoju na szczeblu lokalnym jest pochodną profesjonalizmu działania lokalnych instytucji wspierających i stymulujących przedsiębiorczość społeczności lokalnej i lokalnych podmiotów gospodarczych. Najskuteczniejszą zaś formą takich instytucji są działające już w wielu gminach fundacje rozwoju lub agencje rozwoju lokalnego. Istotną rolę w tym zakresie pełnić winna przewidywana do powołania Lubuska Agencja Rozwoju Powiatu. W jej ramach powstać winien Ośrodek Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich (OWROW).

Rolnictwo stanowi istotną funkcję terenów wiejskich powiatu lubuskiego oraz źródło utrzymania znacznej części ludności wiejskiej. Kondycja jednak rolnictwa nie jest zadowalająca. Stąd też dalszy rozwój rolnictwa w powiecie lubuskim uwzględniać winien istotne przestrzenne zróżnicowanie jakości i sposobów dotychczasowego zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a także naturalne predyspozycje terenu sprzyjające rozwojowi odpowiednich form produkcji roślinnej i zwierzęcej. Przy określaniu jednak efektywnych kierunków rozwoju rolnictwa znaczący wpływ wywierać będzie jednak kształt polityki rolnej państwa m.in. w zakresie mechanizmów ustalania cen na płody i produkty rolne oraz środki produkcji dla rolnictwa. Układ cen decyduje bowiem generalnie o poziomie opłacalności rolniczego gospodarowania. Warunki agroklimatyczne, ukształtowanie terenu oraz jakość gleb sugerują, iż rolnictwo w gminach powiatu lubuskiego ukierunkowane być powinno na produkcję roślin paszowych,

łąkarstwo oraz hodowlę bydła i trzody chlewnej o wysokich walorach „mięsności”. Dla potrzeb odpowiedniego zorganizowania skupu i przetwórstwa płodów rolnych z terenu gmin powiatu lubańskiego powołana winna być powiatowa giełda (wraz z zakładem przetwórstwa) pod proponowaną nazwą „Lubański Rynek Rolny”. Jako formę organizacyjno-prawną dla tejże instytucji proponuje się spółkę akcyjną (m.in. z udziałem kapitału powiatu, gmin, zainteresowanych podmiotów sektora rolnictwa). Lokalizację „Lubańskiego Rynku Rolnego” przewiduje się w Siekierczynie lub w Olszynie.

Problemem wymagającym uwzględnienia w strategicznym programie rozwoju obszarów wiejskich jest także nadmierne rozdrobnienie agrarne rolnictwa indywidualnego. Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego z czerwca 1996 roku przeciętna powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego w powiecie lubańskim wynosi 7,9 ha, a jedynie 7,4% ogólnej ich liczebności stanowią gospodarstwa o powierzchni ponad 10 ha. Konieczne byłoby zatem podjęcie prób łączenia mniejszych gospodarstw rolnych. Wspierać należy zatem powstawanie dużych gospodarstw rolnych (o pow. ponad 30 ha), a także gospodarstw modelowych, gdzie prowadzone byłoby m.in. pszczelarstwo, uprawa ziół, przetwórstwo wytwarzanych lokalnie produktów rolnych, a także produkcja ekologicznej (zdrowej) żywności. Tradycyjne formy „wielobranżowego” rodzinnego gospodarstwa rolnego, spółdzielni produkcyjnych i handlowych winny być stopniowo zastępowane charakterystycznymi dla gospodarki rynkowej formami przedsiębiorczości, jak np. wyspecjalizowane gospodarstwa typu farmerskiego, spółki produkcyjne i usługowe oraz różne inne formy tzw. „small businessu”. Powstanie tego typu gospodarstw i podmiotów winno przyczynić się do wzrostu poziomu życia społeczności wiejskich.

W związku z odchodzeniem wielu dotychczasowych rolników od pracy w rolnictwie na obszarach wiejskich powstać powinny nowe miejsca pracy w dziedzinach pozarolniczych. Do preferowanych dziedzin w powiecie lubańskim zaliczyć należy agroturystykę, sferę usług o lokalnym zasięgu obsługi, działalność produkcyjną wykorzystującą lokalne surowce mineralne, itd.

O skali zapotrzebowania na wypoczynek w gospodarstwie rolnym świadczy bogactwo przedsięwzięć podejmowanych przez rolników i innych mieszkańców wsi w wielu państwach Europy. W sytuacji znaczącego zmniejszania się roli rolnictwa jako dziedziny zapewniającej mieszkańcom wsi miejsca pracy i źródło dochodów, obserwowanego w ostatnich latach, podjęcie działalności agroturystycznej może stanowić ciekawą alternatywę dla rolników. Dodatkowym atutem są niewątpliwie atrakcyjne warunki naturalne terenów wiejskich powiatu, dzięki którym rozwój agroturystyki może stać się dominującym kierunkiem wielofunkcyjnego rozwoju wsi, który pozwoli m.in. wykorzystać istniejące zasoby mieszkaniowe i siłę roboczą. Realizację tego zadania operacyjnego wspierać powinny samorządowe władze powiatu i gmin.

Zmiana struktury funkcjonalnej wsi oraz ożywienie gospodarcze terenów wiejskich w powiecie lubańskim wymaga również pełniejszego korzystania z kredytów przeznaczonych dla gospodarki wiejskiej. Stąd też istotnym, kolejnym zadaniem operacyjnym winna być szeroka promocja istniejących form preferencji dla obszarów wiejskich (w tym tworzonych przez programy pomocowe, m.in. SAPARD), a przez to stworzenie warunków dla bardziej powszechnego korzystania z nich (w tym kredytów preferencyjnych) w celu rozwoju rolnictwa oraz innych rodzajów działalności gospodarczej na wsi. Realizacji zadania sprzyjać będzie zatem utworzenie funduszu gwarancyjnego dla sektora małej przedsiębiorczości oraz udzielanie konsultacji i doradztwa kredytowego w ramach funkcjonowania Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu.

Przekształcenia funkcjonalne terenów wiejskich powiatu lubańskiego winny prowadzić do ukształtowania zróżnicowanych modeli wsi, w których znaczny udział mieć będą lokalnie zorganizowane miejsca pracy związane m.in. z rozwojem „małego biznesu”, obsługą mieszkańców miast w zakresie szeroko rozumianej rekreacji (wsie letniskowe, agroturystyczne), itd. Rozwojowi tychże form aktywności gospodarczej w środowisku wiejskim służyć będą preferencje w udzielaniu kredytów z funduszu gwarancyjnego dla sektora małej przedsiębiorczości.

Rolnictwo zwłaszcza na terenach podgórskich powinno zatem pełnić w coraz większym stopniu rolę funkcji uzupełniającej, nie zaś wiodącej. Barrierami ograniczającymi taką transformację przedsiębiorczości na obszarach wiejskich powiatu są przede wszystkim: inercja istniejącego zagospodarowania obiektów rolniczych (po dawnym sektorze uspołecznionym), brak kapitału, relatywnie niski poziom wiedzy ekonomicznej ludności wiejskiej oraz brak tradycji i wzorców pozarolniczej przedsiębiorczości na wsi.

Dla istotnych zmian obecnego obrazu obszarów wiejskich oraz osiągnięcia znaczących postępów w restrukturyzacji wsi powiatu lubańskiego niezbędna jest eliminacja braków i niedociągnięć infrastrukturalnego zagospodarowania (technicznego i społecznego). Stanowiąc to winno integralne zadanie operacyjne w ramach strategii rozwoju obszarów wiejskich.

W sferze infrastruktury technicznej pożądanym jest w szczególności rozwój systemu sieciowego dostarczania wody i odprowadzania ścieków, a także ich oczyszczania. Niezbędny jest także rozwój zaopatrzenia energetycznego (zwłaszcza gazownictwa przewodowego w miejscowościach wiejskich o wysokiej koncentracji zabudowy). Postrzegane są ponadto jako konieczne zmiany w stanie wiejskiego drogownictwa.

Istotne zmiany nastąpić winny w systemie kształcenia zawodowego młodzieży. Niezbędne jest wprowadzenie kierunków i specjalności odpowiadających potrzebom zgłaszanym przez lokalny rynek pracy w pełni skorelowanych z kierunkami restrukturyzacji funkcjonalnej wsi. Niezbędne jest ponadto podjęcie szeroko ujętej akcji edukacyjnej podejmującej m.in. zagadnienie pozarolniczej przedsiębiorczości, ogólnej wiedzy ekonomicznej czy też możliwej reorientacji zawodowej (cyklicznie organizowane kursy, szkolenia, stała działalność doradcza). Akcja ta od strony programowej i organizacyjnej winna być przygotowana przez Lubańską Agencję Rozwoju Powiatu we współpracy z wydziałami merytorycznymi Starostwa Powiatowego.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Opracowanie i wdrożenie strategii rozwoju obszarów wiejskich jest zadaniem odnoszącym się do większości z wyznaczonych dla powiatu lubańskiego celów strategicznych. W szczególności jednak zadanie to odnosi się do wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich oraz do wzrostu aktywności gospodarczej. Niewątpliwie strategia rozwoju obszarów wiejskich (odpowiednia aplikacja kierunków w niej określonych) przyczyni się także do poprawy poziomu warunków życia społeczności wiejskich w gminach powiatu.

3. ZARZĄDZANIE I SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Przedstawiony zakres projektu polegającego na opracowaniu i wdrożeniu strategii rozwoju obszarów wiejskich wymaga współpracy wielu komórek organizacyjnych Starostwa Powiatowego w Lubaniu, a mianowicie: Wydziału Rolnictwa i Ochrony Środowiska, Wydziału Infrastruktury Społecznej, Wydziału Komunikacji i Drogownictwa oraz Wydziału Budżetu, Finansów i Gospodarki Mieniem. W realizacji projektu udział wezmą także powiatowe jednostki organizacyjne (w tym Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Zarząd Dróg Powiatowych, Powiatowy Urząd Pracy) oraz zarządy poszczególnych gmin. Funkcję jednostki koordynującej działania w tym zakresie pełnić będzie Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego. Do obowiązków pracowników tegoż Wydziału w ramach realizacji projektu należy zaliczyć:

1. sporządzanie harmonogramów prac realizujących zadania operacyjne projektu oraz ich przedkładanie do zatwierdzenia przez Zarząd Powiatu,
2. realizację poszczególnych zadań operacyjnych,
3. sporządzanie okresowych raportów z przebiegu realizacji projektu,
4. szeroką popularyzację idei projektu oraz efektów jego wdrażania.

Starosta Lubański podejmować będzie decyzje operacyjne oraz sprawować kontrolę nad realizacją poszczególnych zadań operacyjnych. O priorytecie

podejmowanych działań decydować będą zaś wyniki uzgodnień z Radą Powiatu, jego Zarządem oraz przedstawicielami lokalnych środowisk gospodarczych.

Realizacja projektu może być wspierana także przez wiele innych osób i instytucji krajowych i zagranicznych.

Zadania operacyjne przewidywane do realizacji w ramach wdrażania strategii rozwoju obszarów wiejskich powiatu lubańskiego wymagają stworzenia przez samorządowe władze powiatu i gmin spójnego wewnętrznie instrumentarium oraz jego konsekwentnego praktycznego stosowania.

Ogół instrumentów polityki powiatowej i lokalnej, możliwych do implementacji w warunkach obszarów wiejskich powiatu, podzielić można na cztery grupy:

- środki przymusowe,
- środki stymulujące,
- środki materialnego kształtowania przestrzeni,
- środki informacyjne.

Środki przymusowe ustalane są przede wszystkim w aktach prawnych (m.in. w miejscowych planach przestrzennego zagospodarowania) i obejmują w szczególności różnego rodzaju nakazy i pozwolenia. Ograniczają one zwykle swobodę wyboru decyzji podmiotów gospodarczych.

Środki stymulujące mają natomiast na celu skłonienie podmiotów gospodarczych do takiego postępowania, które jest zgodne z interesem społeczności i gospodarki lokalnej. Do najważniejszych z tej grupy instrumentów polityki lokalnej zaliczyć należy:

- zróżnicowanie obciążeń podatkowych np. podatku od nieruchomości, podatku rolnego,
- subwencjonowanie bądź dotowanie działalności gospodarczej skierowane na określone lokalizacje, np. poprzez obniżenie klasy bonitacyjnej gruntów.

Do tej grupy środków polityki powiatowej i lokalnej zaliczane jest ponadto szerokie instrumentarium finansowe, obejmujące w szczególności kredyty, pożyczki, fundusz gwarancyjny oraz możliwość korzystania ze środków krajowych i zagranicznych programów pomocowych (w tym Programu SAPARD).

Środki materialnego kształtowania przestrzeni uchodzą natomiast za jedne z najskuteczniejszych spośród narzędzi polityki powiatowej i lokalnej. Ich skuteczność wynika z faktu, iż podmioty gospodarcze chętnie odnoszą się do tzw. korzyści zewnętrznych lokalizacji. Korzyści te są zaś w znacznej mierze skutkiem odpowiedniej materialnej organizacji przestrzeni, ułatwiającej budowę oraz funkcjonowanie urządzeń produkcyjnych i usługowych. Spośród udogodnień możliwych do implementacji w warunkach obszarów wiejskich powiatu lubańskiego wymienić należy przede wszystkim:

- inwestycje w zakresie infrastruktury technicznej zwiększające dostępność terenów (zwłaszcza budowa i modernizacja sieci drogowej) oraz służące lokalnym społecznościom i podmiotom gospodarczym (zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie ścieków, dostarczanie energii cieplnej, itp.),
- rozbudowę infrastruktury społecznej i mieszkalnictwa w celu zachęcania do osiedlania się ludności, przez stworzenie atrakcyjnych warunków życia, w tym mieszkaniowych i szeroko rozumianej obsługi,
- tworzenie stref wysokiej aktywności ekonomicznej, tj. świadomie organizowanych koncentracji podmiotów produkcyjnych, handlowych i usługowych; w myśl teorii biegunów wzrostu sądzi się, że koncentracja działalności gospodarczej na wybranym obszarze wpłynie także na przekształcenia gospodarcze w otoczeniu i wywoła znaczący wzrost przedsiębiorczości (vide powołanie „Lubańskiego Rynku Rolnego”).

Warto jednak dodać, że środki materialnego kształtowania przestrzeni - aczkolwiek skuteczne - wymagają wysokich nakładów inwestycyjnych.

Ważnym narzędziem powiatowej i lokalnej polityki są także środki

informacyjne skierowane przede wszystkim na podniesienie świadomości ekonomicznej społeczności wiejskich (edukacyjna funkcja Ośrodka Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich proponowanego w ramach Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu), szeroką promocję możliwości korzystania z odpowiedniego instrumentarium finansowego, a także szeroko rozumianą promocję obszarów wiejskich powiatu lubańskiego. Środki te mają na celu zorientowanie zainteresowanych w możliwościach i ograniczeniach rozwoju w określonej przestrzeni wiejskiej powiatu lubańskiego.

Wskazane narzędzia powiatowej i lokalnej polityki tworzą zatem kompleksowo ujęte instrumentarium, które samorządowe władze powiatowe i gminne wykorzystają w celu odpowiedniego rozwoju obszarów wiejskich.

4. HARMONOGRAM REALIZACJI PROJEKTU

Opracowanie i wdrażanie strategii rozwoju obszarów wiejskich przebiegać będzie według harmonogramu i zakresu przewidzianego przede wszystkim na lata 1999-2002, z możliwością rozszerzenia zakresu czasowego projektu do roku 2010 i na lata następne.

Harmonogram realizacji poszczególnych zadań operacyjnych projektowanych w ramach wdrażania strategii rozwoju obszarów wiejskich w powiecie lubańskim w latach 1999-2002 jest następujący:

- II półrocze 1999 roku - zainicjowanie tworzenia rolniczych grup producenckich (niezwłocznie po wejściu w życie projektowanych regulacji prawnych) i powołania Forum Liderów Wiejskich,
- II półrocze roku 2000 - utworzenie w ramach Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu – Ośrodka Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- I półrocze roku 2001 - powołanie „Lubańskiego Rynku Rolnego” – powiatowej giełdy (ryнку) płodów rolnych wraz z zakładem przetwórstwa,
- Lata 1999-2002 – wspieranie przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę

struktury obszarowej rolnictwa indywidualnego (w tym scalania i wymiany gruntów),

- Lata 1999-2002 - tworzenie warunków dla rozwoju pozarolniczej i rolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- Lata 1999-2002 - szeroka promocja dostępnych form preferencji dla obszarów wiejskich (w tym tworzonych przez programy pomocowe, m.in. SAPARD oraz tworzony fundusz gwarancyjny dla sektora małej przedsiębiorczości),
- Lata 1999-2002 - eliminacja braków i niedociągnięć infrastrukturalnego zagospodarowania (technicznego i społecznego) na terenach wiejskich,
- Lata 1999-2002 – reorientacja szkolnictwa zawodowego na wsi.

Warto podkreślić, iż niektóre z zadań operacyjnych ujętych w ramach strategii rozwoju obszarów wiejskich powiatu lubańskiego wymagają stałej realizacji. Każde z tychże zadań zawierać będzie jednak zestaw konkretnie umiejscowionych przedsięwzięć o charakterze organizacyjnym, inwestycyjnym, itd. Stąd też zadania te będą miały „własne” szczegółowe harmonogramy realizacji.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Zarząd Powiatu Lubańskiego,
- Powiatowe jednostki organizacyjne,
- Gminy wchodzące w skład powiatu,
- WODR,
- Forum Liderów Wiejskich,
- Agencja Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa,
- Agencja Rozwoju Komunalnego – ARKA,
- Instytucja zarządzająca Programem SAPARD,

- Lubańska Agencja Rozwoju Powiatu,
- Inwestorzy sektora prywatnego i publicznego,
- Indywidualne gospodarstwa rolne,
- Społeczności wiejskie.

6. MONITORING I SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

Efekty realizacji zadań operacyjnych przewidywanych w tym projekcie nie zawsze mogą się w pełni ujawnić w tak krótkim okresie jak okres trzyletni (lata 1999-2002). Dlatego też do pomiaru skuteczności i efektywności projektu przyjąć należy zespół mierników, których poziom i korzystne tendencje uznawane będą za bezpośrednie czy też pośrednie skutki wdrażania strategii rozwoju obszarów wiejskich. Pomiarowi efektywności w tym zakresie służyć mogą wskaźniki ukazujące realizację większości celów operacyjnych (por. pkt. 3.3. „Monitoring wdrażania strategii”).

Ogólnie biorąc, efekty realizacji projektu sprowadzają się do:

- rozwoju funkcji pozarolniczych na wsi,
- stworzenia nowych miejsc pracy w dziedzinach pozarolniczych,
- ograniczenia rozmiarów bezrobocia,
- rozwoju agroturystyki,
- poprawy struktury agrarnej rolnictwa indywidualnego,
- poprawy warunków życia społeczności wiejskich,
- rozwoju przedsiębiorczości na wsi,
- wzrostu poziomu edukacji ekonomicznej ludności wiejskiej.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- środki Programu SAPARD,
- środki Amerykańsko-Polskiej Fundacji na Rzecz Rozwoju Rolnictwa Polskiego (FDPA),
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- Fundacja – Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (Counterpart Fund),
- Budżety powiatu i gmin,
- Środki zainteresowanych podmiotów sektora prywatnego i publicznego.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 3 pt. ***“OPRACOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMU PRZYCIĄGANIA
INWESTORÓW”***

1. OPIS ZADANIA

Szanse i możliwości rozwoju powiatu lubańskiego są ściśle związane z opracowaniem i wdrożeniem kompleksowo ujętego programu promocji gospodarczej („przyciągania” inwestorów). Promocja jest bowiem w praktyce gospodarki rynkowej zespołem działań wzmagających lokalny rozwój ekonomiczny. Efektywność tychże działań uwarunkowana jest wieloma czynnikami natury organizacyjnej, finansowej itd., wymaga ponadto szczegółowej identyfikacji aktualnych walorów każdego z elementów przestrzeni oraz określenia ich znaczenia w szeroko zakrojonym otoczeniu. Skuteczność gospodarczej promocji powiatu wymaga poznania dotychczasowego jego „image” oraz doboru silnie zintegrowanych, co do form i zakresu, sekwencji działań. Niezbędna jest nadto szeroka współpraca wszystkich gmin powiatu.

W grupie instrumentów promocji gospodarczych walorów powiatu znaleźć się winny przede wszystkim instrumenty ekonomiczno-finansowe (w tym m.in. ulgi podatkowe, ceny nieruchomości komunalnych, itd.). Władze powiatu winny pełnić inspirująco-koordynującą rolę w kreowaniu wewnątrzpowiatowego instrumentarium efektywnego oddziaływania na potencjalnych inwestorów. Wspólna polityka inwestycyjna ujmować winna także elementy materialnego kształtowania przestrzeni i jej odpowiedniego dostosowania dla realizacji funkcji produkcyjnych i usługowych.

Warto wskazać ponadto na konieczność prowadzenia odpowiedniej i efektywnej działalności informacyjnej (m.in. przez projektowaną Lubańską Agencję Rozwoju Powiatu). Nieodzowne jest przy tym przygotowanie i odpowiednia dystrybucja właściwej oferty inwestycyjnej powiatu dla potencjalnych inwestorów. Stanowi to środek działań marketingowych niezbędny w każdej jednostce terytorialnej, w tym także w gminach powiatu lubańskiego.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Zadanie to odnosi się bezpośrednio do celu strategicznego określonego jako zapewnienie (w danych warunkach lokalnych oraz zewnętrznych) maksymalnej aktywności gospodarczej w powiecie; pośrednio zaś wywiera wpływ na wzrost możliwości konsumpcyjnych społeczności lokalnych.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Kompleksowy program „przyciągania” inwestorów na teren powiatu lubańskiego uwzględniać winien zróżnicowany zestaw instrumentów i środków marketingowych. W zestawie tym szczególne znaczenie winny odgrywać instrumenty natury ekonomicznej i informacyjnej. Niezbędne jest przeprowadzenie głębokiego rozpoznania zdolności konkurencyjnej otoczenia, za które uznać należy tereny sąsiednich powiatów. Następnie konieczne jest opracowanie powiatowej oferty inwestycyjnej, która powinna zawierać m.in. ogólny opis struktury społecznej i gospodarczej powiatu, elementy jego atrakcyjności inwestycyjnej, preferencje inwestycyjne, opisy możliwych do zagospodarowania nieruchomości gruntowych i budynkowych (opis standardowy uzupełniony ujęciami fotograficznymi i graficznymi), formy nabycia nieruchomości, informacje o ważniejszych instytucjach otoczenia biznesu funkcjonujących na terenie powiatu, itp. Dystrybucja przygotowanej oferty (wydana w atrakcyjnej szacie graficznej) dla potencjalnych inwestorów gospodarczych powinna wykorzystywać wszelkie możliwe kanały informacyjne, a m.in. proponowaną imprezę pn. „Inwestujcie w powiecie lubańskim”. Program tej imprezy gospodarczej powinien obejmować także ukazanie dorobku kulturalnego powiatu. Gospodarcze możliwości powiatu lubańskiego powinny być także zaprezentowane w „Polish Investment Market”, innych specjalistycznych wydawnictwach oraz w powiatowej stronie WWW w sieci INTERNET.

Konieczne jest ponadto prowadzenie badań (cyklicznych w dłuższym okresie) atrakcyjności i konkurencyjności inwestycyjnej powiatu oraz jego otoczenia.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Projekt ten powinien być zrealizowany w najbliższym okresie. Optymalnym rozwiązaniem byłoby wykonanie jego zasadniczych części (rozpoznanie zdolności konkurencyjnej powiatu i jego otoczenia, opracowanie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej) w ciągu 2000 roku.

W kolejnych latach prowadzone będą badania efektywności implementowanych instrumentów i środków promocji gospodarczej, które ukierunkowane zostaną na systematyczną ich ocenę, aktualizację i modyfikację. Konieczne jest ponadto prowadzenie badań atrakcyjności i konkurencyjności inwestycyjnej powiatu oraz jego otoczenia.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

- Powiat Lubański,
- miasta i gminy wchodzące w skład powiatu lubańskiego,
- Lubańska Agencja Rozwoju Powiatu,

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- wzrost inwestycji bezpośrednich w gminach powiatu,
- wzrost liczby miejsc pracy (ograniczenie bezrobocia),
- wzrost powiązań produkcyjnych, usługowych i handlowych,
- poprawa wizerunku powiatu w otoczeniu.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

Projekt w zasadniczej części powinien być sfinansowany ze środków pozabudżetowych powiatu i gmin. Podstawowymi źródłami finansowania tegoż zadania winny być bowiem firmy wydawnicze, reklamowane podmioty gospodarcze i instytucje.

**METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 4 pt. *“OPRACOWANIE I WDRAŻANIE PROGRAMU DOSTOSOWANIA
KSZTAŁCENIA DO POTRZEB RYNKU ”***

1. OPIS ZADANIA

Szczególnie istotnym elementem oświaty w powiecie lubańskim jest ponadpodstawowe szkolnictwo zawodowe. Obserwuje się jednak, że kierunkowo nie jest ono dostosowane do potrzeb zgłaszanych przez podmioty funkcjonujące na lokalnym rynku pracy. W interesie społecznym i gospodarczym leży natomiast dostosowanie kierunków kształcenia zawodowego w placówkach szkolnictwa ponadpodstawowego do potrzeb lokalnych. Rozważenia przez władze powiatu lubańskiego wymaga zatem utworzenie placówki szkolnictwa wyższego (w formie filii bądź punktu konsultacyjnego) oraz rozszerzenie dotychczasowej oferty szkolnej edukacji zawodowej o kierunki turystyczno-hotelarskie i usługowe. Placówka szkolnictwa wyższego mogłaby być lokalowo związana z wielopomieszczeniowym obiektem na osiedlu Piastów w Lubaniu (obecnie realizowanym). Możliwość zaś reorientacji kształcenia zawodowego postrzegane są m.in. w wiejskich zespołach szkół zawodowych (w Biedrzychowicach i we Włosieniu). Rozwiązania tego typu wzmacniają więzi młodzieży z powiatem i gminami oraz są najbardziej opłacalną formą inwestowania w kapitał ludzki. Zadanie to staje się także istotne z uwagi na niedobór wysokokwalifikowanych kadr. Wymogi jednak marketingowego podejścia do rozwoju gospodarczego powiatu tworzą konieczność wzrostu zatrudnienia przygotowanych specjalistycznie kadr.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Zadanie to odnosi się bezpośrednio do zapewnienia możliwie wysokiego poziomu warunków bytu lokalnych społeczności (w zakresie usług edukacyjnych), pośrednio jednak jest to zadanie ukierunkowane na optymalną aktywność gospodarczą powiatu oraz jego gmin.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- prowadzenie głębokich analiz i studiów zapotrzebowania lokalnej gospodarki na wysokokwalifikowane kadry,
- określenie i uzgodnienie treści programowych nowych i zreorganizowanych placówek szkolnictwa zawodowego,
- zapewnienie warunków dla odpowiednio przygotowanej kadry nauczycielskiej,
- przygotowanie odpowiednich warunków lokalowych i wyposażenia dla potrzeb funkcjonowania nowych szkół i kierunków kształcenia,

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja tego zadania projektowana jest w trzech etapach, a mianowicie:

- przełom lat 1999/2000 - podjęcie prospektywnych analiz zapotrzebowania lokalnego rynku pracy na wysokokwalifikowane kadry,
- rok 2002 - zakończenie inwestycji oświatowej na osiedlu Piastów w Lubaniu,
- lata 2000-2002 - przedsięwzięcia organizacyjne, programowe, remontowo-modernizacyjne, ewentualne rozpoczęcie funkcjonowania placówki szkolnictwa wyższego w Lubaniu od października 2002 (2003) roku.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- samorządowe władze powiatu i gmin,
- Kurator Oświaty,
- Władze szkoły wyższej,
- Powiatowy Urząd Pracy w Lubaniu,
- Sponsorzy (podmioty gospodarcze, instytucje, itd.),

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- stworzenie atrakcyjnego układu kształcenia na wyższym poziomie w kierunkach zgodnych z potrzebami gospodarki powiatu,

- wzmocnienie układu organizacyjnego szkolnictwa ponadpodstawowego,
- wzrost rangi i atrakcyjności powiatu w regionie dolnośląskim,
- zahamowanie odpływu młodzieży,
- zróżnicowanie funkcjonalne powiatu (rozszerzenie zakresu funkcji wyspecjalizowanych),

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

Zadanie to może być finansowane z następujących źródeł:

- środki budżetu powiatu i gmin,
- środki Programu SAPARD,
- lokalni przedsiębiorcy,
- środki Ministerstwa Edukacji Narodowej.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 5 pt. „*UTWORZENIE FUNDUSZU GWARANCYJNEGO DLA
SEKTORA MAŁEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI*”

1. OPIS ZADANIA

Fundusz gwarancyjny (poręczycielski i kredytowy) to instytucja wspierająca rozwój różnorodnych form lokalnej przedsiębiorczości, zgodnych z polityką gospodarczą powiatu i poszczególnych gmin, poprzez zwiększanie dostępności do oferty kredytowej instytucji finansowych.

Fundusz taki powołany byłby przez grupę inicjatywną składającą się z władz powiatu i wchodzących w jego skład gmin, zarządu Lubańskiej Agencji Rozwoju Powiatu, banku kredytującego, podmiotów gospodarczych, a także - bardzo często w polskiej praktyce gospodarczej - instytucji zarządzających tzw. Programami pomocowymi (PHARE, SAPARD) oraz Towarzystwo Gospodarcze Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Kwestią wymagającą szczegółowego rozważenia jest wybór banku kredytującego. Wybór banku należy oprzeć na ocenie produktów depozytowych, kredytowych oraz tzw. usług towarzyszących (np. doradztwo). Ocena produktów depozytowych sprowadza się do przeprowadzenia analizy porównawczej spodziewanych dochodów odsetkowych jakie Fundusz może uzyskać od ulokowanych środków pieniężnych w poszczególnych bankach. Warto zaznaczyć, że współudział w utworzeniu, a następnie w funkcjonowaniu takiego funduszu gwarancyjnego może być jednym z istotnych kryteriów wyboru banku zapewniającego bieżącą obsługę Starostwa Powiatowego oraz innych powiatowych jednostek organizacyjnych.

Fundusz, dynamizując rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, powinien objąć zakresem swojej działalności: udzielanie poręczeń kredytowych, subsydiowanie kosztu pozyskania kredytu, udzielanie preferencyjnych kredytów inwestycyjnych z możliwością ich konwersji na prawa własności w kapitale

podmiotów gospodarczych. Lokalne cele działalności Funduszu należy sprowadzić przede wszystkim do wspierania przedsięwzięć gospodarczych skutkujących rozwojem funkcji turystycznej i uzdrowiskowej, rozwojem sektora usług i przetwórstwa produktów rolnych na wsi, a także tworzących nowe pozarolnicze miejsca pracy na obszarach wiejskich.

W układzie organizacyjnym Funduszu wyodrębnia się m.in. Zespół Analityczny oraz Komisję Kwalifikacyjną.

Zespół Analityczny odpowiada za: rzetelne informowanie klienta o regulaminowych wymogach Funduszu, przyjmowanie kompletnych wniosków o udzielenie wsparcia finansowego, weryfikowanie projektów (wniosków) pod kątem ich ekonomicznej efektywności oraz zgodności z wyznaczonymi priorytetami rozwoju lokalnego, ocenę płynności prawnych zabezpieczeń transakcji oferowanych przez klienta, monitorowanie przedsięwzięć gospodarczych wspieranych przez Fundusz.

Komisja Kwalifikacyjna Funduszu natomiast zatwierdza lub odrzuca wnioski o udzielenie wsparcia finansowego. Skład Komisji powinien z jednej strony odzwierciedlać strukturę własnościową Fundacji, z drugiej natomiast redukować ryzyko związane z finansowym uczestnictwem Funduszu w realizacji zróżnicowanych przedsięwzięć gospodarczych (poprzez aktywny udział w jej pracach przedstawicieli fundatorów i współpracującego banku).

W warunkach powiatu lubańskiego kapitał założycielski wahać się powinien w granicach od 10 do 15 mln złotych, przy wkładzie kapitałowym powiatu i gmin na poziomie ok. 55%, tj. gwarantującym kontrolę władz samorządowych nad Funduszem.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Zadanie ukierunkowane jest bezpośrednio na realizację celu strategicznego określonego jako wzrost aktywności gospodarczej, pośrednio natomiast wspomagać będzie także wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich oraz rozwój

funkcji turystycznej i uzdrowiskowej. Ogólnie biorąc, realizacja tegoż zadania strategicznego przyczyni się nadto do wzrostu poziomu warunków życia lokalnych społeczności.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- Wyrażenie woli władz samorządowych (powiatu i gmin) co do utworzenia Funduszu,
- Określenie aspektów organizacyjnych Funduszu (m.in. zakresu preferencji kredytowych zgodnych z lokalną polityką gospodarczą, zasad funkcjonowania Komisji Kwalifikacyjnej),
- Wybór banku współpracującego z Funduszem,
- Negocjacyjne uzgodnienia z Bankiem (przedmiotem pertraktacji powinny być zagadnienia związane z depozytem poręczycielskim i jego multiplikatorem, oprocentowaniem kredytów udzielanych klientom Funduszu, warunkami i formami prawnych zabezpieczeń kredytów oraz ogólnymi zasadami współpracy Funduszu i banku),
- Udzielanie kredytów, kontrola ich wykorzystania, itp.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Zadanie postrzegane jest powszechnie jako szczególnie pilne. Stąd też do jego realizacji należy niezwłocznie przystąpić (III kwartał 1999 – I kwartał 2000).

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Zarząd Powiatu Lubańskiego,
- Zarządy gmin wchodzących w skład powiatu,
- Lubańska Agencja Rozwoju Powiatu,

- Bank współpracujący,
- Podmioty gospodarcze sektora prywatnego,

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- szerszy dostęp do zewnętrznych źródeł zasilania finansowego podmiotów gospodarczych,
- zmniejszenie rozmiarów bezrobocia (poprzez organizację nowych miejsc pracy),
- redukcja ryzyka transakcji kredytowych banku współpracującego z Funduszem,
- powstanie nowych podmiotów gospodarczych,
- wzrost dochodów budżetów powiatu i gmin z tytułu podatków,
- wzrost siły nabywczej lokalnych społeczności (wraz z jego mnożnikowymi konsekwencjami),
- stworzenie władzom samorządowym (powiatu i gmin) szerszych możliwości stymulowania lokalnego rozwoju gospodarczego,
- pozytywne przeobrażenia wizerunku powiatu w kierunku obszaru atrakcyjnego dla potencjalnych inwestorów.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżety powiatu oraz gmin,
- Bank współpracujący,
- Podmioty gospodarcze,
- Instytucje pomocowe (m.in. Program SAPARD),

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 6 pt. „*POWOŁANIE POWIATOWEGO CENTRUM INFORMACJI
I PROMOCJI KULTURY I REKREACJI*”

1. OPIS ZADANIA

Współczesne przeobrażenia społeczne zmierzające w kierunku wykształcenia się społeczeństwa informacyjnego łączą się nierozzerwalnie z potrzebami funkcjonowania odpowiednio zorganizowanych systemów promocji i informacji. Potrzeby te wzmaga także wielopłaszczyznowe konkurencyjne oddziaływanie otoczenia. Brak systemu informacji kulturalnej i rekreacyjnej opartego o centrum informacji i sieć odpowiednio zlokalizowanych punktów informacyjnych jest czynnikiem ograniczającym rozwój funkcji turystycznej (pobytovej i tranzytovej) i uzdrowiskowej.

Atrakcyjność turystyczna, uzdrowiskowa i szeroko ujęta rekreacyjna powiatu lubańskiego oraz konieczność jej kompleksowej i zintegrowanej promocji wymaga zatem instytucjonalnego wsparcia. Stąd też niezbędne staje się powołanie Powiatowego Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji. Centrum będzie realizowało zadania programowe i aplikacyjne w zakresie szerokiej promocji z wykorzystaniem m.in. dostępnych instrumentów reklamy powiatu, a także instrumentów public relations i publicity (w tym organizowanie konferencji, sympozjów i tzw. „study tour” – imprez dla przedstawicieli mediów, zainteresowanych podmiotów gospodarki turystycznej, potencjalnych inwestorów, turystów, kuracjuszy i mieszkańców).

Centrum to winno stać się elementem funkcjonującego już systemu informatycznego, a mianowicie: Jeleniogórskiej Sieci Informacji Turystycznej.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Zadanie ukierunkowane jest bezpośrednio na realizację dwóch celów strategicznych, a mianowicie: rozwój funkcji turystycznej i uzdrowiskowej oraz dobry wizerunek powiatu. Pośrednio natomiast utworzenie tejże instytucji służyć będzie wzrostowi poziomu warunków życia mieszkańców.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Centrum zlokalizowane winno być w centralnym rejonie Lubania. Konieczny staje się zatem wybór odpowiedniej (szczegółowej) jego lokalizacji i wyposażenie placówki (w tym w szczególności w sprzęt komputerowy i dostępne środki łączności). Niezbędne stanie się zatrudnienie w Centrum co najmniej 2 osób (a nadto można okresowo zatrudniać bezrobotnych do prac interwencyjnych, związanych głównie z prowadzeniem kompleksowego i jednolitego oznakowania miejsc związanych z ruchem turystycznym, kulturą i rekreacją w gminach powiatu.

Do podstawowych zadań Centrum należeć będzie:

- stała współpraca z podmiotami oraz instytucjami kulturalnymi, turystycznymi i paraturystycznymi (w tym z funkcjonującymi punktami informacji turystycznej) zlokalizowanymi w gminach powiatu,
- prowadzenie bazy informacyjnej o szeroko rozumianym produkcie (w tym imprezach kulturalnych, bazie noclegowej, rekreacji) powiatu lubańskiego,
- współpraca z Polską Agencją Promocji Turystyki m.in. w zakresie obsługi komputerowego programu informacji turystycznej INFOTOUR,
- koordynowanie obsługi ruchu turystycznego,
- prowadzenie monitoringu sfery działalności kulturalnej oraz przestrzeni turystycznej powiatu.

Realizacja projektu wymagać będzie opracowywania, aktualizowania i

dysponowania przez Centrum odpowiedniego pakietu materiałów informacyjnych o powiecie i jego gminach. Materiały te opracowane przykładowo w formie broszur, folderów i mapek, powinny zawierać informacje o zakwaterowaniu, usługach gastronomicznych, kulturze i rozrywce, lokalizacji atrakcji turystycznych, sieci ścieżek rowerowych, odbywających się i planowanych imprezach, festynach, a także o podstawowych usługach istotnych dla turystów i kuracjuszy tj. placówkach pocztowych i telekomunikacyjnych, służby zdrowia, motoryzacyjnych, handlowych, bankowych, kantorach wymiany walut, itd.

Centrum wspomagać będzie budowanie tożsamości turystycznej powiatu i jego gmin. Wskazane jest przy tym opracowanie hasła popularyzującego powiat i odpowiadającego mu znaku graficznego (np. związanego z Zamkiem Czocho, krajobrazem Gór Izerskich, itp.). Logo powinno znajdować się na wszystkich materiałach promocyjnych, pamiątkach z terenu powiatu, tablicach informacyjnych, itp.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

- Organizacja Centrum przewidywana jest w okresie IV kwartału 1999 roku,
- Rozpoczęcie działalności merytorycznej planowane jest w I półroczu 2000 roku.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Powiat Lubański,
- Miasta i gminy wchodzące w skład powiatu,
- Instytucje kultury,
- Podmioty prowadzące działalność turystyczną i uzdrowiskową,

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej w powiecie,
- Wzrost rozmiarów dochodów z działalności turystycznej,
- Wzrost liczby turystów i kuracjuszy,
- Wzrost zainteresowania efektami działalności kulturalnej,
- Wzrost zdolności konkurencyjnej powiatu lubańskiego,
- Poprawa i ustabilizowanie korzystnego wizerunku powiatu.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- budżety powiatu i gmin,
- środki zainteresowanych podmiotów i instytucji (m.in. gestorów obiektów turystycznych i paraturystycznych),
- dotacja Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki,

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 7 pt. „**ROZWÓJ SIECI LOKALNYCH POŁĄCZEŃ KOLEJOWYCH
(W TYM ODTWORZENIE LINII RELACJI: ŚWIERADÓW ZDRÓJ -
GRYFÓW ŚLĄSKI ORAZ LUBAŃ - LEŚNA)**”

1. OPIS ZADANIA

Układ połączeń kolejowych w powiecie lubańskim i w powiatach sąsiednich z roku na rok ulega uszczupleniu. DDOKP we Wrocławiu sugeruje, iż jest to wynikiem malejącej systematycznie ekonomicznej opłacalności eksploatacji lokalnych linii kolejowych. Z tychże powodów w ostatnich latach zlikwidowano regularne połączenia m.in. na liniach: Gryfów Śląski – Świeradów Zdrój oraz Lubań – Leśna. Postępuje dekapitalizacja kolejowych urządzeń infrastrukturalnych. Z drugiej jednak strony obserwowane jest znaczne zapotrzebowanie na kolejowe przewozy pasażerskie. Istnieją techniczne możliwości uruchomienia przygranicznej sieci połączeń kolejowych i jej włączenie w system połączeń międzynarodowych. Niezbędne jest jednak podjęcie kilku przedsięwzięć.

Projektowany przebieg trasy kolejowej (pętli): Lubań – Zawidów – Zgorzelec – Węgliniec – Nowogrodzic – Lwówek Śląski – Gryfów Śląski – Lubań. Ponadto istotne znaczenie dla funkcjonowania tegoż przygranicznego regionu posiadać będą przewidywane do uaktywnienia odgałęzienia z Lubania do Leśnej oraz z Gryfowa Śląskiego do Świeradowa Zdroju. Funkcjonujące wahadłowo na tejże trasie autobusy szynowe (w pierwszym okresie możliwa jest reorganizacja ruchu i uruchomienie na tej trasie kursowych połączeń kolejowych PKP) zapewnić mogą należyty poziom obsługi pasażerów. Z doświadczeń wynika, że tego rodzaju połączenia komunikacyjne służą nie tylko stałym codziennym dojazdom mieszkańców, ale także przejazdom turystycznym.

Znaczenie tejże sieci wzrosłoby w istotnej mierze dzięki uruchomieniu

pasażerskiego kolejowego przejścia granicznego Zawidów – Frydlant. Jak dotychczas przejście to obsługuje wyłącznie ruch towarowy. Realizacja zadania, poza ułatwieniem komunikacyjnym dla mieszkańców przygranicznych powiatów, rozszerzyć zatem może wyraźnie możliwości połączenia kolejowego z Czechami.

Projektowane przedsięwzięcie wymaga jednak podjęcia wielu działań przygotowawczych (w tym m.in. przeprowadzenia rachunków analityczno-symulacyjnych) ukierunkowanych na określenie jego rentowności, zarówno dla zainteresowanych powiatów i gmin (w tym także strony czeskiej), jak i jednostek współpracujących (głównie PKP). Realizacja tegoż zadania strategicznego przysporzy powiatowi lubańskiemu (również i powiatom sąsiednim) wielu korzyści społecznych i gospodarczych związanych przede wszystkim z aktywizacją obszaru transgranicznego. Warto jednak zaznaczyć, iż efekty tegoż przedsięwzięcia mogą ujawnić się dopiero po kilku latach po uruchomieniu projektowanej sieci połączeń.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Rozwój sieci lokalnych połączeń kolejowych (z możliwością jej włączenia w układ transgraniczny) jest zadaniem ukierunkowanym bezpośrednio na realizację celów strategicznych określonych jako poprawa warunków życia mieszkańców oraz wzrost aktywności gospodarczej. Pośrednio zadanie to sprzyjać będzie rozwojowi funkcji turystycznej i uzdrowiskowej.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- ocena istniejącego stanu publicznej komunikacji kolejowej (w tym według opinii władz powiatowych i gminnych oraz lokalnych społeczności),
- ocena możliwości zmiany statusów (przejęcia na własność bądź w użytkowanie) niektórych linii kolejowych przez zainteresowane gminy powiatu lubańskiego (oraz powiatów sąsiednich),

- uzgodnienia międzypowiatowe odnośnie aspektów organizacyjnych i finansowych przedsięwzięcia oraz jego koncepcji funkcjonalnej (w tym trasy przebiegu i częstotliwości kursowania szynobusów),
- przedłożenie odpowiednich wniosków do DDOKP Wrocław i Dyrekcji Generalnej PKP (dotyczących m.in. zasad przejęcia infrastruktury i komplementarności ruchu kolejowego na określonej pętli względem innych przewozów pasażerskich, konieczności wznowienia ruchu pasażerskiego na liniach kolejowych relacji: Gryfów Śląski – Świeradów Zdrój oraz Lubań - Leśna, a także niezbędności uruchomienia kolejowego przejścia granicznego Zawidów-Frydland),
- podjęcie prac modernizacyjnych i remontowych oraz przedsięwzięć inwestycyjnych (m.in. elektryfikacja niektórych odcinków) na istniejących liniach kolejowych,
- wybór rodzaju i zakup szynobusów,
- uruchomienie regularnych połączeń kolejowych integrujących powiaty przygraniczne (bolesławiecki, lubański, lwówecki, zgorzelecki) i ewentualnie łączących tenże obszar z przygraniczem czeskim.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja zadania wymaga wieloetapowego podejścia:

- etap analiz, konsultacji i uzgodnień (międzypowiatowych i z DDOKP we Wrocławiu) – IV kwartał 1999 roku – I kwartał 2000 roku,
- etap przedsięwzięć remontowych i modernizacyjnych – do końca roku 2003,
- etap uruchomienia i eksploatacji „przygranicznej pętli kolejowej” – od początku 2002 roku (w pierwszym okresie w oparciu o wahadłowe kursowanie pasażerskich składów kolejowych PKP).

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Dolnośląska Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych we Wrocławiu,
- Powiaty: lubański, zgorzelecki, bolesławiecki, lwówecki,
- Zainteresowane gminy,
- Zainteresowane podmioty gospodarcze,
- Instytucje – gestorzy programów pomocowych,

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- istotne ułatwienie przemieszczeń przestrzennych ludności powiatu lubańskiego motywowanych podejmowaniem pracy, nauki, korzystaniem z wyspecjalizowanych usług, itp.,
- wzrost liczby turystów i kuracjuszy,
- rozwój funkcji turystycznej i uzdrowiskowej,
- wzmocnienie siły połączeń komunikacyjnych między gminami powiatu lubańskiego,
- rozwój współpracy przygranicznej,
- wzrost poziomu integracji przestrzennej powiatu lubańskiego z otoczeniem (sąsiednimi gminami i powiatami),
- możliwość włączenia się powiatu lubańskiego (gmin położonych przy liniach kolejowych) w system bezpośrednich i pośrednich połączeń kolejowych z miejscowościami Republiki Czeskiej,

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- środki Programu ISPA,
- środki Generalnej Dyrekcji PKP (DDOKP),

- środki budżetowe zainteresowanych powiatów i gmin,
- inne środki pomocowe (m.in. Programu PHARE CBC z uwagi na euroregionalny charakter przejścia granicznego).

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 8 pt. „*MODERNIZACJA DROGI LUBAŃ – GODZIESZÓW (MOP)*”

1. OPIS ZADANIA

Modernizacja drogi krajowej nr 297 na odcinku od Lubania do Godzieszowa i dalej do Węglińca ma na celu poprawę jej parametrów techniczno-eksploatacyjnych. Konieczność podniesienia standardu tej drogi wynika z faktu, iż jest ona istotnym elementem głównej osi komunikacyjnej powiatu lubańskiego. Ponadto w nieodległej perspektywie nastąpi istotny wzrost natężenia tranzytowego ruchu kołowego relacji: Miłoszów (granica państwa z Republiką Czeską) – Leśna – Lubań i dalej w kierunku Godzieszowa (gmina Nowogrodziec), gdzie przewidywany jest zjazd z projektowanej autostrady A-4 i zorganizowanie Miejsca Obsługi Podróżnych (MOP). Zmodernizowana zatem droga z Lubania do Godzieszowa zapewni odpowiedni standard połączeń komunikacyjnych z ogólnopolskim (pośrednio także europejskim) systemem autostrad. Dalszy bieg drogi do projektowanego do realizacji w Węglińcu multimodalnego węzła komunikacyjnego umożliwi korzystanie z przewozów hybrydowych. Poprzez zaś modernizowaną obecnie drogę Lubań – Miłoszów stworzona zostanie możliwość bezpośrednich przemieszczeń przestrzennych z autostrady A-4 (MOP – Godzieszów) do Republiki Czeskiej (przez przejście graniczne w Miłoszowie). Stanowić to będzie (zwłaszcza po uzyskaniu przez wskazane przejście statusu przejścia drogowego dla samochodów osobowych) o międzynarodowym znaczeniu głównej osi komunikacyjnej powiatu lubańskiego.

Inwestycje drogowe (w tym rozległe prace modernizacyjne) stanowią ponadto dodatkowy czynnik rozwoju miejscowości i gmin powiatu lubańskiego. Naturalnym bowiem bogactwem tego powiatu są bogate złoża kruszywa naturalnych i kamienia drogowego. Istotnym walorem tegoż przedsięwzięcia będzie także możliwość zatrudnienia wielu osób (w tym bezrobotnych).

Przedsięwzięcie to oddziaływać zatem będzie wielokierunkowo na rozwój powiatu lubańskiego.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Modernizacja drogi z Lubania do Godzieszowa ukierunkowana jest w szczególności na realizację celu strategicznego określonego jako wzrost aktywności gospodarczej. Zadanie to pośrednio sprzyjać będzie poprawie wizerunku powiatu (walor promocji) oraz rozwojowi funkcji turystycznej (zwłaszcza turystyki tranzytowej).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- wykonanie prac dokumentacyjnych i projektowych,
- przygotowanie strony organizacyjno-prawnej i ekonomicznej ewentualnych wywłaszczeń właścicieli nieruchomości zlokalizowanych na obszarze realizacji przedsięwzięcia oraz ewentualnych przesiedleń ludności,
- prace modernizacyjne w ciągu drogi,
- zagospodarowanie gospodarcze przyległego do drogi terenu (możliwość utworzenia strefy wysokiej aktywności gospodarczej).

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja zadania winna się rozpocząć w pierwszym półroczu 2000 roku. Prace modernizacyjne drogi zostaną zakończone do końca roku 2003. Jednocześnie podejmowane będą działania zmierzające do aktywizacji gospodarczej terenów położonych wzdłuż drogi.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

- Wojewoda Dolnośląski
- Sejmik Województwa Dolnośląskiego,
- Starostwa Powiatowe (Lubańskie, Bolesławieckie i Zgorzeleckie),
- Dolnośląski Zarząd Dróg Wojewódzkich we Wrocławiu,
- Powiatowe Zarządy Dróg,
- Miasto Lubań,
- Gmina Lubań,
- Miasto i Gmina Leśna,
- Miasto i Gmina Nowogrodzic (powiat bolesławiecki),
- Miasto i Gmina Węgliniec (powiat zgorzelecki),
- Zarząd Kamiennogórskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Poprawa warunków dla międzynarodowej turystyki samochodowej,
- Stworzenie, dogodnego dla tranzytowego ruchu turystycznego, połączenia drogowego,
- Wzrost stopnia dostosowania parametrów technicznych drogi do współczesnych wymogów ruchu samochodowego,
- Aktywizacja podmiotów gospodarczych związanych z wydobywaniem i transportem kruszywa naturalnego i kamienia drogowego,
- Możliwość zatrudnienia bezrobotnych,
- Stworzenie „korzyści zewnętrznych” o wysokiej wartości dla potencjalnych inwestorów,

- Możliwość lokalizacji przy drodze lokalnej strefy aktywności gospodarczej.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Środki Programu ISPA,
- Program Współpracy Przygranicznej PHARE Cross Border Cooperation,
- Budżet powiatów i gmin,
- Budżet Sejmiku Województwa Dolnośląskiego,
- Środki Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych Oddział we Wrocławiu,
- Środki finansowe inwestorów sektora prywatnego i publicznego.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 9 pt. **“*PODNIESIENIE STANDARDU DRÓG O ZNACZENIU
TURYSTYCZNYM*”**

1. OPIS ZADANIA

Obecny układ dróg powiatowych i lokalnych na terenie powiatu lubańskiego jest wielce zróżnicowany, nie tylko pod względem stanu nawierzchni i parametrów technicznych, lecz także pod względem ich „przyjaznego” dla społeczności lokalnej i ludności zamiejscowej (głównie turystów i kuracjuszy) systemu oznakowania, układu miejsc postojowych, itd. System taki powinien integrować wszystkie miejscowości o turystycznym i uzdrowiskowym charakterze, a także stwarzać możliwości wysokiej dostępności komunikacyjnej obiektów infrastruktury turystycznej i paraturystycznej (w tym obiektów zabytkowych godnych odwiedzenia przez odwiedzających powiat turystów i kuracjuszy). Wskazać zatem należy, że modernizacji wymagają m.in. drogi powiatowe: z Leśnej do Złotego Potoku, z Leśnej do Biedrzychowic oraz z Pobiednej do Świeradowa Zdroju, a także odcinek drogi wojewódzkiej nr 358 od Leśnej do Pobiednej. Droga Leśna – Pobiedna – Świeradów Zdrój stanowi jedną z osi komunikacyjnych powiatu lubańskiego.

Poprawa stanu tychże dróg przysporzyć może powiatowi lubańskiemu oraz subregionalnej gospodarce (głównie funkcji turystycznej) wielu istotnych korzyści. Niezbędne jest jednak jednoczesne podjęcie przedsięwzięć modernizacyjnych dotyczących odcinków dróg wojewódzkich i krajowych przebiegających przez powiat, a związanych funkcjonalnie z wymienionymi uprzednio drogami o turystycznym charakterze.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Realizacja projektu modernizacji sieci dróg o znaczeniu turystycznym w powiecie lubańskim warunkuje realizację większości ze zidentyfikowanych celów

strategicznych. Szczególnie jednak zadanie to odnosi się do uaktywnienia sfery gospodarczej powiatu, rozwoju funkcji turystycznej i uzdrowiskowej oraz wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich. Poprawie ulegnie ponadto szeroko rozumiany wizerunek powiatu lubańskiego.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja zadania powinna przebiegać w dwóch fazach. Pierwsza z nich obejmować powinna opracowanie kompleksowego projektu realizacyjnego zadania, obejmującego m.in. pakiet dokumentacji prawnej, przestrzennej, ekonomicznej i technicznej. Istotne w tej fazie realizacji projektu jest wskazanie optymalnego układu powiązań komunikacyjnych dla potrzeb turystyki w powiecie, organizacyjnych i funkcjonalnych aspektów projektowanego drogowego systemu informacyjnego oraz określenie hierarchizacji poszczególnych elementów przedsięwzięcia.

W drugiej fazie - wykonawczej istotne jest połączenie sił i możliwości finansowych w celu praktycznego zastosowania zasady "montażu finansowego" różnych podmiotów publicznych i niepublicznych, a następnie realizacja projektowanego zakresu prac.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja zadania przewidywana jest w dwóch etapach:

- lata 1999-2000 - opracowanie pakietu niezbędnej dokumentacji przedsięwzięcia, opracowanie koncepcji optymalnego układu powiązań na terenie powiatu oraz projektu drogowego systemu informacyjnego;
- lata 2001-2002 - praktyczna realizacja poszczególnych elementów przedsięwzięcia (zgodnie z określonym przez władze powiatu i zainteresowanych gmin zakresem i harmonogramem prac).

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- samorządowe władze województwa dolnośląskiego, powiatu lubańskiego i jego gmin,

- gestorzy dróg publicznych (w tym Wojewódzki Zarząd Dróg i Powiatowy Zarząd Dróg),
- Związek Gmin „Kwisa”,
- podmioty obsługujące tzw. programy pomocowe w zakresie budowy dróg.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- poprawa stanu dróg wojewódzkich, powiatowych i lokalnych,
- wzrost poziomu łączności i dostępności komunikacyjnej między poszczególnymi miejscowościami powiatu,
- aktywizacja gospodarcza miejscowości turystycznych leżących przy zmodernizowanych drogach,
- poprawa dostępności do atrakcyjnych turystycznie miejsc w powiecie,
- poprawa bezpieczeństwa na drogach w powiecie.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- budżet Sejmiku Województwa Dolnośląskiego,
- budżety powiatu i gmin,
- dotacja celowa z budżetu państwa,
- środki Programu Phare Cross Border Cooperation,
- inne środki pomocowe.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 10 pt. „*ROZBUDOWA SIECI ŚCIEŻEK ROWEROWYCH*”

1. OPIS ZADANIA

Od kilku lat na terenie byłego województwa jeleniogórskiego budowana jest sieć ścieżek rowerowych połączonych przestrzennie i funkcjonalnie z rozległą siecią niemieckich tras rowerowych. Sieć ścieżek rowerowych w strefie przygranicznej ukierunkowana jest przede wszystkim na wzrost międzynarodowej integracji. Oddano już do użytku odcinek o długości 57 km ze Zgorzelca do Świeradowa Zdroju (z przebiegiem m.in. przez gminy: Leśna i Platerówka). Odcinek zaś ze Świeradowa Zdroju do Jeleniej Góry (przez Szklarską Porębę, Piechowice oraz gminy: Podgórzyn i Mysłakowice) znajduje się obecnie w zaawansowanej fazie realizacyjnej (przewidywane zakończenie prac – wrzesień-październik 1999 roku).

Zróżnicowane ukształtowanie terenu, wysokie walory krajobrazowe oraz atrakcyjność turystyczna powiatu lubańskiego, a także postrzegana konieczność wzrostu roli turystyki i rozwoju różnorodnych jej form (głównie na obszarach wiejskich powiatu) uzasadnia rozszerzenie sieci ścieżek rowerowych, w tym w szczególności budowę odcinka: Złotniki – Czocho – Leśna – Biedrzychowice oraz pieszo-rowerowej kładki nad zbiornikiem Złotnickim (między Stankowicami i Bożkowicami). Odcinki te połączone z istniejącą już siecią ścieżek rowerowych tworzyć będą interesujący z turystycznego punktu widzenia system. Ponadto wzdłuż przebiegu ścieżek rowerowych winny być zorganizowane odpowiednie miejsca postojowe (wraz z punktami handlowymi, usługowymi i gastronomicznymi). Niezbędnymi elementami tego systemu będą także odpowiednio przygotowane i rozmieszczone oznakowanie oraz zestaw makiet informacyjnych.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Realizacja tego zadania odnosi się bezpośrednio do celu strategicznego określonego jako rozwój funkcji turystycznej i uzdrowiskowej. Pośrednio rozbudowa sieci ścieżek rowerowych stanie się impulsem wzrostu aktywności gospodarczej (rozwój sieci usług turystycznych i towarzyszących). Rozwój turystyki rowerowej wiąże się także z ograniczaniem ilości zanieczyszczeń emitowanych przez pojazdy samochodowe (realizacja celu strategicznego – wysoka jakość środowiska naturalnego).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- Międzygminne uzgodnienia (porozumienie komunalne),
- Pozyskanie niezbędnych środków finansowych (głównie z Programu PHARE CBC),
- Opracowanie koncepcji programowej tras (w tym przebiegu ścieżek),
- Dokonanie ewentualnych zmian w miejscowych planach przestrzennego zagospodarowania (dotyczy gmin, przez teren których ścieżki rowerowe będą przebiegać),
- Uzyskanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- Przygotowanie dokumentacji techniczno-realizacyjnego przedsięwzięcia (w tym opracowanie projektu budowlanego oraz projektu oznakowania i organizacji ruchu),
- Prace budowlane i montażowe,
- Wykonanie zagospodarowania turystycznego i uzupełniającego wokół ścieżek rowerowych (w tym odpowiednia organizacja zatok i miejsc przystankowych, układ tablic informacyjnych, punkty gastronomiczne i usługowe),

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja zadania odbywać się będzie w dwóch etapach:

- III kwartał 1999 roku – I półrocze 2000 roku – etap przygotowawczy (wykonanie prac dokumentacyjnych, zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, pozyskanie środków pomocowych),
- II półrocze 2000 roku do końca roku 2002 – realizacja prac budowlanych i montażowych.

Oddanie zrealizowanych odcinków ścieżek rowerowych oraz kładki nad zbiornikiem Leśniańskim przewidywane jest w I kwartale 2003 roku.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- gminy powiatu lubańskiego,
- powiat lubański,
- Inwestorzy sektora prywatnego i publicznego,
- Władza wdrażająca Program Współpracy Przygranicznej - PHARE CBC,

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- rozwój turystyki rowerowej,
- wzrost liczby turystów odwiedzających powiat,
- wzrost poziomu integracji przestrzennej powiatu z otoczeniem,
- stworzenie większych możliwości transgranicznych przemieszczeń turystów rowerowych,
- aktywizacja turystyczna rejonów powiatu położonych przy ścieżkach rowerowych,
- ograniczenie ruchu samochodowego,

- poprawa stanu środowiska naturalnego (ograniczenie zanieczyszczeń pyłowych i gazowych).

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- środki Programu PHARE CBC,
- budżety powiatu i gmin,
- środki finansowe zainteresowanych podmiotów sektora prywatnego i publicznego,

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 11 pt. „**ROZWÓJ BAZY TURYSTYCZNO-WYPOCZYNKOWEJ PRZY
ZBIORNIKACH „LEŚNIAŃSKIM” I „ZŁOTNICKIM”**”

1. OPIS ZADANIA

Jedną z większych atrakcji turystycznych powiatu lubańskiego są zbiorniki Leśniański i Złotnicki. Prawidłowy rozwój gospodarki turystycznej wokół tychże zbiorników wymaga zróżnicowanej pod względem struktury i standardu bazy noclegowej. Z przeprowadzonych badań turystów odwiedzających region wynika, iż istnieje duże zapotrzebowanie na obiekty noclegowe o średnim i niższym standardzie europejskim. Konieczne jest przy tym wydzielenie w miejscowych planach przestrzennego zagospodarowania terenów przeznaczonych do turystycznego zagospodarowania nad zbiornikami. W celu pozyskania inwestorów należy jednak opracować odpowiedni system preferencji podatkowych (w zakresie podatków i opłat lokalnych), lokalizacyjnych i innych. Informacje o podstawowych elementach tego systemu winny znaleźć się w odpowiednio przygotowanej i promowanej (poprzez m.in. wykorzystanie odpowiednich kanałów dystrybucji) ofercie inwestycyjnej. Ofertę tę opracować i dystrybuować winny władze gmin położonych nad zbiornikami Leśniańskim i Złotnickim.

Przedsięwzięciu temu towarzyszyć powinna szeroka promocja walorów turystycznych i możliwości rozwojowych tychże gmin. Adresatami oferty powinni być turyści polscy i zagraniczni. Jest to niezwykle istotne w kontekście przygranicznego położenia powiatu lubańskiego.

Rejon ten sprzyja nie tylko rozwojowi szeroko pojętej rekreacji nad wodą (kąpiele, wioślarstwo, żeglarstwo, windsurfing, itp.), lecz także rozwojowi turystyki rowerowej i konnej. Obecne zagospodarowanie turystyczne nad zbiornikami charakteryzuje się m.in. wyraźnym rozproszeniem i ograniczonym zakresem świadczonych usług. Postrzegana jest zatem możliwość zorganizowania

Centrum Sportów Wodnych, wyznaczenia wokół zbiorników tras i stanic dla turystyki konnej (możliwość organizowania cyklicznych rajdów konnych), utworzenia „stacji” dla turystyki rowerowej (w związku z przewidywanym rozwojem sieci ścieżek rowerowych), rekreacyjnego wykorzystania zbiorników i przyległych terenów w sezonie zimowym (naturalne i sztuczne trasy saneczkowe, stanica bojerowa, itp.), organizacja naturalnego „Aqua-parku”, budowa pola golfowego.

Rozwój bazy turystycznej i wypoczynkowej oraz sieci towarzyszących tym dziedzinom usługi stworzyć winny istotne podstawy dla dalszego kształtowania się polifunkcyjnego charakteru lokalnej gospodarki (w tym zwłaszcza na obszarach wiejskich). Dziedziny te zapewnią bowiem z jednej strony możliwość aktywnego codziennego i weekendowego wypoczynku ludności i jednocześnie stworzą nowe miejsca pracy, z drugiej zaś strony stworzą warunki dla rozwoju ruchu turystycznego, w tym zwłaszcza tranzytowego i pobytowego.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Zadanie to ukierunkowane jest w szczególności na realizację celu strategicznego określonego jako rozwój funkcji turystycznej i uzdrowiskowej. W znacznej mierze zadanie odnosi się ponadto do innych celów strategicznych rozwoju powiatu lubańskiego, a mianowicie: stworzenie korzystnego wizerunku powiatu, wzrost aktywności gospodarczej oraz wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- Wskazanie terenów i miejsc przeznaczonych do turystycznego (i towarzyszącego) zagospodarowania,
- Przygotowanie przez władze lokalne odpowiedniej oferty inwestycyjnej,
- Promocja przedsięwzięcia,

- Budowa (rozbudowa) obiektów noclegowych turystyki oraz sieci terenów i urzędzeń rekreacyjnych,
- Opracowanie kompleksowego (międzygminnego) programu imprez kulturalnych i rekreacyjnych organizowanych nad zbiornikami,

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Rozwój bazy turystyczno-wypoczynkowej przy zbiornikach Leśniańskim i Złotnickim jest zadaniem strategicznym przewidzianym do realizacji w cyklu długookresowym.

W pierwszym okresie (lata 1999-2002) podjęte będą prace przygotowawcze (wskazanie i promocja odpowiednich terenów inwestycyjnych) oraz uaktywniona (kulturalnie i rekreacyjnie) zostanie dotychczasowa przestrzeń turystyczna.

W drugim okresie (od roku 2003) realizowane będą przedsięwzięcia inwestycyjne (ukierunkowane na rozszerzenie ilościowej i jakościowej strony bazy noclegowej i usług towarzyszących).

5. UCZESTNICY PROJEKTU

- gminy położone przy zbiornikach Leśniańskim i Złotnickim,
- właściciele i użytkownicy gruntów położonych przy zbiornikach,
- prywatni inwestorzy,
- Lubańska Agencja Rozwoju Powiatu,
- Powiatowe Centrum Informacji i Promocji Kultury i Rekreacji,

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- wzrost atrakcyjności turystycznej powiatu,

- rozszerzenie możliwości recepcyjnych bazy noclegowej,
- wzrost aktywności gospodarczej w miejscowościach położonych przy zbiornikach,
- rozwój sieci usług paraturystycznych,
- stworzenie nowych miejsc pracy,
- szersze włączenie lokalnych społeczności w plenerowe imprezy kulturalne i rekreacyjne,

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Środki własne inwestorów,
- Budżety powiatu i zainteresowanych gmin,
- Fundusz gwarancyjny dla sektora małej przedsiębiorczości,
- Kredyty i pożyczki banków komercyjnych,
- Środki programów pomocowych (m.in. SAPARD).

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 12 pt. „**WYKONANIE BADAŃ ZASOBÓW WÓD TERMALNYCH**”

1. OPIS ZADANIA

Budowa geologiczna w rejonie Świeradowa Zdroju sugeruje występowanie bogatych zasobów wód termalnych. Niezbędne staje się jednak przeprowadzenie kompleksowych badań geologicznych wraz z odpowiednimi odwiertami.

Udokumentowane zasoby wód geotermalnych w tym rejonie mogą stać się impulsem szerokiego rozwoju bazy rekreacyjno-rehabilitacyjnej i lecznictwa. Mogą one być również wykorzystane jako ekologiczne źródło energii cieplnej (w tym w strefie uzdrowiskowej miasta). W Polsce innowacyjne przedsięwzięcia w tym zakresie podjęte zostały m.in. w Pyrzycach k/Szczecina, w Jeleniej Górze i w Zakopanem.

Możliwości wykorzystania zasobów wód termalnych postrzegane są także w budowie kompleksu (otwartych i zamkniętych) basenów rekreacyjno-rehabilitacyjnych. Obiekt taki (zespół obiektów) może stanowić atrakcję o dużej "sile przyciągania" potencjalnych turystów zarówno do Świeradowa Zdroju, jak też do okolicznych gmin powiatu lubańskiego.

Celem tego zadania strategicznego jest zatem szczegółowe określenie wielkości zasobów oraz ich parametrów użytkowych, a następnie ewentualne doprowadzenie do możliwie wielokierunkowego wykorzystania tych zasobów m.in. z uwagi na potrzebę eliminację niskich emisji zanieczyszczeń w uzdrowiskowym otoczeniu. Działania w tym zakresie mają ponadto duże znaczenie dla aktywizacji gospodarczej oraz podniesienia atrakcyjności turystycznej omawianego obszaru.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Przeprowadzenie badań zasobów wód termalnych w okolicach Świeradowa Zdroju ukierunkowane jest bezpośrednio na rozwój funkcji turystycznej i uzdrowiskowej. Ponadto dzięki realizacji tego zadania nastąpi wzrost aktywności gospodarczej (w szczególności w sferze usługowej), pośrednio poprawa warunków życia lokalnej społeczności.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja tego zadania wymaga m.in.:

- Wykonania dokumentacji technicznej na wiercenia,
- Podjęcia prac geologicznych (poszukiwań wód termalnych) w okolicach Świeradowa Zdroju,
- wykonania analiz możliwości wykorzystania zasobów wód termalnych,
- udokumentowania zasobów wód termalnych (zatwierdzenia przez Komisję Dokumentacji Hydrogeologicznej Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa),
- opracowania kompleksowego planu wykorzystania zasobu wód termalnych (opracowanie biznes planu potencjalnie dotyczącego budowy kompleksu basenów rehabilitacyjno-rekreacyjnych i możliwości ogrzewania strefy uzdrowiskowej miasta wodą termalną),
- prowadzenia systematycznych działań promocyjnych,

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Wykonanie zadania wymaga wieloetapowego podejścia, a mianowicie:

- lata 1999-2000 – pozyskanie środków finansowych niezbędnych dla wykonania prac geologicznych i wiertniczych w odpowiednim zakresie,

- lata 2001-2002 – wykonanie prac geologicznych i wiertniczych, prac analitycznych i dokumentacyjnych (uzyskanie potwierdzenia co do stanu zasobów przez Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa – Komisję Dokumentacji Hydrogeologicznej),
- po roku 2002 – podjęcie ewentualnych przedsięwzięć wykorzystujących zasoby wód geotermalnych,

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- miasto Świeradów Zdrój,
- Uzdrowisko „Świeradów-Czerniawa”,
- Powiat lubański,
- Wyspecjalizowana firma robót wiertniczych,
- Jednostka nadzoru geologicznego,
- prywatni inwestorzy,

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- wzrost atrakcyjności turystycznej miasta i powiatu,
- rozwój lecznictwa uzdrowiskowego,
- wzrost liczby turystów i kuracjuszy,
- rozwój sfery usług paraturystycznych,
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza,
- wzrost lokalnej przedsiębiorczości i aktywności inwestycyjnej,
- stworzenie nowych miejsc pracy,

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska,
- EKO-FUNDUSZ,
- budżet Wojewody Dolnośląskiego,
- budżet miasta Świeradów Zdrój.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 13 pt. „*OGRANICZENIE EMISJI I IMMISJI PYŁÓW I GAZÓW -
program*”

1. OPIS ZADANIA

Zadanie należy do grupy szczególnie ważnych priorytetów strategii rozwoju powiatu. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego pyłami i gazami wywiera znaczący wpływ na kondycję środowiska przyrodniczego, warunki zdrowotne lokalnych społeczności, jak i walory turystyczne tego obszaru. Stąd niezbędne są działania zmierzające do redukcji rozmiarów emisji oraz immisji tych zanieczyszczeń.

Głównym źródłem zanieczyszczeń atmosfery w tym rejonie są zakłady produkcyjne zlokalizowane w sąsiednich powiatach (w tym w szczególności zgorzeleckim - Elektrownia „Turów”) oraz na terenie Niemiec i Czech. Niemniej jednak istotne są także lokalne źródła zanieczyszczeń (dominacja zdecentralizowanego systemu ogrzewania mieszkań i obiektów użyteczności publicznej opartego o konwencjonalne źródła energii cieplnej, miejscowe zakłady produkcyjne, transport).

W istniejących i powstających podmiotach produkcyjnych niezbędne jest przygotowanie i wdrażanie programów rozwoju (w tym inwestycyjnych) zgodnych z wymogami ochrony środowiska. W zakresie redukcji emisji zadania operacyjne dotyczą zwłaszcza:

- instalacji urządzeń redukujących (elektrofiltry, instalacje odsiarczania),
- modernizacji systemów grzewczych (wprowadzanie nowych technologii spalania np. kotły ze złożem fluidalnym),
- konwersji paliwa (np. ze stałego na płynne lub gazowe),

- hermetyzacji procesów produkcji (wyliminowanie tzw. emisji niezorganizowanej).

Oprócz zanieczyszczeń energetycznych i przemysłowych, duże znaczenie ma tzw. niska emisja (transport, paleniska domowe i in.). Zadaniem operacyjnym w tym zakresie w powiecie lubańskim są w szczególności:

- konwersja systemów grzewczych (zastępowanie ogrzewania konwencjonalnego, głównie węglowego, ogrzewaniem czystym ekologicznie),
- rozbudowa sieci ciepłowniczych celem wyraźnego ograniczenia (a nawet wyeliminowania) lokalnych kotłowni i palenisk indywidualnych w miastach,
- uruchomienie instalacji odsiarczających w ciepłowniach (kotłowniach), szczególnie na obszarach obniżen śródgórskich, mających cechy obszarów smogowych,
- uruchomienie sieci ekologicznych połączeń komunikacyjnych na terenie powiatu (m.in. rozbudowa sieci połączeń kolejowych),
- tworzenie stref pieszych, niedostępnych dla samochodów.

Na specjalną uwagę zasługuje konieczność realizacja programów ochrony atmosfery w miejscowościach o charakterze turystycznym i uzdrowiskowym. Przykładowo, w Świeradowie Zdroju i okolicach istnieje możliwość potencjalnego wykorzystania wód termalnych jako alternatywa dla tradycyjnych metod pozyskiwania energii cieplnej. Stanowić to może dodatkową zachętę dla inwestorów (z uwagi na relatywnie niższy koszt ciepła z geotermii).

Wskazać ponadto należy, iż zamiana nośnika grzewczego z węgla na gaz ziemny wymaga istotnej rozbudowy systemu gazownictwa przewodowego. Tak sformułowane zadanie operacyjne stać się winno elementem także programu ograniczenia zanieczyszczeń powietrza w powiecie lubańskim.

Całkowita rehabilitacja warunków aerosanitarnych na terenie powiatu lubańskiego, co warto podkreślić, jest także ściśle uzależniona od restrukturyzacji sektora energetycznego w Północnych Czechach i Saksonii. Zmniejszanie

napływu transgranicznych zanieczyszczeń powietrza następuje stopniowo w wyniku realizacji przedsięwzięć ekologicznych w ramach Regionalnego Programu „Czarny Trójkąt”.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Opracowanie i wdrożenie programu ograniczenia emisji i immisji pyłów i gazów ukierunkowane jest bezpośrednio na realizację celu strategicznego określonego jako wysoka jakość środowiska naturalnego. Pośrednio jednak wdrożenie programowych ustaleń wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców oraz na ukształtowanie korzystnego wizerunku powiatu.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- kompleksowa inwentaryzacja źródeł emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w gminach powiatu,
- szeroka promocja alternatywnych (niekonwencjonalnych) źródeł energii cieplnej (gazu, energii wiatru, geotermii, itp.),
- promowanie ulg finansowych w postaci niskoprocentowych kredytów bankowych oraz ulg podatkowych dla osób fizycznych modernizujących ogrzewanie,
- określenie kompleksowego zakresu ekologicznych przedsięwzięć inwestycyjnych oraz remontowych i modernizacyjnych w sferze produkcyjnej, gospodarce komunalnej, transporcie i innych dziedzinach – źródłach zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego (programu działania),
- pozyskanie niezbędnych środków finansowych (m.in. z funduszy celowych i pomocowych),
- realizacja ekologicznych przedsięwzięć inwestycyjnych oraz remontowych i modernizacyjnych.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Opracowanie kompleksowego programu ograniczenia emisji oraz immisji pyłów i gazów nastąpić winno do końca czerwca 2001 roku i poprzedzone być kompleksową inwentaryzacją zagrożeń ekologicznych na terenie powiatu lubańskiego.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

- powiat lubański,
- Gminy wchodzące w skład powiatu,
- Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej,
- Jeleniogórska Agencja Poszanowania Energii (JAPE),
- Instytucje zarządzające programami pomocowymi,

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- poprawa stanu środowiska naturalnego (w tym przyrodniczego),
- wzrost atrakcyjności turystycznej i uzdrowskiej powiatu,
- poprawa stanu zdrowotności lokalnych społeczności,
- wzrost poziomu warunków życia mieszkańców,
- ukształtowanie pozytywnego wizerunku powiatu jako obszaru czystego ekologicznie,

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

- EKO-FUNDUSZ,
- Środki Programu ISPA,
- Środki Programu SAPARD (w zakresie wdrażania w gospodarstwach rolnych technologii przyjaznych środowisku),
- Bank Ochrony Środowiska,
- Środki pomocowe (Program regionalny PHARE „Czarny Trójkąt”, Crossborder Cooperation - CBC).

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 14 pt. „*OPRACOWANIE I WDROŻENIE SYSTEMU
GOSPODAROWANIA ODPADAMI*”

1. OPIS ZADANIA

Gospodarka odpadami i jej racjonalizacja należy do grupy najważniejszych zadań strategicznych w powiecie lubańskim. Aktualny stan gospodarki odpadami wyznacza zakres niezbędnych działań w tej dziedzinie ochrony środowiska. Należy tu zatem wskazać na następujące zadania operacyjne:

- objęcie wszystkich terenów wiejskich regularnymi usługami w zakresie usuwania odpadów komunalnych,
- propagowanie i wdrożenie do stosowania recyklingu,
- wprowadzenie nowoczesnych metod utylizacji odpadów z gospodarstw rolnych, a w szczególności kompostowania,
- wdrożenie sprawnie funkcjonującego systemu segregacji i przetwórstwa odpadów komunalnych.

Obecnie silnie odczuwany jest brak zintegrowanego (wspólnego dla wszystkich gmin powiatu lubańskiego) systemu gospodarki odpadami, który obejmowałby:

- program minimalizacji powstawania odpadów u źródła (w gospodarstwach domowych, przedsiębiorstwach - programy „czystej”, bez - lub małodopadowej produkcji),
- segregację odpadów,
- szeroki program gospodarczego wykorzystania odpadów i recyklingu (sieć odbiorców odpadów, itp.).

Aktualnie w gminach powiatu lubańskiego odpady są gromadzone na kilku zorganizowanych składowiskach odpadów. W budowie natomiast jest Centrum Utylizacji Odpadów Gmin Łużyckich zlokalizowane w Lubaniu. Jest to ciekawy przykład wspólnej realizacji zadań własnych gmin w drodze Porozumienia Komunalnego. Konieczne staje się zorganizowanie w każdej z gmin powiatu tzw. podwysypiska odpadów oraz systemu transportu tychże odpadów do Centrum. Gospodarka odpadami stałymi w gminach powiatu wymaga kompleksowego uporządkowania, zwłaszcza pilna staje się likwidacja tzw. „dzikich wysypisk” stanowiących zagrożenie dla środowiska sanitarnego oraz negatywnie wpływających na estetykę gmin. Odrębnego programu wymagać będzie też rekultywacja wyłączanych z użytkowania wysypisk.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Opracowanie i wdrożenie systemu gospodarowania odpadami na terenie powiatu lubańskiego (tzw. „Powiatowe Prawo Śmieciowe” – jednolite zasady gospodarowania odpadami) ukierunkowane jest bezpośrednio na realizację celu strategicznego określonego jako wysoka jakość środowiska naturalnego.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja projektu wymaga opracowania szczegółowych zasad gromadzenia, segregacji, wywozu, przerobu i składowania odpadów spójnych dla wszystkich gmin powiatu przez specjalistyczną firmę z tego zakresu. Istnieje możliwość wykorzystania programów wdrożonych już w innych gminach i ich adaptacji do miejscowych warunków.

Należy dodać, że realizacja projektu wymaga dodatkowych „szkoleń ekologicznych” użytkowników powiatu (społeczności lokalnych, podmiotów gospodarczych, służb komunalnych, itd.) w celu zmian mentalności „producentów” odpadów i spowodowania pożądanych zachowań na etapie gromadzenia odpadów. Wskazane jest także opracowanie i dystrybucja do

wszystkich gospodarstw domowych, podmiotów gospodarczych i instytucji broszury edukacyjnej pt. „Powiatowe Prawo Śmieciowe” ukazującej w szczególności zasady utrzymania ładu i porządku oraz zasady usuwania, gromadzenia i gospodarczego wykorzystania odpadów komunalnych na terenie powiatu lubańskiego.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Opracowywanie kompleksowego systemu gospodarowania odpadami powinno być rozpoczęte jeszcze w 1999 roku. Wdrożenie zaś systemowych rozwiązań rozpocznie się w 2001 roku i będzie poprzedzone szeroką akcją propagandową.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

W projekt powinni być zaangażowani: Zarządy Powiatu i poszczególnych Gmin, specjalistyczna firma w zakresie opracowania projektu oraz wszyscy mieszkańcy i podmioty gospodarcze jako wytwórcy odpadów na etapie realizacji tego zadania strategicznego.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Lepsze gospodarcze wykorzystanie odpadów jako surowców wtórnych,
- Zmniejszenie ilości odpadów do składowania,
- Poprawa jakości środowiska naturalnego.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- budżet powiatu i gmin,
- Powiatowy i Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Bank Ochrony Środowiska,
- Umbrella Project,
- Fundacja – Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (Counterpart Fund),
- program PHARE II.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 15 pt. „*OPRACOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMU*
„BEZPIECZNY POWIAT””

1. OPIS ZADANIA

Wzrost przestępczości w gminach powiatu lubańskiego oraz mające miejsce silne poczucie zagrożenia bezpieczeństwa wpływa negatywnie na odczucia społeczne tak mieszkańców, jak i przebywających czasowo turystów i kuracjuszy. Konieczne staje się sprostanie tym zagrożeniom m.in. poprzez opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu działań w zakresie zapobiegania, ujawniania i ścigania sprawców naruszeń prawa. Istotne miejsce w konstruowaniu takiego programu zająć winna Policja. Troska o bezpieczeństwo w miejscu zamieszkania, miejscu pracy, na drogach, w codziennym życiu dotyczy wszystkich instytucji, organizacji oraz lokalnych społeczności. Wszystkie te grupy powinny mieć zatem wpływ na zakres i strukturę działań i środków prewencyjnych.

Proponuje się zatem prowadzenie działań w ramach pięciu programów cząstkowych (prewencyjnych i edukacyjnych), tj.:

- Bezpieczna Gmina (Miasto),
- Bezpieczny Dom,
- Bezpieczne Osiedle,
- Bezpieczna Szkoła,
- Bezpieczny Biznes.

Ponadto przewiduje się opracowywanie i wdrażanie programów dziedzinowych (jak przykładowo „Bezpieczny Wypoczynek”) i dostosowanych do warunków określonych grup społecznych (przykładowo „Bezpieczeństwo Osób Starszych”, „Bezpieczeństwo Dzieci”).

Warunkiem realizacji projektu „Bezpieczny Powiat” jest uwzględnienie wszystkich mogących uczestniczyć w nim partnerów oraz zasad i warunków wzajemnej współpracy administracji gminnej, administracji powiatowej, różnych organizacji społecznych, podmiotów gospodarczych oraz społeczności lokalnych.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Zadanie polegające na opracowaniu i wdrożeniu programu „Bezpieczny Powiat” ukierunkowane jest bezpośrednio na realizację dwóch celów strategicznych, a mianowicie: wysoki poziom warunków życia mieszkańców oraz dobry wizerunek powiatu.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- kształtowanie świadomości prawnej lokalnych społeczności,
- pobudzanie inicjatyw społecznych w kierunku działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa,
- organizowanie grup samopomocy sąsiedzkiej,
- zaangażowanie wszelkich możliwych podmiotów w partnerską współpracę międzyinstytucjonalną w zakresie realizacji programów zapobiegawczych,
- prowadzenie badań środowiskowych (analiz dynamiki przestępczości, jej rozkładu czasowo-przestrzennego, rozpoznawania czynników zagrożenia przestępczością, a także badania opinii na temat czynników wpływających na poczucie bezpieczeństwa i jego poziom),
- opracowanie (w oparciu o szczegółową analizę „mapy przestępczości”) programu działania (programów cząstkowych), adekwatnych do rodzaju i skali zagrożenia, charakteru odczuć społecznych oraz miejscowego zagospodarowania,
- poradnictwo w zakresie zachowania się w sytuacjach zagrożenia,

- prowadzenie okresowych ocen i analiz skuteczności wprowadzonych rozwiązań,
- pozyskanie środków na utworzenie funduszu dyspozycyjnego, niezbędnego dla realizacji programu,

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Prace nad opracowaniem programu „Bezpieczny Powiat” powinny być podjęte niezwłocznie, tj. w III-IV kwartale 1999 roku. Wdrażanie natomiast poszczególnych programów cząstkowych odbywać się winno systematycznie w okresie do końca roku 2000. Konieczne jest ponadto prowadzenie stałego monitoringu efektów realizacji tego programu.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

- Starostwo Powiatowe,
- Komenda Powiatowa Policji w Lubaniu,
- Lokalne organizacje społeczne,
- Społeczności lokalne,
- Instytucje oświatowe i wychowawcze, w tym szkoły wszystkich szczebli,
- Zarządcy zasobów mieszkaniowych,
- Lokalne media,

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- wzrost poczucia bezpieczeństwa publicznego wśród mieszkańców, turystów i kuracjuszy,
- kształtowanie korzystnego wizerunku powiatu,

- zmniejszenie rozmiarów przestępczości,
- stworzenie bardziej pozytywnego klimatu dla wzrostu aktywności społecznej,
- wzrost integracji społecznej mieszkańców gmin powiatu.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- budżety powiatu i gmin,
- środki sponsorów (w tym zainteresowanych podmiotów gospodarczych),

**LISTA LIDERÓW POWIATOWYCH
ZAPROSZONYCH DO UDZIAŁU
W WARSZTATACH STRATEGICZNYCH**

1. Jan Smreczyński – Przewodniczący Rady Powiatu Lubańskiego,
2. Jan Dudkiewicz – Przewodniczący Komisji Rewizyjnej Rady Powiatu Lubańskiego,
3. Andrzej Litwinowicz – Przewodniczący Komisji Rozwoju Gospodarczego, Finansów i Administracji Rady Powiatu Lubańskiego,
4. Dorota Kusibab – Przewodnicząca Komisji Oświaty, Kultury, Sportu, Turystyki i Rekreacji Rady Powiatu Lubańskiego,
5. Andrzej Chwirot – Przewodniczący Komisji Zdrowia, Pomocy Społecznej i Socjalnej Rady Powiatu Lubańskiego,
6. Józef Telega – Przewodniczący Komisji Gospodarki Przestrzennej, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Rady Powiatu Lubańskiego,
7. Walery Czarnecki – Starosta Lubański,
8. Mariusz Tomiczek – Wicestarosta Lubański, Radny Powiatu Lubańskiego,
9. Zbigniew Szereniuk – Członek Zarządu Powiatu Lubańskiego, Radny Powiatu Lubańskiego
10. Stanisław Matkowski - Członek Zarządu Powiatu Lubańskiego, Radny Powiatu Lubańskiego,
11. Maria Maliszewska – Członek Zarządu Powiatu, Radna Powiatu Lubańskiego,
12. Andrzej Raab – Radny Powiatu Lubańskiego,
13. Jan Szmit – Radny Powiatu Lubańskiego,
14. Halina Białoń – Radna Powiatu Lubańskiego,
15. Zofia Turkiewicz – Radna Powiatu Lubańskiego,
16. Romualda Łoziak – Skarbnik Powiatu Lubańskiego,
17. Jerzy Zieliński – Sekretarz Powiatu Lubańskiego,
18. Jan Aleksandrowicz – Naczelnik Wydziału Rolnictwa i Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego w Lubaniu,
19. Tadeusz Mucha - Naczelnik Wydziału Komunikacji i Drogownictwa Starostwa Powiatowego w Lubaniu,
20. Danuta Sobol - p.o. Naczelnik Wydziału Architektoniczno-Budowlanego Starostwa Powiatowego w Lubaniu,

21. Krystyna Biłyk - Naczelnik Wydziału Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami Starostwa Powiatowego w Lubaniu,
22. Beata Kopff-Żurawska – Powiatowy Rzecznik Konsumenta; Pełnomocnik Starosty ds. Współpracy z Inspekcjami, Służbami i Strażami,
23. Emilia Chojnowska-Poniżnik – Naczelnik Wydziału Organizacyjno-Prawnego Starostwa Powiatowego w Lubaniu,
24. Sylwia Błaszczuk - Naczelnik Wydziału Infrastruktury Społecznej Starostwa Powiatowego w Lubaniu,
25. Dorota Grochol - Kierownik Referatu Gospodarki Nieruchomościami Starostwa Powiatowego w Lubaniu,
26. Małgorzata Sitnik – Powiatowa Inspekcja Weterynaryjna w Lubaniu,
27. Jan Schneider – Powiatowa Inspekcja Sanitarno-Epidemiologiczna w Lubaniu,
28. Tadeusz Sumara – Komendant Powiatowy Policji w Lubaniu,
29. Roman Mroczkowski – Komendant Powiatowy Państwowej Straży Pożarnej w Lubaniu,
30. Walenty Krzysiek – Powiatowy Zarząd Dróg w Lubaniu,
31. Krystyna Mucha – Kierownik Powiatowego Urzędu Pracy w Lubaniu,
32. Tadeusz Kupczak – Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaniu,
33. Janusz Niekrasz – Wójt Gminy Siekierzyn, Radny Powiatu Lubańskiego,
34. Andrzej Kuźniar – Przewodniczący Rady Gminy Siekierzyn,
35. Józef Brukowski – Przewodniczący Rady Gminy Platerówka,
36. Mirosław Markiewicz – Burmistrz Miasta i Gminy Leśna,
37. Irena Bienkiewicz – Przewodnicząca Rady Miasta i Gminy Leśna,
38. Leszek Leśko – Wójt Gminy Olszyna,
39. Jan Wróblewski – Przewodniczący Rady Gminy Olszyna,
40. Mirosław Herdzik – Wójt Gminy Lubań,
41. Zbigniew Boroński – Przewodniczący Rady Gminy Lubań,
42. Wojciech Kudera – Burmistrz Miasta Świeradów Zdrój,
43. Kazimierz Sarzyński – Przewodniczący Rady Miejskiej Świeradowa Zdroju,
44. Konrad Rowiński – Burmistrz Miasta Lubania,
45. Marian Kwolik – przewodniczący Rady Miejskiej Lubania,
46. Władysław Lisowski – Dyrektor Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Lubaniu,
47. Andrzej Juncewicz – Cech Rzemiosł Różnych w Lubaniu,

48. Antoni Łatka – Izba Rolnicza w Lubaniu,
49. Stefan Czernow – Dyrektor Urzędu Skarbowego w Lubaniu,
50. Edward Czerniak – Dyrektor Samodzielnego Publicznego ZOZ w Lubaniu,
51. Grzegorz Grabarczyk – Dyrektor Oddziału Banku Zachodniego S.A. w Lubaniu,
52. Jan Guła – Dyrektor Oddziału PKO BP w Lubaniu,
53. Bogusława Sarnecka – Dyrektor Filii Gospodarczego Banku Południowo-Zachodniego S.A. w Lubaniu,
54. Łucja Siemianowska – Dyrektor Filii Banku Gospodarki Żywnościowej S.A. w Lubaniu,
55. Wiesław Szuba – Kierownik Biura Obsługi Klienta Telekomunikacji Polskiej S.A. w Lubaniu,
56. Lech Jewtuszek – Komendant Łużyckiego Oddziału Straży Granicznej w Lubaniu,
57. Piotr Puzyński – Prezes „Interferie” – Lubin,
58. Marek Olszewski – Uzdrowiska „Świeradów – Czarniawa” Sp. z o.o.,
59. Beata Siemaszkiewicz – radca prawny – Lubań,
60. Zofia Prysłowska – Dyrektor Muzeum Sztuki Reduktywnej - Świeradów Zdrój,
61. Ryszard Dominik Dembiński – Prywatna Agencja Usług Artystycznych - Świeradów Zdrój,
62. Edward Wojtkiewicz – Nadleśniczy - Świeradów Zdrój,
63. Andrzej Szymalski – Prezes Towarzystwa „Sudetoria” - Świeradów Zdrój,
64. Marek Błażków – Przewodniczący Lubańskiego Klubu Obywatelskiego,
65. Artur Bień – Architekt – Lubań,
66. Wiesław Czyrko – Zakład Metalowy – Lubań,
67. Ludwik Orpiszewski – Zastępca Dyrektora BOSSCOM Sp. z o.o. Zakład Pracy Chronionej w Lubaniu,
68. Jolanta Kwoka – Kierownik Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – Placówka Terenowa w Lubaniu,
69. Edward Witecki – Rada Powiatowa OPZZ w Lubaniu,
70. Kazimierz Radzik – NSZZ „Solidarność” – Biuro Terenowe Zarządu Regionu w Lubaniu,
71. Waldemar Kleszcz – „Leliwa” – Leśna,
72. Zdzisław Kuchmistrz – Prezes PEC sp. z o.o. - Lubań,
73. Jadwiga Jarmenko – Stowarzyszenie Rodzin Katolickich – Zaręba,
74. Stanisław Kosarczyn – Przewodniczący Rady Parafialnej – Zaręba,

75. Janina Robak – Szkoła Podstawowa – Zaręba,
76. Andrzej Chorbatowicz – Izba Rolnicza – Siekierczyn,
77. Zenon Moroz – Izba Rolnicza – Siekierczyn,
78. Kazimierz Byk – Izba Rolnicza – Zaręba,
79. Marian Palczyński – KSS – Zaręba,
80. Tadeusz Antoszczyk - Kopalnia Bazaltu „Józef” – Zaręba,
81. Zbigniew Grabowski – Zakład Karny – Zaręba,
82. Stanisław Śnieżyk – Szkoła Podstawowa – Siekierczyn,
83. Mariusz Sarkan – Liceum Ogólnokształcące - Lubań,
84. Zbigniew Zalewski – Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 3 w Olszynie,
85. Krystyna Polak – Gminny Ośrodek Zdrowia w Olszynie,
86. Zbigniew Ostrowski – rolnik – Nowa Świdnica,
87. Zbigniew Warmiński – Zamek Czocho – Leśna,
88. Jerzy Bucki – Gospodarstwo Agroturystyczne – Stankowice,
89. Tadeusz Drapała – Dyrektor Zespołu Szkół Zawodowych we Włosieniu,
90. Helena Czerniecka – Gospodarstwo Agroturystyczne – Smolnik,
91. Mariusz Starczewski – Kierownik Ekspozytury Gospodarczego Banku Południowo-Zachodniego S.A. w Olszynie,
92. Ewa Nowicka – Szyszkowa,
93. Tadeusz Rogiński – Firma „Royal” – Leśna,
94. Maria Janas – Spółdzielnia Usługowo-Handlowa – Zakład Pracy Chronionej w Lubaniu,
95. Helena Malecha – „IMAKON” sp. z o.o. w Lubaniu,
96. Eugeniusz Jaworski – „Baworowo” S.A. Fabryka Części do Maszyn Włókienniczych i Odlewnia Metali w Leśnej,
97. Tadeusz Sudoł – ZNTK S.A. w Lubaniu,,
98. Longin Sosnowski – FTM „Fatma” w Pobiednej,
99. Janusz Daszuta – Prezes Zrzeszenia Prywatnego Handlu i Usług; Kawiarnia Aqua Caffè – Świeradów Zdrój,
100. Szymon Pacyniak – Starosta Zgorzelecki,
101. Bogusław Szeffs – Starosta Lwówecki,
102. Piotr Roman – Starosta Bolesławiecki,
103. Wiesław Kiełbowicz – Poseł na Sejm RP – Jelenia Góra.

**PODSTAWOWE INFORMACJE STATYSTYCZNE
GMINACH POWIATU LUBAŃSKIEGO**

(w 1998 roku)

GMINA MIEJSKA LUBAŃ

Powierzchnia ogólna w ha	-	1612
W tym:		
Użytki rolne	-	761
w rolnictwie indywidualnym	-	492
Lasy	-	54
Ludność ogółem	-	24339
w tym w wieku produkcyjnym	-	15127
Pracujący ogółem	-	6921
w tym w sektorze prywatnym	-	2899
Zarejestrowani bezrobotni	-	1559
Stopa bezrobocia		
(w % ludności w wieku produkcyjnym)	-	10,3
Podmioty gospodarcze ogółem	-	2034
w tym w sektorze prywatnym	-	1972
Dochody własne budżetu na 1 mieszkańca w zł	-	299,18
Udział dochodów własnych		
(w % ogółu dochodów budżetu)	-	30,6
Udział wydatków inwestycyjnych		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	27,5
Udział wydatków na administrację publiczną		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	11,8

GMINA MIEJSKA ŚWIERADÓW ZDRÓJ

Powierzchnia ogólna w ha	-	2077
W tym:		
Użytki rolne	-	850
w rolnictwie indywidualnym	-	458
Lasy	-	826
Ludność ogółem	-	5034
w tym w wieku produkcyjnym	-	3050
Pracujący ogółem	-	973
w tym w sektorze prywatnym	-	196
Zarejestrowani bezrobotni	-	362
Stopa bezrobocia		
(w % ludności w wieku produkcyjnym)	-	11,9
Podmioty gospodarcze ogółem	-	503
w tym w sektorze prywatnym	-	493
Dochody własne budżetu na 1 mieszkańca w zł	-	495,70
Udział dochodów własnych		
(w % ogółu dochodów budżetu)	-	40,1
Udział wydatków inwestycyjnych		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	20,2
Udział wydatków na administrację publiczną		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	10,8

GMINA MIEJSKO-WIEJSKA LEŚNA

Powierzchnia ogólna w ha	-	10450
W tym:		
Użytki rolne	-	6782
w rolnictwie indywidualnym	-	4409
Lasy	-	2434

Ludność ogółem	-	11130
w tym w wieku produkcyjnym	-	6364
Pracujący ogółem	-	1754
w tym w sektorze prywatnym	-	859
Zarejestrowani bezrobotni	-	1007
Stopa bezrobocia		
(w % ludności w wieku produkcyjnym)	-	15,8
Podmioty gospodarcze ogółem	-	523
w tym w sektorze prywatnym	-	504
Dochody własne budżetu na 1 mieszkańca w zł	-	254,06
Udział dochodów własnych		
(w % ogółu dochodów budżetu)	-	27,0
Udział wydatków inwestycyjnych		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	17,6
Udział wydatków na administrację publiczną		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	12,7

GMINA WIEJSKA LUBAŃ

Powierzchnia ogólna w ha	-	14215
W tym:		
Użytki rolne	-	9895
w rolnictwie indywidualnym	-	5349
Lasy	-	3082
Ludność ogółem	-	6415
w tym w wieku produkcyjnym	-	3718
Pracujący ogółem	-	444
w tym w sektorze prywatnym	-	276
Zarejestrowani bezrobotni	-	579
Stopa bezrobocia		
(w % ludności w wieku produkcyjnym)	-	15,6

Podmioty gospodarcze ogółem	-	308
w tym w sektorze prywatnym	-	301
Dochody własne budżetu na 1 mieszkańca w zł	-	390,25
Udział dochodów własnych		
(w % ogółu dochodów budżetu)	-	35,6
Udział wydatków inwestycyjnych		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	21,1
Udział wydatków na administrację publiczną		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	19,0

GMINA WIEJSKA OLSZYNA

Powierzchnia ogólna w ha	-	4716
W tym:		
Użytki rolne	-	3184
w rolnictwie indywidualnym	-	2055
Lasy	-	908
Ludność ogółem	-	6985
w tym w wieku produkcyjnym	-	4080
Pracujący ogółem	-	1379
w tym w sektorze prywatnym	-	377
Zarejestrowani bezrobotni	-	561
Stopa bezrobocia		
(w % ludności w wieku produkcyjnym)	-	13,8
Podmioty gospodarcze ogółem	-	521
w tym w sektorze prywatnym	-	506
Dochody własne budżetu na 1 mieszkańca w zł	-	257,70
Udział dochodów własnych		
(w % ogółu dochodów budżetu)	-	22,7
Udział wydatków inwestycyjnych		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	18,1

Udział wydatków na administrację publiczną (w % ogółu wydatków budżetu)	-	14,0
--	---	------

GMINA WIEJSKA PLATERÓWKA

Powierzchnia ogólna w ha	-	4794
W tym:		
Użytki rolne	-	2620
w rolnictwie indywidualnym	-	1274
Lasy	-	1727
Ludność ogółem	-	1754
w tym w wieku produkcyjnym	-	932
Pracujący ogółem	-	141
w tym w sektorze prywatnym	-	45
Zarejestrowani bezrobotni	-	120
Stopa bezrobocia (w % ludności w wieku produkcyjnym)	-	12,9
Podmioty gospodarcze ogółem	-	81
w tym w sektorze prywatnym	-	73
Dochody własne budżetu na 1 mieszkańca w zł	-	310,34
Udział dochodów własnych (w % ogółu dochodów budżetu)	-	27,5
Udział wydatków inwestycyjnych (w % ogółu wydatków budżetu)	-	15,9
Udział wydatków na administrację publiczną (w % ogółu wydatków budżetu)	-	17,1

GMINA WIEJSKA SIEKIERCZYN

Powierzchnia ogólna w ha	-	4955
W tym:		
Użytki rolne	-	3597

w rolnictwie indywidualnym	-	2666
Lasy	-	796
Ludność ogółem	-	4674
w tym w wieku produkcyjnym	-	2610
Pracujący ogółem	-	592
w tym w sektorze prywatnym	-	62
Zarejestrowani bezrobotni	-	373
Stopa bezrobocia		
(w % ludności w wieku produkcyjnym)	-	14,3
Podmioty gospodarcze ogółem	-	248
w tym w sektorze prywatnym	-	240
Dochody własne budżetu na 1 mieszkańca w zł	-	327,28
Udział dochodów własnych		
(w % ogółu dochodów budżetu)	-	26,0
Udział wydatków inwestycyjnych		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	25,2
Udział wydatków na administrację publiczną		
(w % ogółu wydatków budżetu)	-	15,3